

Roger Garaudy

Hela sanningen

Översättning: P-O Zennström

Innehåll

Förord	1
Del I. Maj—Juni eller de försuttna tillfällena	5
1. Falska revolutionärer som måste avslöjas	5
2. Förstå först, avslöja sedan	7
3. Revolt och revolution	10
Del II. Det tjeckoslovakiska kuggverket	18
1. Förhoppningen i Prag	19
2. Vi fördömer	24
3. Ett återfall i stalinism	24
4. Desavuering	26
5. Sovjetunionen är inte ofelbar	26
6. Ett brott mot socialismen	28
7. Tjeckoslovakien är ingen modell	37
8. En kris i den internationella rörelsen	39
9. Det finns inget socialismens Mecka	42
10. Byråkratisk centralism eller självförvaltning	45
11. Ännu ett fördömande	50
12. Är detta antisovjetism?	50
13. Socialismen och friheten	53
14. 'Lycka till på årsdagen'	55
15. Det är inte längre möjligt att tiga	55
16. Helt objektivt	57
Del III. Återgång till stalinismen?	58
1. Antisemitismen i Polen ... och allt annat	58
2. Under antisionismens förevändning	62
3. Från invasion till angiveri	63
4. Är de stora författarna skadedjur?	63
5. Abstraktioner och triumfalism	64
6. Ett revisionistiskt splittringsförsök	66
7. För en centralism som är demokratisk	67
8. En sista gång från tribunen	71
Del IV. Normalisering eller likriktning?	78
1. Interventionen och de sovjetiska interventionerna	78
2. Tjeckoslovariens socialistiska republik kommer inte att begå självmord!	79
3. Den broderliga hjälpen och stridsvagnarna	80
4. Moskva-diktatet	81
5. Jag anklagar	82
Sammanfattning. Och nu?	89

Förord

En sensationell och ibland osund publicitet har bedrivits kring mina meningsskiljaktigheter med ledningen för FKP (Frankrikes kommunistiska parti), särskilt med anledning av kongressen, och man har alltför ofta behandlat denna händelse som en fråga om personliga uppgörelser.

Det är dags att lugnt konstatera vad det handlar om, nämligen en förnyelse av FKP, en uppgift som alls inte fullgjorts med dess 19:e kongress, utan som det tvärtom återstår att påbörja.

Debatten har åtminstone gjort det möjligt att utanför personlig polemik och partiska kommentarer frilägga det verkliga problemet.

Föreliggande skrift har till syfte att visa att utöver vad som oriktigt kallats 'Garudy-affären', till och med utöver diskussionen om teserna rörande 'socialismens stora vändpunkt', har en grundläggande fråga ställts för alla dem som funderar över vårt lands framtid: analysen av det nuvarande samhällets rörelse och socialismens perspektiv i Frankrike.

Den första stora debatten inom kommunistiska partiet, det första väsentliga ifrågasättandet av dess revolutionära strategi och av hela den demokratiska oppositionens strategi i Frankrike, inleddes med rörelsen i maj-juni 1968, som krävde ett nytt studium av sammansättningen och orienteringen av de sociala krafter som kan avlösa den nuvarande regimen för att skapa en demokrati i nivå med den pågående stora vetenskapliga och tekniska revolutionens krav och de nya samhälleliga förhållanden som härrör ur denna.

Den andra stora debatten väcktes av den intervention i Tjeckoslovakien som gjordes av Sovjetunionens och andra Warszawa-paktsländers militära styrkor. Vad som därmed ifrågasattes var rätten och möjligheten att skapa en socialistisk 'modell' som motsvarar varje folks historiska traditioner och dess utvecklingsnivå i den vetenskapliga och tekniska omvandlingens nuvarande etapp.

Dessa två debatter ställer således i grund och botten ett och samma problem: hur skall de sociala relationerna och de institutioner som uttrycker dem på staternas och partiernas nivå omorganiseras för att vår tids fantastiska tekniska möjligheter skall kunna utvecklas utan hinder och bidra till människornas lycka i stället för till deras alienation?

Det grundläggande postulatet för denna skrift, liksom för min föregående, 'Socialismens stora vändpunkt', är att Frankrikes kommunistiska parti, vare sig man gillar det eller inte, är den franska vänsterns och oppositionens mest hållfasta och största kraft, och att varje försök att förnya det politiska livet i Frankrike som utesluter det kommunistiska partiet eller bara göra det till en stödjepunkt bygger på illusioner eller förnekande av verkligheten.

Men om detta parti skall kunna spela en avgörande roll i den franska vänsterns gemensamma initiativ måste det å andra sidan i grund förändra — inte sina mål och sitt program, utan sina tänkesätt och aktionsmetoder. Partiets analyser av det nutida samhället och dess utveckling får inte grundas på scheman importerade från länder där de stalinistiska snedvridningarna förkalkat och avtrubbat de forskningsverktyg som utarbetats av Marx och Lenin, utan de måste grundas på den levande metod som tillämpats av Marx och sedan av Lenin, nämligen konsten att ur de nuvarande motsättningarna frilägga den möjliga framtiden. Partiets uppfattning av den 'demokratiska centralismen' får inte inskränkas till en enda av begreppets komponenter, 'centralismen', det vill säga 'det medvetande som tillförs arbetarklassen utifrån', utan måste återvinna jämvikten med den andra komponenten, 'demokratin', det vill säga

erkännandet av den avgörande roll som spelas av vad Marx och Lenin kallade 'massornas historiska initiativ'.

Det är därför ändamålsenligt att följa denna debatts utveckling inom det kommunistiska partiet självt.

För det första har vi de stora 'försummade tillfällena': i maj—juni 1968 fanns sannolikt inte förutsättningarna — varken objektivt eller subjektivt — för att genomföra en revolution, men det som var möjligt var att åstadkomma ett språng i utvecklingen av enheten mellan arbetarna och de intellektuella, att upprätta djupgående förbindelser inte bara mellan den studerande ungdomen och den revolutionära rörelsen bland de vuxna utan också mellan arbetarklassen och ungdomen i dess helhet.

Bristen på djärvhet i detta avseende berodde på en otillräcklig analys av rörelsen, på en kortsynt, föråldrad och för övrigt icke marxistisk uppfattning om hur arbetarklassen och dess förbund skall definieras.

Men den främsta 'blockeringen' hade andra orsaker: det faktum att man inte, efter SUKP:s 20:e kongress och avslöjandet av den stalinistiska periodens misstag och brott, grundligt tänkt igenom hur en sådan förvanskning av marxismen kunde uppkomma, det faktum att man alltför snabbt ville 'vända på bladet' har inte gjort det möjligt för de franska kommunisterna att verkligen återvända till den vetenskapliga socialismens källor eller att i grund förstå de nya problem och det nya ansvar som dessa avslöjanden medförde. Därför blev den militära interventionen i Tjeckoslovakien en ny överraskning som skapade förvirring bland dem. Partiets medlemmar bevarade den vackra bilden av 'Lenins parti' och kunde inte förstå katastrofens djupa innebörd.

Det är otänkbart att det bara rörde sig om ett 'misstag' av Sovjetunionen. Man borde ha undersökt hur 'Lenins och oktoberrevolutionens parti' blivit Stalins parti, med dess fundamentala dogmatism, dess barbariska förtryck i inrikespolitiken och dess maktspråk i utrikespolitiken. Man borde ha vetat att Stalins efterträdare efter Chrusjtjevs explosiva avslöjanden gjort allt för att 'vända bladet' och bevara det väsentliga i stalinismens teoretiska uppfattningar, för att till varje pris bevara dogmen om den enda modellen för socialismen och med skilda medel upprätthålla sin hegemoni i den internationella kommunistiska rörelsen.

Denna politik ledde så småningom till att vilket som helst högmålsbrott kunde skylas bara inte systemet sattes ifråga, till att i Sovjetunionen inte bara författare utan vem som helst som ifrågasatte systemet undertrycktes, till att antisemitismen understöddes i Polen och till att angiveriet, censuren och utrensningarna återinfördes i Tjeckoslovakien.

Det har gått så långt att de sovjetiska ledarna i likhet med de kinesiska, för att säkra sin hegemoni, grundad på dogmen om den enda modellen, engagerat sig i fraktions-politik i världsskala och inte tvekat att i varje land kräva att de som i namn av en principfast politik motsatte sig denna maktpolitik skulle rensas ut och medvetet framkallat en splittring i de kommunistiska partier där detta motstånd var alltför starkt.

Allt sker, som vi skall se, från Finland till Spanien och Grekland, som om de sovjetiska ledarna mest fruktade att en alltför mänsklig socialism skulle segra och de, som nyligen i Prag, var rädda för att den skulle verka smittande.

Min bok avslöjar mekanismen i denna internationella verksamhet.

Under flera år har jag, som här samlade brev och dokument visar, sökt att inom partiledningen

och enbart på vägar som stadgarna godkänner verka för en rakare hållning, för att mitt parti inte skulle medverka till de sovjetiska ledarnas politik eller gå i borgen för den.

Mina ansträngningar har varit fåfänga därför att partiets inre mekanismer är sådana att min protest inte kunnat tränga ut ur politiska byrå eller centralkommittén.

Genom filtreringen av informationerna i partipressen och en systematisk förvrängning av mina åsikter har man, bland massorna av militanta medlemmar som fallit offer för denna desinformation, skapat ett misstroende och en vrede mot mig som gjort det möjligt att samla en kongress för att fördöma mig och just därigenom kringgå den avgörande fråga som jag ställt. Ätminstone hoppades man kunna kringgå den.

Jag skulle inte ha publicerat denna dokumentsamling (brev till politiska byrå och inlägg på centralkommitténs sammanträden) om de rapporter som framlades på kongressen inte hänvisat till dem med skamliga vantolkningar för att skapa pogromstämningar mot mig.

Eftersom jag därigenom tvingats till det, för att inte de verkliga, avgörande problemen för det kommunistiska parti ets, den franska vänsterns och den demokratiska oppositionens framtid skall smusslas bort, framlägger jag härmed de viktigaste dokument som gör det möjligt att med korten på bordet ställa dessa problem; inte bara den interna diskussionen inom Frankrikes kommunistiska parti om maj-junikrisen i Frankrike, utan också centrala texter om den tjeckoslovakiska tragedin, från diktat-protokollet i Moskva till president Svobodas deklamationer i dessa dramatiska stunder, liksom de kritiska inlägg som gjordes vid De kommunistiska partiernas konferens i Moskva, och en analys av de sovjetiska ledarnas metoder att ingripa inom och splittra de kommunistiska partierna.

Det har blivit nödvändigt att var och en har tillgång till dessa aktstycken och till hela sanningen, inte för att organisera någon antisovjetisk kampanj, som skulle vara ödesdiger för socialismen, för Frankrike och för freden, utan för att anvisa först och främst de militanta kommunisterna, men även alla som kämpar för Frankrikes demokratiska och socialistiska framtid, den ansträngning som de måste göra för att bryta de franska kommunistiska ledarnas tystnad om de sovjetiska ledarnas interventions- och splittringspolitik.

Kort sagt, den internationella kommunistiska rörelsens kris har framkallats av en dubbel fraktionsverksamhet: av de kinesiska ledarna, som utövar ett stort inflytande över länderna i Tredje världen, och av de sovjetiska ledarna, som framför allt inriktar sig på kommunismen i Europa. Såväl de ena som de andra söker endast, till skada för rörelsens enhet och styrka, att utöva sin hegemoni över de skilda kommunistiska partierna i världen, att påtvinga dem sin egen 'modell' genom att bekämpa alla dem som motsätter sig den. Varken de förra eller de senare tvekar inför en splittring av partierna för att uppnå sina syften.

Vi har endast sett början av denna ödesdigra process.

Som jag förutsett och uttalat inför centralkommittén i april 1968 kommer kuggverket att krossa andra människor. Händelserna i augusti 1968 visade att denna förutsägelse var välgrundad. I dag förutser jag att det kuggverk som inrättades i Prag i augusti 1968 kommer att krossa ännu fler människor. I Tjeckoslovakien, där undertryckningsmekanismen nu är i gång och snart kommer att öka takten, kommer processerna att mångfaldigas, på samma sätt som i Moskva 1937 och i Londons bok 'Bekännelsen'. Så blir det också på andra håll, till och med i Sovjetunionen, där två alternativ är möjliga; antingen kommer en 'palatsrevolution' av samma slag som när Chrusjtjev undanträngdes från makten att avlägsna Brezjnevs och hans medarbetare och partiet efter en del skakningar att omorienteras för att äntligen slå in på den

väg som öppnats av Marx och Lenin; eller också kommer armén att ingripa för att bevara systemet och dess apparat. Frankrikes kommunistiska partis framtid kommer då att bero på dess ställningstagande: då går det inte längre att 'ogilla' den första dagen och tystna dagen därpå. Även i det fallet noterar jag dagens datum och arbetar, med oro men utan förtvivlan, för att vårt parti skall återfinna sig självt. Skulle vi vänta tills det blir för sent?1

Sådant är det problem, i hela dess tragiska vidd, som jag avser att ställa med denna skrift.

1. Utmärkta kamrater har skrivit till mig: 'Jag är överens med dig om de problem som du ställer och till och med om de svar som du föreslår. Men jag beklagar att du för att sprida dem anlitat borgerliga förläggare och televisionen.' Jag beklagar i likhet med dessa kamrater att jag varit tvungen att anlita dessa medel. Men jag tillåter mig att till envar av dem ställa frågan: 'Hur skulle du ha vetat att dessa problem ställts och dessa svar föreslagits om dessa media inte utnyttjats, eftersom annars ingenting skulle ha trängt utanför politiska byråns och centralkommitténs stängda dörrar?'

Del I. Maj—Juni eller de försuttna tillfällena

Den första viktiga meningsskiljaktigheten utbröt under den stora krisen i maj—juni 1968 i Paris.

Vid centralkommitténs granskning av dessa händelser i Nanterre den 8 och 9 juli 1968 kunde man på ett principiellt sätt ha ställt frågan om FKP:s politik i förhållande till studentrörelsen och i allmänhet till de samhällsskikt som utvecklas allt snabbare med den nya vetenskapliga och tekniska revolutionen.

Men alltifrån början av denna kris hade en snäv orientering gjorts genom en artikel av Georges Marchais i *l'Humanité* den 3 maj och den följande händelseutvecklingen belastats, inte bara därför att artikeln från början skapade ett varaktigt missförstånd mellan studentrörelsen och partiet, utan också därför att den genom att fästa sig vid ytföreteelserna och utan att analysera grundproblemen vände partimedlemmarnas uppmärksamhet från studentrörelsens verkliga och djupa betydelse och enbart ägnade sig åt det i och för sig riktiga avslöjandet av provokatörer.

Här följer således tre dokument:

1. De väsentligaste delarna av Georges Marchais' artikel.
2. Avsnitt av den kritik av denna ståndpunkt som Roger Garaudy gjorde i sitt inlägg på centralkommitténs sammanträde i Nanterre den 8 juli 1968.
3. Den analyserande artikel om studentrörelsen som Roger Garaudy publicerade under rubriken 'Revolten och revolutionen' i *Démocratie nouvelle*.

1. Falsa revolutionärer som måste avslöjas

Artikel av Georges Marchais i l'Humanité den 3 maj 1968

Liksom alltid när arbetarnas och de demokratiska krafternas enhet går framåt börjar vänsterextremistiska smågrupper nu att skapa oro i alla miljöer. De är särskilt aktiva bland studenterna. Vid universitetet i Nanterre till exempel finner man: 'maoisterna'; 'Revolutionära kommunistiska ungdomen', som samlar en del av trotskisterna; 'De revolutionära studenternas sambandskommitté', också med trotskistisk majoritet; anarkisterna; andra grupper av skilda slag.

Trots sina motsättningar har dessa smågrupper — några hundratal studenter — enats i vad de kallar '22 mars-rörelsens Nanterre', ledd av den tyske anarkisten Cohn-Bendit.

Dessa pseudorevolutionärer nöjer sig inte med agitation i studentkretsarna — en agitation som går stick i stäv med studentmassornas intressen och gynnar fascistiska provokationer — utan gör också anspråk på att undervisa arbetarrörelsen. Man finner alltfler av dem utanför företagens portar eller i de invandrade arbetarnas centra, där de sprider flygblad och annat propagandamaterial.

Dessa falska revolutionärer måste beslutsamt avslöjas därför att de objektivt tjänar den gaullistiska maktens och de kapitalistiska stormonopolens intressen.

En av dessa vänsterextremisters läromästare är den tyske filosofen Herbert Marcuse, som lever i Förenta staterna. Hans teser är välkända. De kan sammanfattas på följande sätt: de kommunistiska partierna har gjort 'bankrutt', bourgeoisin har 'integrerat arbetarklassen som inte längre är revolutionär' och ungdomen, särskilt vid universitetet, 'är en ny kraft, full av revolutionära möjligheter, som måste organisera sig för en våldsam kamp'.

Hos oss måste naturligtvis anhängarna till Marcuse räkna med Frankrikes kommunistiska partis styrka och inflytande och med arbetarklassens kampvilja. Men under iakttagande av vissa formella försiktighetsåtgärder är det mot vårt parti och mot CGT (den fackliga landsorganisation som domineras av kommunisterna. Övers. anm.) — som de riktar sina slag och de söker ifrågasätta arbetarklassens avgörande roll i kampen för framsteg, demokrati och socialism.

Dessa 'revolutionärens' teser och verksamhet är löjeväckande, desto mer som det i allmänhet handlar om söner till storborgare — föraktfulla gentemot studenter från arbetarhem — som snart kommer att skruva ner sin 'revolutionära låga' och att i stället gå till sin pappas företag och där exploatera de arbetande i enlighet med kapitalismens bästa traditioner.

Man får emellertid inte underskatta deras skadegörelse, deras försök att skapa förvirring, tvivel och skepticism bland de arbetande, särskilt den arbetande ungdomen. De bedriver dessutom sin verksamhet inom ramen för den gaullistiska maktens och de övriga reaktionära krafternas antikommunistiska kampanj. Vidare förstorar tidningar och tidskrifter, som i en del fall räknar sig själva till vänstern, deras betydelse och publicerar deras utläggningar spalt upp och spalt ner. Deras verksamhet får slutligen inte underskattas därför att den vänsterextremistiska äventyrspolitiken är till stort förfång för den revolutionära rörelsen.

Genom att utveckla antikommunismen tjänar de vänster-extremistiska grupperna bourgeoisins och storkapitalets intressen.

Frankrikes kommunistiska parti är den främsta försvararen av kroppsarbetarnas och de intellektuellas omedelbara krav. Det utgör en huvudkraft i kampen för att undanröja monopolens makt och ersätta den med en ny demokratisk regim, som gör det möjligt att avancera på vägen till sociala framsteg, nationellt oberoende och fred. Det är den främsta skaparen av enhet mellan de arbetandes krafter och de demokratiska krafterna, av samförstånd mellan alla vänsterpartier, som är en avgörande förutsättning för att dessa mål skall uppnås. Utan det kommunistiska partiet är ingen verklig vänsterregering och ingen framstegspolitik möjlig.

Vi förväxlar naturligtvis inte de vänsterextremistiska smågrupper som skapar oro vid universiteten med studenternas massa. Vi står tvärtom fullständigt solidariska med dessa i deras kamp för att hävda sina rättmätiga krav mot den gaullistiska maktens katastrofala politik på undervisningens område.

Studenterna behöver de arbetandes aktiva stöd och därför måste de stödja sig på dem i kampen. Arbetarklassen har också största intresse av att vid sin sida ha studenterna, i kamp för sina egna mål och för de mål som är gemensamma för dem.

Arbetarklassen har en avgörande roll i kampen för framsteg, demokrati och socialism men kan inte uppnå målet ensam. Den behöver bundsförvanter. Studenterna och ungdomen i allmänhet hör till dessa nödvändiga bundsförvanter. Det är därför som man måste bekämpa och fullständigt isolera alla de vänsterextremistiska smågrupper som söker skada den demokratiska rörelsen genom att maskera sig med revolutionär fraseologi. Vi kommer att bekämpa dem med desto större framgång ju bättre vi sprider kännedom om partiets förslag och om dess enhetspolitik för sociala framsteg, demokrati, fred och socialism.

2. Förstå först, avslöja sedan

Utdrag ur Roger Garaudys inlägg vid centralkommitténs sammanträde i Nanterre den 8 juli 1968

... Jag tror att vår tolkning av händelserna alltför ofta varit ofullständig och att detta haft allvarliga praktiska konsekvenser.

I stort sett tycks mig de misstag vi begått på detta område (och som uppmärksammats inte bara av många studenter och intellektuella, utan också av ett stort antal arbetande som ställt sig frågande till vår ståndpunkt) kunna återföras till tre punkter:

1. Vi har inte tillräckligt förbundit det riktiga och nödvändiga avslöjandet av vänsterextremismen och dess skadegörelse med *en grundlig analys av rörelsen* och underordnat det denna genom att i första hand frilägga vad som i grund var positivt och sedan desto bättre kunna påvisa hur vänsterextremismen gav ett snedvridet uttryck åt detta positiva innehåll.
2. Med utgångspunkt från denna bristande jämvikt har vi i de flesta av våra artiklar, informationer och direktiv lagt tonvikten på rörelsens negativa aspekter, utan att göra tillräcklig skillnad mellan de vänsterextremistiska ledarna och provokatörerna och massan av studenter som eftersträvade en grundlig förändring.
3. Detta ledde till att vi inte tillräckligt underströk karaktären av regeringens och polisens förtryck, som var så påtagligt för massorna, och inte heller var närvarande och aktiva tillräckligt för att orientera rörelsen bättre och kämpa om ledningen av den mot vänsterextremisterna, i stället för att ensidigt lägga tonvikten på uppbromsningar och varningar.

Den förstaplansroll som partiet spelade redan vid den gaullistiska regimens tillkomst 1958, då det karakteriserade denna regim som monopolens, för att som det första och länge det enda partiet organisera kampen mot denna regim, för att samla alla oppositionens krafter och verka för vänsterns enhet, för att utarbeta en helhetsplan för undervisningens demokratisering samt det riktiga fastställandet av förhållandena mellan arbetarna och studenterna i politiska byråns resolution den 12 maj — allt detta utgör ett kapital av auktoritet och prestige som gjorde det möjligt för oss att ta hand om den rörelse vars naturliga ledare vi var.

Varför blev det inte så?

Att vårt parti inte vunnit vad det kunde och att gaullismen haft framgångar beror enligt min mening *främst* på: fruktan för våldsamheter, ett resultat av vänsterextremisternas demagogi och provokationer och fruktan för vänsterns vanmakt samt, i tredje rummet, på en faktor som inte är den viktigaste men vars betydelse man inte får underskatta, nämligen *fruktan för en viss bild* som vi gett av vårt parti genom de tre serier av misstag som jag nyss nämnt och som jag skulle vilja exemplifiera konkret.

Jag börjar med Georges Marchais' artikel i början av maj. Inte därför att en enstaka artikel kan på ett avgörande sätt påverka händelserna, utan därför att den var upptakten till ett ställningstagande som inspirerade många andra artiklar och anvisningar.

Jag kritiserade omgående denna artikel inom politiska byrån. Den invändning som jag mötte var att denna artikel skrivits före händelserna och om den inte varit nyttig så var det därför att den kom vid en oläglig tidpunkt.

Jag var inte överens om denna uppfattning och är det alltså inte.

Jag anser att denna artikel är dålig i princip och att den varit mycket skadlig för oss.

Den var inte dålig därför att den riktade sig mot vänsterextremisterna — de måste bekämpas och vi måste ta klart avstånd från dem — utan *därför att den var ett dåligt vapen i denna kamp*.

Det är inte fråga om att bedriva en småaktig kritik av denna artikel och dra fram den ena eller den andra olyckliga formuleringen, utan det är fråga om en principiell kritik.

Artikeln var ett dåligt vapen i kampen mot vänsterextremisterna därför att dess författare redan begick de tre allvarliga misstagen.

1. När den skulle kritisera vänsterextremismen utgick den inte från en fundamental förståelse av det problem som långt dessförinnan ställts av studentrörelsen. Så tidigt som den 22 mars, då vänsterextremisterna samlade sig, hade rörelsen upphört att vara en rörelse av smågrupper (även om pressen avsiktligt ägnade hela sin uppmärksamhet åt dessa smågrupper). Det grundläggande problemet hade ställts långt tidigare (den hade analyserats i den bok¹ jag skrivit sex månader dessförinnan) och den rörelse som uppstått ur denna oro drog sedan med sig massor av studenter, inte bara i Nanterre.

Georges Marchais förebrådde i sin artikel smågrupperna för att de hindrade universitetens normala funktioner. Ett sådant argument kunde studentmassorna inte förstå — inte ens de som inte alls sympatiserade med Cohn-Bendit och hans kumpaner — därför att vad de ifrågasatte var just 'universitetens normala funktioner'. De ställde frågan om *normerna* för dessa funktioner medan vi, genom att ställa frågan på det sätt som skedde i artikeln, gav intryck av att vi accepterade det rådande systemets 'normer', normerna för den integration i kuggverket som studenterna vägrade att godta.

Denna orientering har exempelvis lett till att kamrat Baillot ställt denna skriftliga fråga till undervisningsministern: 'Vilka åtgärder avser Ni att vidta för att trygga universitetens normala funktioner?' Det skärpte tendensen ytterligare och gav trumf på hand åt antikommunisterna som sökte förvränga vår ståndpunkt och påstod att vi efterlyste undertryckningsåtgärder.

2. Det faktum att vi angrep vänsterextremisterna utan att ställa in deras skadliga aktivitet inom perspektivet för en stor och positiv rörelse som de diskrediterade och försvagade genom sina provokationer ledde till att vi förringade rörelsens djup och omfång, att vi inte förstod dess innebörd. När en kamrat under en rundabordskonferens på l'Humanité förklarade att vi bara hade att göra med några intellektuella, desamma som vanligt, som alltid brukade bekämpa partiet, visade det bara att denna kamrat var fullständigt isolerad från sina egna studenter. Varför skulle våra läsare lugnas ner med så oriktiga uppgifter?

Varför lyssnade vi inte mera på de kamrater som hade mera direkta förbindelser med studentmassorna? I detta sammanhang skulle jag här vilja uttala min åsikt om den diskussion som ägde rum på rue Gît-le-Coeur med 36 kommunistiska intellektuella som undertecknat brevet till Waldeck, eftersom jag tillsammans med Roland Leroy, Besse, Chambaz och Juquin ingick i den delegation som partiledningen utsett för att höra på vad de hade att säga och diskutera med dem.

Låt mig genast säga att deras brev var negativt, för det första därför att det inte ställde de väsentliga problemen utan hakade sig fast vid sekundära aspekter, exempelvis frågan om Cohn-Bendit.

Jag vill också framhålla att bland brevets undertecknare fanns det några element som när de

---

¹ 'Kan man i dag vara kommunist?' (Grasset).

begärde en diskussion inte avsåg att förbättra partiets arbete bland de intellektuella utan att rikta ett slag mot partiet.

Slutligen tillägger jag att även i inlägg som gjordes av sådana kamrater som ärligt ville rätta till vår linje fanns det en hel del förvirring och överdrifter.

Man kan å andra sidan knappast betrakta kamrater som Klotz, Matarasso, Guy Leclerc, Botigelli, Pignon, Saint-Saens, Zasso, Meyerson och flera andra som partifiender. I deras förslag och i deras kritik fanns det, sedan en del skalats av, åtskilligt som borde uppmärksammas. Det har också i denna församling gjorts av Guy Besse med orden 'Jag håller i minnet mycket av vad som sagts', av Gulon som underströk 'betydelsen av den kritik som uttryckts' och av Chambaz som betonade 'studenternas starka vilja till förändringar' och med rätta tillfogat att 'erkännande av vad som är positivt inte förutsätter att man är blind för det vänsterextremistiska gestikulerandet'.

Under två dagar har vi hört både positiva och negativa omdömen, vi har erkänt att det fanns positiva saker, men ingenting har ändrats i vår hållning. Långtifrån att utnyttja kritiken har vi oftast förbigått den med tystnad eller också har vi bara fäst oss vid de förbehållslösa instämmandena.

Jag skulle vilja anföra typiska exempel på denna tystnad, på denna trånga och ensidiga ståndpunkt: dagen efter inlägget från de 36 publicerade vi i l'Humanité en text antagen av de kommunistiska lärarna vid universitetet i Reims, som uttryckte samförstånd med partiet. Men den del av texten i vilken de framlade förslag för att förbättra partiets förhållande till studenterna återgavs inte. Den diskussion under vilken den av Marchais' artikel givna orienteringen kritiserades skarpt och själva artikeln ifrågasatts förbigicks med tystnad. Och det beriktigande som de skickade publicerades inte.

Ett annat exempel: dagen efter att Jacques Berque och flera andra professorer vid Collège de France, liksom Jean Vilar, säger på vilka punkter de är i princip eniga med partiet, men gör reservationer mot vår hållning till studenterna, nöjer man sig med att publicera ett brev från en advokat som stöder den.

Allt detta skapar känslan av att kritiken är misshaglig. På det sättet uppstår en rubrik för applåder men ingen rubrik under vilken inte de hätska angreppen mot vårt parti, utan de konstruktiva förslagen från många partikamrater eller sympatisörer skulle kunna beröras.

Det skulle vara ett stort framsteg om vi lärde oss att lyssna, även till det som vi inte gillar, och att ur en kritik som kanske är felaktig till go procent frilägga, uppmärksamma och utnyttja de to procent som kan vara av värde för vårt parti.

I Italien har partiet begått misstag liknande våra på detta område. Men sedan lyssnade Luigi Longo länge på studenterna, av vilka flera var antikommunister. Han diskuterade med dem och nyligen har han i Rinascita publicerat de slutsatser han dragit av dessa möten. Dessa slutsatser innehöll en stor del självkritik, i vilken han erkände att partiet hade underskattat rörelsens djup och inte klargjort dess betydelse.

3. Vi har slutligen förletts till att betona de vänsterextremistiska provokationerna mer än polisförtrycket.

3. *Revolt och revolution*

(Artikel i *Démocratie nouvelle* april-maj 1968)

För att kunna förstå innebörden av händelserna i studentvärlden under de tre senaste veckorna måste man skala bort allt rent anekdotiskt material.

Anekdoterna om rörelsens former och de ibland anarkistiska gestikuleringar som beledsagat den har alltför ofta maskerat och till och med vanställt dess verkliga innebörd.

Det förefaller som om följande frågor bör ställas:

- I. Vilka är studentrörelsens verkliga syften?
2. Vilka är orsakerna till denna masskamp?
3. Vilken betydelse har de i ett klassperspektiv, och i vilket förhållande står de till arbetarnas kamp?
4. Vilken är arbetarklassens nuvarande revolutionära roll?

1. Studentrörelsens syften

Det karakteristiska är den mycket snabba mognaden och utvecklingen av studenternas krav, utvidgningen på mindre än tre veckor av deras kampmål, som deras kommissioners viktiga arbete vid universiteten avslöjar.

Låt oss sammanfatta detta förlopp.

A. I början riktade sig revolten endast mot relativt ytliga aspekter av läget, utan att beröra systemets rötter och principer:

- förhållandena mellan lärare och studenter,
- universitetens struktur och förvaltning.

a) *Förhållandena mellan lärare och studenter* likställdes till en början med klassförhållanden: lärarna var förtryckare och studenterna förtryckta. Läraren var för studenterna en sinnebild eller symbol för deras *beroende*.

På mindre än två veckor utvecklades emellertid läget mycket snabbt: många lärares solidaritet med studenternas krav och samtidigt regeringens polisförtryck skapade en radikalt ny atmosfär. Nya band skapades.

Den gemensamma kampen riktade sig mot själva principen för regimen: gaullismens politiska regim och den monopolistiska statskapitalismens ekonomiska och sociala regim. b) *I frågan om universitetens struktur och förvaltning* blev utvecklingen också mycket positiv.

Caen- och Amiens-överläggningarna hade ställt ett skenproblem: frågan om att välja mellan *ett föråldrat, degenererat universitet*, inom vilket det fanns en motsättning mellan undervisningssystemet och de behov som uppstått med produktivkrafternas utveckling, och *ett demokratiskt universitet*, som var bättre anpassat efter den monopolistiska statskapitalismens krav.

Dessa falska alternativ sopades snabbt undan.

En djupare motsättning blottades: det handlar inte längre om att utarbeta en ny metod för att bättre motsvara den monopolistiska statskapitalismens krav, utan om att ifrågasätta själva principen för en sådan anpassning.

I fråga om båda dessa problem börjar studenterna att (med olika grader av insikt) förstå att förhållandena mellan undervisande och undervisade i det nya universitetet återspeglar det kapitalistiska samhällets sociala beroendeförhållanden och alienation.

De börjar bli medvetna om att de motsättningar vilkas offer de är bara är ett särskilt fall i det beroende- och alienationssystem vars längst drivna och mest betecknande uttryck är exploateringen av arbetarklassen.

Så har några grundläggande krav formulerats: först kravet på universitetens *autonomi*, som — tvärtemot vad Pompidou påstått i nationalförsamlingen — förutsatts och definierats i vårt partis projekt för demokratisk reform av undervisningen.

Detta krav, för övrigt återupptaget i dekanernas resolution som fördömde systemets orimliga centralisation, återspeglar två skilda idéer:

1. De valda organen på alla nivåer — institut, fakulteter, universitet och nationella råd — skall inte bara ha en konsultativ roll, utan beslutanderätt.

Detta krav är just den centrala axeln i vårt partis program, enligt vilket de tjänstemän som utses av den centrala maktapparaten överallt skall ersättas med valda representanter. Liksom vi föreslår att prefekternas befogenheter skall överföras till generalrådets president kräver lärarna och studenterna att rektorn, som för närvarande är ett slags universitetsprefekt, skall ersättas med en av universitetet vald president.

2. Den andra förutsättning för autonomi som studenterna framhäver är *samförvaltningen*, studenternas deltagande i administrationen av universiteten. Det är också vad som föreslås i vårt partis projekt, som rekommenderar ett demokratiskt universitetsråd på grundval av likställighet.

Dessa organs kompetensområden motsvarar nästan exakt vårt förslag:

— fastställande av universitetens behov av personal, lokaler och materiel,

— diskussion om undervisningens program och metoder och om kunskapskontrollen.

Det bör tilläggas att den centrala idé som ligger till grund för alla andra förslag, nämligen studenternas *deltagande*, formulerades mycket klart redan 1963, på UNEF:s (De franska studenternas nationella förbunds) kongress i Dijon, av studenterna från de humanistiska fakulteterna i Paris.

Inte ens i fråga om dessa två begränsade målsättningar finns det något som avviker från vår politiska grundläggande linje.

B. Mycket snabbt, i takt med rörelsens utbredning bland stora studentmassor, och särskilt efter den kvalitativa förändring som inträffade genom polisens brutala undertryckningsåtgärder, vidgades emellertid målsättningarna och de fick samma klassmässiga inriktning som definierats i det kommunistiska partiets program.

Det är för övrigt anmärkningsvärt att *radikaliseringen av medlen föregått radikaliserings av målsättningarna*.

Den polisiära reaktionens våldshandlingar har bidragit till ett klarare medvetande om den gaullistiska regimenens karaktär. Det är den andra väsentliga punkt som kännetecknat detta förlopp: ur den partiella kampen för de två första målen för universitetsreformerna framträdde ett politiskt ifrågasättande av den gaullistiska regimen.

Det blev klart att man inte kunde kämpa mot universitetsstrukturen utan sammanstötningar med statsapparaten och utan att ifrågasätta systemet.

C. Strejken den 13 maj, med arbetarklassens massdeltagande, och det faktum att blotta varslat om densamma tvingat regeringen till ett första återtåg och till medgivanden, bidrog till att utvecklingen av medvetandet hos många studenter genomgick en tredje etapp: efter kampen för *universiteten* och den *politiska* kampen ställdes en *klassfråga*.

Denna står visserligen inte helt klar för alla studenter (det gör den för övrigt inte heller för alla arbetare, för annars vore de alla militanta revolutionärer) men frågan hade ställts, för första gången med sådan styrka, bland studenternas breda massor, och det var en utomordentligt positiv händelse.

Den ställdes naturligtvis i särskilda termer, säregna för studenterna, som först stötte på de aspekter av regimen som gällde deras arbete, särskilt universitetens industrialisering och kulturens kommersialisering.

Flertalet studenter avvisar nu en undervisning som till huvudfunktion har att förbereda dem för en integration i ett system där profiten råder och vars 'inneboende och tvingande lag', som Marx skrivit, är produktion för produktionen, universitet som i huvudsak har till uppgift att utbilda kadrer åt de privata företagen.

De vägrar att bli kuggar i detta system och vill ha en kultur som integrerar de tekniska behoven i stället för att underordnas dem.

Ingen bestrider nödvändigheten och fruktbarheten av förbindelser mellan vetenskapen, forskningen och produktionen, men det är uppenbart att monopolerna inte fattar dessa förbindelser på samma sätt som vi. Låt oss, för att förenkla saken, säga att särskilt i den humanistiska och samhällsvetenskapliga undervisningen (särskilt psykologin och sociologin) och i de juridiska fakulteterna, där undervisningen i politisk ekonomi avgränsats från samhällsvetenskaperna och reducerats till förvaltningsteknik och effektivitetsmetoder, syftar utbildningen mera till att bevara produktionsförhållandena än till att utveckla produktivkrafterna.

Det är för övrigt anmärkningsvärt att studenternas krav om deltagande uttryckes i marxismens begrepp och med dess språk, även om de ibland användes på ett förvirrat och tvivelaktigt sätt, och att det oftast återkommande temat är alienationen: den gemensamma nämnaren för studenternas krav är deltagande i det historiska initiativet, mot strukturernas alienerande tyngd.

2. Masskampens orsaker

Masskampens orsaker kan sammanfattas i några ord: Fouchet-reformen och den plötsliga skärpningen av alla motsättningar som följde med dess genomförande.

De mest påtagliga konsekvenserna var inte bara att klassdiskrimineringen och universitetens antidemokratiska karaktär bevarades och betonades, utan att även de som redan hade privilegiet att studera vid universiteten förfördelades:

— För det första därför att Fouchet-reformen med den korta examenstiden i den högre undervisningen införde samma klyvning mellan den långa studiecykeln och den korta som i gymnasieundervisningen.

— För det andra därför att den på alla nivåer och i alla discipliner mer än någonsin skilde den tekniska utbildningen från övervägandena om dess mål och om arbetets och samhällets

mening.

(Ur praktisk synvinkel har Fouchet-reformen skärpt sysselsättningskrisen inte bara på det ena eller det andra området (som psykologin och sociologin) utan mer allmänt: förbudet mot dubblingarna och uteslutningarna vid ett bakslag i första graden utgör nya spärrar för de studenter som arbetar vid sidan av sina studier, fastän redan före reformen 72 procent av studenterna inte ens tog kandidatexamen. Ingen anställning garanteras heller dem som gått igenom urvalsspärrarna.

Förklaringen till att studentrörelsen så snabbt blivit en mycket stridbar massrörelse är att dessa problem är så akuta.

I en sådan rörelse utvecklas medvetenheten snabbt. Strejken den 13 maj markerade en etapp i denna utveckling av studenternas medvetenhet och gjorde det möjligt att ställa in studenternas aktion inom perspektivet för arbetarnas kamp.

Tre idéer har sedan dess gjort stora framsteg:

1. Medvetandet om det inre, djupa sambandet mellan denna kamp och arbetarrörelsens kamp.
2. Insikten om att en verklig revolution i vår epok inte kan genomföras utan arbetarklassen.
3. Insikten om att man inte kan skapa socialistiska universitet i en kapitalistisk värld och att lösningen av universitetsproblemet förutsätter lösning av ett större problem.

Det handlar således inte om att omvandla universiteten först och samhället sedan, utan om att verka för att universiteten i det kapitalistiska samhället inte blir ett instrument för bevarande av detta samhälle, utan en härd för dess omvandling.

Med utgångspunkt från dessa nödvändiga klargöranden, som gjorts under aktionens förlopp, kan man ställa frågan om den klassmässiga betydelsen av studenternas kamp.

3. Betydelsen av studenternas kamp och dess samband med arbetarnas kamp.

Det är ett fundamentalt teoretiskt problem, av vilket sättet att samordna studenternas kamp med arbetarnas beror.

Med utgångspunkt från den grundläggande idén att arbetarklassen är den revolutionära huvudkraften är två tillvägagångssätt möjliga för att fastställa studentrörelsens klassmässiga betydelse. Det beror på studenternas egen situation som är en övergående, förberedande situation. Man kan således försöka bestämma deras klassituation antingen genom deras förflutna (deras sociala ursprung) eller deras framtid (deras kommande funktioner).

Man kan först göra *en undersökning av studenternas sociala ursprung*, som visar att deras stora flertal kommer från mellanskikten och småbourgeoisin, medan endast to procent kommer från arbetarfamiljer, vilket ger en spegelvänd bild av befolkningens sammansättning. Från denna utgångspunkt är det helt riktigt att kräva en demokratisering av tillträdet till universiteten.

Det vore däremot oriktigt att göra dessa förhållanden till den enda utgångspunkten för vår bedömning av studentrörelsen. Om vi exempelvis säger att på grund av sitt sociala ursprung utgör studenterna inte någon enhetlig social grupp och att deras dominerande småborgerliga ursprung med nödvändighet ger dem denna småbourgeois politiska kännetecken, med dess tvekan, dess vacklan osv., så nöjer vi oss med en mekanisk sociologi som inte har något med

marxism att göra. De praktiska konsekvenserna av detta teoretiska misstag blir förödande. Givetvis kommer studenternas sociala ursprung till uttryck i deras politiska hållning och det utgör en stor barlast. Men vi erinrar om att det i teoretiskt avseende inte är Marx utan Hippolyte Taine som talat om en sådan förutbestämmelse och om denna mekaniska förbindelse med ursprungsmiljön.

Marx bestämmer inte klasstillhörigheten genom ursprungsmiljön, utan genom *platsen i produktionsprocessen*. Inget av de tre kriterier med vilka han definierar en arbetare syftar på ursprungsmiljön.

Det är med utgångspunkt från dessa kriterier som man kan ta upp frågan om studenternas klassituation, det vill säga genom att definiera dem genom deras framtida funktioner. Ur denna synvinkel kommer ett stort antal studenter — främst alla de som förbereder sig för funktioner som utmynnar i produktionen, som blir ingenjörer, som blir kadrer i det ekonomiska livet och i dess förvaltning och även de som orienterar sig mot vetenskaplig forskning — att i vår epok få en särskild plats i produktionsprocessen: vi upprepar att i vår epok har *vetenskapen blivit en direkt produktivkraft*.

Det innebär att de som nu bedriver forskningsarbete och vetenskap ur klassynpunkt företer nya kännetecken:

1. De inte bara, som tidigare — och som arbetarna — inte äger några produktionsmedel
2. utan är också, som arbetarna, producenter av mervärde;

de utgör en integrerande del av den 'kollektive arbetande' som Marx talade om i 'Kapitalet'.

3. Återstår det tredje kriteriet: klassmedvetandets subjektiva kriterium. Vi finner då att dessa skikt av intellektuella sedan flera år tillbaka, till följd av produktivkrafternas utveckling och särskilt cybernetikens tillämpning på produktionen, organisationen och förvaltningen, befinner sig under förhållanden som gör att de lätt bibringas medvetenhet om kapitalismens grundläggande motsättningar och dess nya motsättningar.

Studenterna funderar över den motsägelsefulla roll som systemet anvisar dem när de kommer ut ur universiteten för att bli kadrer i detta system, vars mål eller mening inte diskuteras i undervisningen.

Om alienationstemat återkommer så ofta så är det därför att många studenter mer eller mindre oklart — och snarare mer än mindre — känner den växande likheten mellan denna situation och arbetarens situation i företaget, även om denna likhet som vi konstaterat till en början uppfattas oriktigt, exempelvis genom att likställa läraren med arbetsköparen och arbetsköparen — staten (liksom under arbetarrörelsens första etapper, som Engels erinrar om, den ännu instinktiva och primitiva klasskampen vände vreden mot maskinerna eller arbetsledaren, inte mot det kapitalistiska systemet) .

Därför kan och måste arbetarklassen och dess parti underlätta utvecklingen av ett verkligt revolutionärt medvetande hos studenterna genom att *påvisa det inre, djupa sambandet mellan studenternas strävanden* (även om de tar sig ännu utopiska eller anarkistiska uttryck, som lätt kan utnyttjas för avledningar och provokationer) *och arbetarklassens mål*.

Man måste härvidlag hålla i minnet det nya faktum att i produktivkrafternas nuvarande utvecklingsetapp finns det en objektiv klassgrundval för studenternas kamp och att denna kamp har förutsättningar som objektivt är revolutionära.

Även om de intellektuellas övergång till arbetarklassens ståndpunkt på Marx' och Engels' tid

förblev en individuell företeelse, därför att den endast hade en subjektiv bas, nämligen 'förståelsen av den historiska rörelsen', som Marx skrev i 'Manifestet', så har denna övergång i dag blivit en massföreteelse, tack vare den nya objektiva grundvalen för klassförhållandena som förbinder den 'kollektive arbetande' (varav ett växande antal intellektuella utgör en integrerande del) med det kapitalistiska systemet.

Studenterna har naturligtvis, på grund av sin situation som *blivande* producenter, tendens att ensidigt betona framtiden, perspektiven och problemets ideologiska eller till och med moraliska aspekt, med alla de risker för utopism och anarkism som det innebär, med alla möjligheter för demagogisk och även polisiär exploatering som följer härav.

Men inget av detta får fördunkla det väsentliga för oss eller hindra oss från att fastställa ett riktigt förhållande mellan arbetarnas klasskamp och studentrörelsen.

Om vi höll oss till vulgärsociologins mekaniska analys av det sociala ursprunget skulle vi hamna i ett slags paternalistisk uppfattning av studentrörelsen i dess helhet som ständigt minderårig, som en med nödvändighet lika osäker bundsförvant som de småborgerliga skikt ur vilka studenterna i allmänhet kommer

Om vi däremot ser problemet i stort och bestämmer den intellektuelles roll som en integrerande del av den 'kollektive arbetande', under en epok då vetenskapen blir en 'direkt produktivkraft', och likaledes betraktar studentens situation i denna framtida funktion kan vi på ett riktigt sätt sammanfoga arbetarnas och studenternas kamp.

Frankrikes arbetarklass har fastställt sina närmaste mål: lönehöjningar, minskning av arbetstempot och arbetstiden, aktivt deltagande i förvaltningen av de sociala trygghetsinrättningarna, utvidgning av företagskommittéernas befogenheter, demokratisk planering. Den gemensamma nämnaren för alla dessa krav, inom ramen för en demokrati som öppnar vägen för socialismen, är det grundläggande kravet att varje arbetande i stället för att vara ett passivt instrument i händerna på kapitalet blir en aktiv, skapande deltagare i orienteringen av ekonomin i kamp mot monopolens regim, i utarbetandet av en politik som överallt ersätter de ombud som utsetts av den centrala maktapparaten med valda representanter. Slutligen begär arbetarklassen, som vårt partiprogram understryker, lika möjligheter för alla till kulturens tillgångar, till en kultur som inte längre ställs i monopolens tjänst utan blir en framtidsmedveten skapelse.

Att studentrörelsen störs av försök till överbud och äventyrspolitik, av provokationer som splittrar och försvagar den och underlättar repressionen måste göra oss vaksamma men får aldrig utsudda *denna rörelsens inre, djupa samband med arbetarrörelsen*. Studenterna får särskilda erfarenheter av den olycksbringande roll som spelas av monopolens system. De är, till följd av sitt eget arbete, med nödvändighet känsligare för alla de hinder som rests mot deras aktiva deltagande i utforskningen av mening och syften. Deras kamp betonar denna centrala aspekt av det revolutionära kravet och bidrar till att göra det mänskligt ännu innehållsrikare.

Att sammanfoga denna kamp med de arbetandes, att bli medveten om deras enhet och stärka den är panten på den gemensamma segern.

Varför ställs dessa problem så skarpt för denna studentgeneration?

Därför att en plötslig acceleration av den mänskliga utvecklingens rytm gör dem till vuxna i en historisk brytningstid.

Under de senaste tjugo åren har det skett fler vetenskapliga och tekniska förändringar än under tvåtusen år tidigare. En rapport från Unesco har erinrat om att 'för närvarande finns det i världen lika många levande skapande vetenskapsmän som det funnits sammanlagt sedan mänsklighetens uppkomst'.

De ungdomar som i dag är tjugo år är lika gamla som atomens klyvning och cybernetiken.

Ur social synvinkel var deras fäder samtida med oktoberrevolutionen, medan de träder ut i ett medvetet liv dagen efter SUKP:s 20:e kongress och de nya problem som denna ställde. De har samma ålder som de stora nationella befrielseörelserna och de socialistiska revolutionerna i Asien och Latinamerika. Dittills hade Europa och Nordamerika framstått som enda centra för historiska initiativ och som enda värdeskapare. Pånyttfödelsen av de icke-västerländska gamla civilisationerna, som anvisat sig själva andra syften än enbart de tekniska skapelser och den produktion för produktionen som kännetecknar den västerländska kapitalismen, har ställt dem inför nya problem och lett dem till ifrågasättanden. De är ju lika gamla som radion och televisionen, hela världen är dagligen närvarande för dem på ett sätt som den inte varit för någon tidigare generation.

Det förklarar dessa stormilar, dessa stora frågeställningar och revolter, dessa grundläggande ifrågasättanden av meningen med deras egen och institutionernas existens.

Låt oss utan baktankar säga att denna plötsliga mutation är ett positivt tecken.

Vi, som är stolta över att tillhöra ett revolutionärt parti, är inga historiens gråterskor utan välkomnar med glädje detta underbara mänskliga uppåtdrag.

Vi tror att det markerar en betydelsefull stund i kampen mot den falska kapitalistiska ordningen, för uppbygget av ett nytt samhälle och skapandet av nya förhållanden mellan samhället, vetenskapen, kulturen och konsten.

Det första stora ifrågasättandet av det kapitalistiska systemet, av själva dess princip, gjordes av Karl Marx och de marxistiska partierna.

Den första revolution som störtade kapitalismen i ett stort land och som genom sitt föredöme hotade den i hela världen var den socialistiska revolutionen i oktober 1917.

Men varför har studentproblemet uppstått även i Warszawa och Prag? Är det inte fråga om en allmän kris som kännetecknar alla 'industrisamhällen', oberoende av deras regim? Och handlar det inte om en generationskonflikt, när ungdomen avvisar det 'konsumtionssamhälle' som de äldre byggt upp?

Frågan har i själva verket ställts på helt olika sätt i de kapitalistiska och i de socialistiska länderna.

I de kapitalistiska länderna härrör 'produktionen för produktionen' (och 'konsumtionen för konsumtionen', som är dess korollarium) ur själva principerna för en ekonomi vars enda motor är profitens lag.

Så förhåller det sig inte i de socialistiska länderna. Vad som kunnat dölja denna principiella skillnad är att socialismen börjat byggas upp i länder med en mycket stor ekonomisk och teknisk eftersläpning. De har varit tvungna att samtidigt lösa två uppgifter: att bygga socialismen och övervinna underutvecklingen. Dessa två huvuduppgifters interferens har med nödvändighet under en lång följd av år lett till absolut prioritet för produktionens uppsving för att upphäva eftersläpningen. Det var för de socialistiska länderna en fråga om liv och död att lösa denna uppgift, och vad som varit ett *medel* har kunnat ge intryck av ett mål.

Det bör också tilläggas att subjektiva misstag lett till att man utöver den nödvändiga tiden förlängt den extrema koncentrationen och centraliseringen av tillgångarna och av maktbefogenheterna, med allt vad detta inneburit av byråkratiska och auktoritära missbildningar.

Det första land där dessa misstag framträtt med särskild styrka är just den enda av de socialistiska staterna som börjat bygga upp socialismen i ett redan starkt industrialiserat land, Tjeckoslovakien. Korrigeringen sker under svåra förhållanden och under eldgivning från hänsynslösa fiender som söker utnyttja situationen, inte för att förbättra socialismen utan för att förintä den, men den fortsätter och dess framgångar kommer att utgöra ett exempel på socialismens möjligheter i ett högt utvecklat land.

Kort sagt, tendensen i de socialistiska länderna att underordna allt för produktionens utveckling, för lösningen av produktionens problem, hade en provisorisk karaktär.

I de kapitalistiska länderna handlar det inte om ett konjunkturfenomen eller om subjektiva misstag och missbildningar, och där finns inga reformmöjligheter. Det handlar om ett permanent och oundvikligt drag som härrör ur det kapitalistiska produktionssättets objektiva villkor. En revolution är nödvändig för att bryta regimens egen lag.

Själen i denna revolution är, tvärtemot vad professor Marcuse hävdar i sina teser, arbetarklassen, vars betydelse ständigt ökar, såväl till antalet som i fråga om dess historiska roll.

När i Frankrike över tio miljoner arbetare strejkar, ockuperar fabriker och håller gatorna är det roande att i Herbert Marcuses bok läsa att 'arbetarna blir alltmer maktlösa och resignerade' ('Den endimensionella människan').

Marcuses tes grundar sig på tre postulat: en snäv definition av det kapitalistiska systemets inre motsättningar.

Definitionen av revolutionen utgår från den analys som Marx gjorde i mitten av 1800-talet på grundval av sitt studium av motsättningarna i det då mest utvecklade kapitalistiska samhället, England. Marx har aldrig gjort anspråk på att därmed ge en definition av revolutionen som var giltig för alla länder och alla epoker. Marcuses generalisering utgör således en tolkning, en dogmatisk vantolkning av Marx' tankar.

Marx' mål var framför allt praktiskt: det gällde att omvandla världen. Hans teori blir fullständigt begriplig först som funktion av denna praxis. Marxismen har till syfte att ge människan fullständigt ansvar för hennes historia. Det är en världsåskådning som grundlägger en metodologi för det historiska initiativet. Marx lär oss att under varje epok och under de specifika förhållandena i varje land strikt fastställa *möjligheten att utgå från de existerande motsättningarna*.

En marxist är således inte med nödvändighet en lärd som kommenterar Marx' texter, utan en militant människa som tillägnat sig Marx' teser tillräckligt för att kunna blotta de specifika motsättningarna hos sitt folk och i sin tid.

Den definition av revolutionen som Marcuse gör är således restriktiv och empirisk. Detsamma gäller hans definition av arbetarklassen.

Marx har aldrig definierat en samhällsklass genom dess levnadsstandard. Det är inte innehavet av en bil, en TV-apparat eller ett kylskåp som gör att en arbetare inte längre är en arbetare.

I vår epok — då vetenskapen till följd av teknikens utveckling blivit en direkt produktivkraft — inte bara inte förlorar arbetarklassen i betydelse numerärt eller ur historisk synpunkt, utan

tvärtom växer den i antal och i tyngd.

För det första därför att ett växande antal tekniker, ingenjörer och forskare blir en integrerande del av den 'kollektive arbetande'.

För det andra därför att mekaniseringen av det administrativa arbetet och av förvaltningsfunktionerna alltmer utsuddar gränserna mellan den tjänsteman som manipulerar exempelvis datorer och den arbetare som arbetar under automationens villkor.

För det tredje därför att jordbrukets mekanisering förvandlar ett stort antal arbetande på landsbygden (exempelvis traktorförarna) till arbetare som står industriarbetarna mycket nära.

Professor Marcuse ställer ett tredje problem: denna arbetarklass kan i de industrialiserade länderna inte längre utöva en 'funktion av negativitet', den kan inte längre spela en revolutionär roll.

Denna tes grundar sig på ett postulat: att denna arbetarklass, i den mycket vida mening som den har i dag, inte längre skulle kunna vara medveten om de motsättningar som ställer den emot det kapitalistiska systemet, därför att dessa motsättningar skulle vara på väg att försvinna.

Men i produktivkrafternas nuvarande utvecklingsetapp har inte bara de motsättningar mellan produktivkrafterna och produktionsförhållandena som Marx upptäckt inte överunnits, utan nya motsättningar, som inte fanns på Marx' tid, har framträtt och bekräftat och skärpt de förutvarande.

De bidrar också till att göra irrationaliteten i ett system som avkräver den arbetande ett maximum av initiativ i hans tekniska uppgifter och en ovillkorlig lydnad för den private eller kollektive ägaren av produktionsmedlen alltmer påtaglig och outhärdlig.

Kravet om aktivt deltagande i fastställandet av produktionens mål och mening är således den gemensamma nämnaren för studentrörelsens strävanden och arbetarklassens medvetna målsättning.

Frågan om deras inbördes förhållande kan alltså inte ställas som någon form av rivalitet eller underordnande (ännu mindre antagonism). Arbetarrörelsen och studentrörelsen är moment i samma totalitet.

Marxismen förblir det mest effektiva teoretiska instrumentet för världens revolutionära omvandling. För det första därför att den utgör en vetenskaplig metod som gör det möjligt att teoretiskt bestämma de nya motsättningarna i systemet. För det andra därför att den anvisar en vetenskaplig metod som gör det möjligt att definiera de krafter som kan övervinna dem och formerna för dessa krafterns organisation. Den visar också varför arbetarklassen under de nya förhållandena och i nya former förblir den främsta revolutionära kraften.

Del II. Det tjeckoslovakiska kuggverket

I januari 1968 föddes en stor förhoppning i Tjeckoslovakien. Den 19 april ställdes Frankrikes kommunistiska partis centralkommitté, på sitt sammanträde i La Courneuve, efter studentdemonstrationerna i Warszawa och utvecklingen av 'januarilinjen' i Prag, inför frågan om den ståndpunkt som partiet efter det konsultativa mötet i Budapest (26 februari-5 mars 1968) skulle inta till händelserna i Polen och Tjeckoslovakien.

I partiledningens officiella teser ställdes den linje som formulerats av Gomulka och den som formulerats av Dubcek på samma plan. Händelserna tre månader senare, i augusti 1968,

visade hur riktig den analys jag gjorde (och för vilken jag av centralkommittén förebråddes att 'ställa våra polska kamrater mot våra tjeckiska kamrater') tyvärr var: i augusti 1968 var tjeckerna på de ockuperades sida, de polska ledarna på inkräktarnas.

Här följer en ny rad dokument:

1. Roger Garaudys inlägg på centralkommitténs sammanträde i La Courneuve den 19 april 1968, om läget i Polen, Tjeckoslovakien och Sovjetunionen.
2. Politiska byråns kommuniké den 22 augusti 1968, som fördömde den militära interventionen i Tjeckoslovakien.
3. Den tjeckiska nyhetsbyrån CTK:s intervju med Roger Garaudy. 4. FKP:s politiska byrås offentliga fördömande av denna intervju; Roger Garaudys brev den 2 september 1968, med anledning av detta fördömande.
5. Förordet till boken 'Villkorlig frihet, Prag 1968'.
6. Lucien Matheys artikel, som fördömde denna skrift.
7. Deklarationer på Moskva-konferensen i juni 1969, av Enrico Berlinguer, för Italiens kommunistiska parti, och av Santiago Garaudy om Moskva-konferensen.
8. Den jugoslaviska tidskriften Kommunisters intervju med Roger Garaudy om Moskva-konferensen.
9. FKP:s politiska byrås offentliga fördömande av denna intervju i l'Humanité; Roger Garaudys brev den 14 september 1969 med anledning av detta fördömande.
10. Två texter om årsdagen för invasionen i augusti 1968:
  - a) Luigi Longos artikel i l'Unità den 22 augusti 1968,
  - b) en kommuniké i l'Humanité samma dag.
11. Roger Garaudys inlägg på centralkommitténs sammanträde i Ivry den 14 oktober 1969, om utvecklingen i Tjeckoslovakien.

1. Förhoppningen i Prag

Inlägg av Roger Garaudy vid centralkommitténs sammanträde i La Courneuve den 19 april 1968

I Tjeckoslovakien finns det människor, som under förevändningen att de kritiserar bristen på demokrati inte söker att *förbättra socialismen utan att förinta den*. Det är alltid svårt att reparera fel genom en demokratisering av partiet och staten, i synnerhet när man dröjt för länge, som i Tjeckoslovakien. Det är ännu farligare att inte göra det.

I båda fallen är man bevakad av kontrarevolutionen. Den är inte utesluten vare sig i Tjeckoslovakien eller i Polen.

Frågan är genom vilken metod man har de största möjligheterna att föra socialismen till seger: genom att urskiljningslöst undertrycka alla protester eller genom att isolera kontrarevolutionärerna från de miljoner hederliga människor som börjar lyssna till kontrarevolutionens förtal när de blir nedslagna eller revolterar på grund av den socialistiska demokratins brister, som de med rätta kritiserar. Ur denna synvinkel skulle jag vilja granska tre nyligen publicerade dokument som — visserligen under mycket olika förhållanden — uttrycker skilda sätt att betrakta detta centrala problem:

- Démocratie Nouvelles intervju med kamrat Dubcek;
  - SUKP:s CK:s resolution av den to april, publicerad i Pravda den 11 april;
  - kamrat Gomulkas inlägg, varav utförliga avsnitt publicerats i France nouvelle;
- och belysa dem med vad vi vet om de anförda händelserna.

Dubcek klarlägger först de särskilda, originella förhållanden under vilka Tjeckoslovakien efter folkets stora seger i februari 1948 började bygga upp socialismen.

1. Till skillnad från de flesta socialistiska länder som ställdes inför den dubbla uppgiften att bygga upp socialismen och övervinna underutvecklingen var Tjeckoslovakien (tillsammans med Tyska demokratiska republiken, där dock nödvändigheten av att övervinna följderna av tio års nazistisk regim förändrade utgångspunkterna) det enda socialistiska land som började bygga upp socialismen i ett i tekniskt, ekonomiskt och kulturellt avseende utvecklat land. 2. Tjeckoslovakien byggde upp socialismen under ledning av ett kommunistiskt parti som före Sovjetunionens befrielse av landet år 1945 och före segern i februari 1948 inte var ett litet kaderparti eller ett illegalt parti, utan ett massparti med ett inflytande i landet — till och med på den borgerliga republikens tid — som var jämförbart med vårt partis inflytande i Frankrike.

Efter att ha erinrat om dessa förhållanden visar Dubcek att efter segern 1948 över de amerikanska påtryckningarna och den inre reaktionen deformerades inom partiet och inom statsapparaten den ekonomiska och politiska organisationen genom byråkratiska metoder och en extrem centralisering, som berodde på en mekanisk tillämpning av de metoder som utvecklats i länder som varit tvungna att övervinna underutvecklingen, särskilt i Sovjetunionen — metoder som förvärrades på grund av det allmänna läget, vilket i likhet med läget i andra socialistiska länder på Stalins tid kännetecknades av mångfaldiga kränkningar av den socialistiska demokratin inom partiet och staten.

Konsekvenserna av detta blev allvarliga:

- prestigeförluster för partiet, säger Dubcek;
- ekonomiska svårigheter som bland annat berodde på förvaltningsmetoder vilka inte motsvarade den tjeckoslovakiska ekonomins utvecklingsnivå.

Denna tillbakagång var desto allvarligare och desto mera beroende på subjektiva faktorer som partiet sedan tjugo år i praktiken hade hela makten och förfogade över alla media för att övertyga massorna om socialismens nödvändighet.

För att avhjälpa denna situation föreslog Dubcek att i praktiken bevisa:

- överlägsenheten hos de socialistiska produktionsförhållandena och de metoder för den ekonomiska förvaltningen som härrör ur dem;
- den socialistiska demokratin överlägsenhet över de borgerliga republikernas formella demokrati.

Den senare är formell i dubbel bemärkelse:

- därför att den borgerliga demokratin gör halt vid fabriksportarna, där arbetsköparens envælde börjar och den arbetande inte har någon del i orienteringen eller ledningen av ekonomin;
- därför att även på det politiska området förblir demokratin i stor utsträckning illusorisk,

eftersom kapitalets ekonomiska makt från början till slut förfalskar det demokratiska spelet.

Det var från dessa utgångspunkter som Dubcek fastställde de yttre och inre målsättningarna:

— utåt fullföljande av en politik för nationellt oberoende och fred, vars första förutsättning är bevarande av vänskapsbanden med framför allt Sovjetunionen;

— inåt är den valda orienteringens huvudidé att väcka och stimulera varje medborgares personliga initiativ, efter en lång period under vilken de byråkratiska och centralistiska metoderna i stor utsträckning avpolitiserat massorna.

Den socialistiska demokratin skulle fördjupas genom att uppmuntra diskussionen, så att alla deltar aktivt inte bara i tillämpningen utan också i utarbetandet av partiets och statens politik.

Den socialistiska demokratin fördjupas genom att uppmuntra progressiva personer, grupper och organisationer till aktivt deltagande. Genom att bl.a.:

— göra slut på de administrativa interventionsmetoderna för att lösa problem på kulturens, litteraturens och konstens område;

— genom att låta vetenskapliga specialister och praktiker delta aktivt i utarbetande av partiets linje.

Den socialistiska demokratin fördjupas genom att återuppliva partiets ledande organ, centralkommittén, genom att av dess medlemmar begära inte bara den oundgängliga troheten och disciplinen, utan också största möjliga personliga eftertanke och initiativ.

På det sättet ansåg Dubcek att partiet skulle kunna spela sin roll som landets ledare effektivt, inte genom auktoritära metoder utan genom att centralisera och integrera de spontana initiativen från massorna för att bygga upp socialismen.

Vi får inte underskatta svårigheterna för denna återuppresning, inte därför att man inte borde ha tagit itu med den — det var absolut nödvändigt — utan därför man började den mycket sent och arvet från den tidigare orienteringen var mycket tyngande: en långvarig, blind undertryckningspolitik och en farlig nationalistisk politik gentemot Slovakien. Jag skall anföra två exempel som jag kunnat konstatera personligen. Vad undertryckningspolitiken beträffar har den inte bara drabbat trogna kommunister, utan rehabiliteringarna har också varit delvis fiktiva:

När en kamrat erkändes vara oskyldig befriades han ur fängelset och från dess tortyr och ibland återfick han sitt partikort, men han fick inte tjänstgöra inom diplomatin, polisen eller armén, medan de som var ansvariga för deras orättvisa lidanden ofta behöll sina poster. Det är fallet med Goldstücker som jag känner väl sedan jag tillsammans med honom i Prag organiserade de samtal som påbörjade 'rehabiliteringen' av Kafka.

— I fråga om Slovakien var Novotnys politik än värre. För fyra 5.r sedan utsåg centralkommittén en kommission för att undersöka om det inom partiet fanns en nationalistisk slovakisk avvikelse. Jag var i Tjeckoslovakien när kommissionen just skulle framlägga sina slutsatser och Goldstücker, liksom Kadleçova (tillsammans med vilken jag i Mariánské Lázně organiserat samtalen med de kristna, vilka då kritiserades av Novotny men som nu gjort att Kadleçova för två veckor sedan utnämndes till vice kulturminister för religiösa frågor) talade om för mig att kommissionen dragit slutsatsen att det inte fanns någon sådan avvikelse.

Samtidigt höll emellertid Novotny ett tal vid ett av Tjeckoslovakiens största arbetarcentra, i Morava-Ostrava, gick till häftigt angrepp mot den 'nationalistiska slovakiska avvikelsen'.

Vid min återkomst fick jag tillfälle att säga Geo Marchais och Maurice Thorez att detta knappast kunde utan följd och att man kunde vänta sig platsförändring

Novotny klarade sig då men konseljpresidenten avlägsnades.

Det är det tunga arv som Dubcek fått. Svårigheterna beror dels på vad Dubcek kallar extremismen hos oansvariga journalister som under yviga åtbörder förväxlar demokratin med det demagogiska och anarkistiska kravet på rätt att säga och göra vad som helst, men framför allt på dem som begär ett sådant slags 'demokrati' inte för att förbättra socialismen utan för att förrinta den.

Svårigheten är alltså att genomföra den nödvändiga återuppresningen under den inre och yttre kontrarevolutionens anslag och intriger.

Som Dubcek understrukt är segern inte given på förhand. Det är inte uteslutet att kontrarevolutionen reser huvudet på ett farligt sätt, även om förhållandena i dag är bättre än i Ungern 1956, tack vare våra tjeckoslovakiska kamraters energiska ansträngningar, som bör leda till fullständig framgång.

Faran för kontrarevolution är kanske större i Polen. För det första därför att där råder helt andra förhållanden.

När Polen befriades av den sovjetiska armén och började bygga upp socialismen var det långt ifrån så utvecklat som Tjeckoslovakien och det förhållande att bönderna dominerade i förhållande till arbetarna gjorde uppbygget av socialismen svårare.

Dessutom kunde en gammal nationalistisk tradition som av historiska skäl alltid varit våldsamt antirysk lätt utnyttjas av kontrarevolutionärer och sovjetfiender.

Kontrarevolutionen förfogade vidare över en färdig organisation, den katolska kyrkans. Enligt uppgifter som jag fått av våra polska kamrater är i dag 85 procent av polackerna troende katoliker. De polska biskoparna hör till de mest reaktionära i världen, även på teologins område, och i Vatikanens konsilium har de alltid hört till den mest bakåtsträvande minoriteten. I Polen stänger de in sig i en religion med medeltida traditioner. Det polska partiet har före revolutionen aldrig varit något massparti och slutligen blev praktiskt taget hela dess centralkommitté utrotad på Stalins och Berias tid. Det vill säga att Gomulka och det polska partiet inte hade samma manöverutrymme som Dubcek och det tjeckoslovakiska partiet för att genomföra återuppresningen.

Till dessa objektiva svårigheter kommer subjektiva svårigheter.

För det första därför att partiet är splittrat och tvekande. Det svänger ständigt mellan auktoritarism och överdriven liberalism. Att halta på bägge benen är inte att gå rakt.

Det är exempelvis betecknande att det polska partiet några år före Gomulka, när det var som mest dogmatiskt, undertecknade en överenskommelse med de polska biskoparna i vars inledning det hette att endast den katolska kyrkan kunde ge ungdomen en moralisk fostran. Det är det mest extrema principiella medgivande som kan tänkas. Det polska partiets ledning uppskattar antalet katoliker till 85 procent av befolkningen men det finns knappast några inom partiet. Under sådana förhållanden, när partiet, enligt vad våra kamrater själva erkänner, endast representerar en svag minoritet, är den största faran att vanliga, hederliga människor utlämnas åt den propaganda som bedrivs av kontrarevolutionen. Denna är stark och skicklig. Den utnyttjar parollen om demokrati för att dra till sig breda massor som är missnöjda med demokratins brister i Polen och leda dem till angrepp mot socialismen.

Därför medger jag uppriktigt att det var med stor oro jag läste de utdrag ur Gomulkas text som publicerats av France nouvelle. Ty Gomulka, som 1956, i ett svårt läge lyckades övervinna svårigheterna genom att tillsammans med partiet ta ledningen för demokratiseringsrörelsen, tycks denna gång, 1968, inta en enbart negativ hållning.

I sin analys av vad han kallar 'händelsernas politiska essens' betonar han ensidigt en av deras verkliga aspekter, nämligen den verksamhet som bedrivs av kontrarevolutionära krafter för att avskära Polen från Sovjetunionen, bekämpa socialismen och partiet i Polen.

Där finns bara mycket svaga antydningar om nödvändigheten att rätta begångna misstag i fråga om partiets och statens verksamhet, som inte motsvarar demokratins krav. Den enda självkritiken är att han beklagar att partiet inte varit tillräckligt vaksamt och inte ingripit mer energiskt mot en handfull revisionister bland universitetslärarna.

Han ställer med rätta frågan hur stora ungdomsmassor kunnat sätta tro till det mest fantastiska politiska förtal men han har inte besvarat frågan.

Inte heller SUKP:s CK:s resolution av den 10 april, publicerad i Pravda den 11 april, utgör enligt min mening något bidrag för att lösa de svåra problem som ställts. Om det är sant — och jag tror inte att någon tvivlar på det — att de korrigeringar som gjorts i Tjeckoslovakien var oundvikliga och nödvändiga, är det också sant att i Polen, där man naturligtvis inte kan göra precis detsamma som i Tjeckoslovakien, eftersom förhållandena som vi redan sagt är helt olika, är initiativ och förändringar oundvikliga och nödvändiga, med metoder anpassade efter Polens egna förhållanden.

Gomulkas inlägg är emellertid, åtminstone av de publicerade utdragen att döma, enbart defensivt och negativt. Han försvarar sig mot omstörtningens verksamhet utifrån utan att visa att det är genom framsteg, genom utövande *inte av något slags anarkistisk demokrati utan en verklig socialistisk demokrati* som man kan skilja dem som vill förbättra den socialistiska regimens verksamhet från dem som vill bromsa upp den och förstöra den.

SUKP:s CK:s resolution har tyvärr samma negativa och defensiva karaktär. Det verkar paradoxalt att i ett land där partiet är vid makten sedan mer än femtio år och det förfogar över alla aktions- och propagandamedel förklara svårigheterna enbart med hänvisningar till den antikommunistiska propaganda som försöker spränga det socialistiska samhället inifrån. Om en dålig roman, en grupp kristna ungdomar eller en usel tavla kan äventyra det socialistiska samhället är detta verkligen oroande. Den främsta slutsatsen i resolutionen den 10 april är att man måste skoningslöst bekämpa 'försöken att genomsyra litterära och konstnärliga verk med uppfattningar som är främmande för sovjetsamhällets socialistiska ideologi'.

De första åtgärder som vidtagits belyser på ett olyckligt sätt dessa formuleringar, som upprepar texter i beslut för tjugo år sedan, genom utslutningar ur partiet, avskedanden inom statsapparaten och varningar på kulturens område.

Två år efter det man gett hedersbetygelser åt Klisjko, författare till den antisemitiska bok mot vilken Maurice Thorez personligen protesterade för tre år sedan, inställes utställningen av Chagalls målningar och avsättes dess organisatör, Makarenko. Tydligt är Chagalls arbeten 'främmande för sovjetsamhällets socialistiska ideologi', såsom denna förstås i Sovjetunionen från Sjdanov och Iljitjev till de aktuella resolutionerna, men det visar oss faran med sådana formler, sådana kriterier, som inte leder till att utveckla socialismen utan till att utesluta och förneka.

När sådana tendenser uppmuntras i Polen och i ännu högre grad i Tyska demokratiska

republiken så leder det till isolering av partier som arbetar under redan svåra förhållanden. Denna sovjetiska ståndpunkt begränsar sig nämligen inte till estetiken, utan deformerar partiets hela verksamhet. Den innebär slutligen att man genom sin snävsynthet spelar i händerna på de kontrarevolutionära krafterna, som vet hur de skall samla upp de missnöjda genom att dra till sig en del och förlama andra i försvaret av socialismen. Jag har velat framlägga dessa frågor för att begrundas av CK, därför att vi har möjlighet inte att ingripa i broderpartiernas inre angelägenheter men att uttala vår mening och hjälpa dem i deras kamp. Och särskilt därför att vi för vårt eget land måste inhämta lärdomarna av de aktuella händelserna för att utveckla vårt inflytande bland massorna och öka partiets dragningskraft.

2. Vi fördömer ...

Kommuniké från FKP:s politiska byrå den 21 augusti 1968, efter interventionen i Tjeckoslovakien

Mycket allvarliga händelser äger rum i Tjeckoslovakien. Trupper från Sovjetunionen, Bulgarien, Polen, Ungern och Tyska demokratiska republiken har i natt trängt in över hela Tjeckoslovaekiens territorium.

Frankrikes kommunistiska partis politiska byrå, som uttalat sin stora tillfredsställelse över mötena i Cierna och Bratislava och deras positiva slutsatser, uttrycker sin överraskning och sitt fördömande med anledning av den militära interventionen i Tjeckoslovakien.

Under den senaste tiden har Frankrikes kommunistiska partis centralkommitté framhållit att de problem som uppstår mellan de kommunistiska partierna måste dryftas och lösas genom broderliga förhandlingar vid bilaterala och multilaterala möten, med respekt för varje lands suveränitet, varje partis fria bestämmanderätt och den proletära internationalismens anda.

Vårt parti, som uttryckt bekymmer över vissa aspekter av läget i Tjeckoslovakien, har också hävdad att det tillkom Tjeckoslovaekiens kommunistiska parti att ingripa mot de antisocialistiska elementen för att skydda och vidga de socialistiska landvinningarna.

Frankrikes kommunistiska parti har ständigt kämpat i denna anda och bekantgjort sitt motstånd mot varje militär intervention utifrån, genom sin politiska byrås och sin centralkommittés beslut liksom genom dess generalsekreterares framställningar till SUKP och TKP.

Politiska byrån har beslutat att inkalla centralkommittén till ett extraordinarie sammanträde.

Paris, den 21 augusti 1968, kl. 10.

Frankrikes kommunistiska partis politiska byrå.

3. Ett återfall i stalinism

Tjeckoslovakiska nyhetsbyrån CTK:s intervju med Roger Garaudy

Ingen kompromiss var möjlig och man kan endast glädja sig åt de tjeckoslovakiska förhandlingarnas fasthet, i kraft av sin goda rätt och sitt folks enhälliga stöd. Den enda lösningen är det ovillkorliga tillbakadragandet av alla främmande trupper som nu ockuperar Tjeckoslovakien och återinsättandet på deras poster av partiets och statens ledare, som det tjeckoslovakiska folket självt utsett för att detta folk autonomt skulle kunna leda uppbygget av en socialistisk modell som motsvarar dess utvecklingsnivå och dess nationella förhållanden.

Det aktionsprogram som i våras antogs av Tjeckoslovaekiens kommunistiska parti har väckt ett lidelsefullt intresse hos de franska kommunisterna.

Det inledde försöken att finna formerna för socialismens ekonomiska, politiska och kulturella organisation i ett land vilket i likhet med Frankrike redan var starkt industrialiserat före uppbygget av socialismen och hade en fast rotad borgerligt-demokratisk tradition.

Dessa likheter gjorde att vi intresserade oss särskilt för försöket att skapa en verkligt socialistisk demokrati.

Denna intervention hotar att döda en stor förhoppning.

Den var helt oberättigad och förblir oförsvarlig. Förevändningen om kontrarevolutionens hot håller inte, därför att även om reaktionära element utnyttjat demokratiseringen för sin agitation har de inte kunnat gå till aktion någonstans, utom med ord. Regeringen och det kommunistiska partiet, med dess ledare Alexander Dubcek, åtnjöt förtroendet och stödet från folkets överväldigande flertal, vilket bevisas av att inga element accepterat att samarbeta med ockupationsmakten för att ersätta landets legala ledare.

Det tjeckoslovakiska folkets förebildliga motstånd och kallblodighet under dess uppslutning kring sina ledare har tillvunnit det beundran och erkännande från kommunisterna och alla vänner till socialismen och friheten.

Vårt parti har redan den första dagen uttryckt sitt fördömande.

Ingenting kunde tjäna kontrarevolutionen i Tjeckoslovakien och i världen bättre än att ge en sådan bild av socialismen, helt motsatt marxismen-leninismens grundläggande principer.

Vi ansluter oss inte till den antisovjetiska kampanjen av två skäl:

För det första därför att de traditionella antikommunisterna, under förevändningen av att avslöja de sovjetiska ledarna, söker inlemma oss ytterligare i Atlantpakten, det vill säga att som beskyddare föreslå oss de som är ansvariga för folkmordet i Vietnam.

För det andra därför att vi inte kan glömma de stora förhoppningar som föddes i världen med oktoberrevolutionen, som öppnade socialismens era, och inte heller vad vi är skyldiga Sovjetunionens folk och armé, som i kampen mot hitlerismen gjorde de tyngsta och mest heroiska offren, eller den roll som Sovjetunionens politik spelat för att försvara freden gentemot Förenta staternas aggressiva politik.

Vi glömmer inget av allt detta i en stund då de nuvarande sovjetiska ledarnas aktion riktat ett fruktansvärt slag mot den kommunistiska rörelsen och arbetarrörelsen, i första hand mot sitt eget land, sitt eget parti.

Det handlar om ett återfall i stalinism, i teori och i praktik, av de ledare som velat alltför snabbt vända blad efter 20:e kongressen. Till dem säger vi som kommunister klart: För att återge ert parti dess ära och den internationella rörelsen dess verkliga ansikte — gå!

Det tillkommer Sovjetunionens kommunister att dra konsekvenserna av denna händelse för att deras parti åter skall bli värdigt det som varit Lenins parti och det tillkommer alla kommunister att inte glömma lärdomarna av en erfarenhet som avslöjat vidden av det onda.

Den främsta uppgiften är för närvarande att Tjeckoslovakien befrias från varje yttre tryck så att det, sedan denna intervention, vilken så allvarligt äventyrat framtiden, upphört kan fullfölja uppbyggnaden av socialismen i enlighet med den modell som det självt valt.

Sedan gäller det, för att förhindra att liknande situationer återkommer, att förinta stalinismens rester.

4. Desavuering

Förtydligande av FKP:s politiska byrå den 27 augusti 1968

Flera tidningar offentliggör i dag texten till en intervju som Roger Garaudy beviljat nyhetsbyrån CTK.

Frankrikes kommunistiska partis politiska byrå anser det nödvändigt att förtydliga att denna intervju förbinder endast dess upphovsman. En del av Garaudys värderingar överensstämmer inte med dem som partiets centralkommitté och dess politiska byrå enhälligt formulerat i sina resolutioner och deklARATIONER. De utgör en oacceptabel inblandning i broderpartiernas inre angelägenheter.

Följaktligen fördömer politiska byrån Roger Garaudys intervju.

5. Sovjetunionen är inte ofelbar

Brev till politiska byrån den 2 september 1968

Käre Waldeck,

Jag ursäktar mig för att jag inte kunnat delta i politiska byråns två senaste sammanträden men ber dig ta del av, och till politiska byråns övriga medlemmar vidarebefordra en del tankar som jag skulle vilja framlägga till diskussion.

Den kommuniké som fördömer min intervju har oroat mig djupt, inte på grund av personliga skäl, utan på grund av de politiska principer som inspirerat den.

Vårt partis första reaktion efter den militära interventionen i Tjeckoslovakien, dess förkastelsedom, var helt riktig.

Redan centralkommitténs resolution var visserligen riktig på väsentliga punkter men alltför svag såtillvida som vi, när vi med rätta önskade återupptagande av broderliga relationer med Sovjetunionens kommunistiska parti, inte tillade åtminstone att dessa relationer måste grunda sig på principer.

Sedan dess har det för varje dag som gått visat sig att de nuvarande ledarna för Sovjetunionens kommunistiska parti trampar alla principer under fötterna, inte bara de som borde styra förhållandena mellan partierna, utan också de som borde styra varje kommunistiska tankar och handlingar.

Vi kan därför inte i oändlighet hålla fast vid ståndpunkter eller en typ av information som inte ställer de grundläggande frågorna.

Dessa grundläggande frågor är enligt min mening:

1. Vilken var innebörden av den modell för socialismen som Tjeckoslovakiens kommunistiska parti utarbetat sedan dess CK-sammanträde i januari? Och i vilket förhållande står den till den väg till socialismen som vårt parti orienterar sig mot?
2. Vilka är skälen till de sovjetiska ledarnas brutala opposition mot detta experiment? Det handlar i deras fall inte om något misstag eller någon förvirring utan om tillämpningen av en systematisk uppfattning. Vilken är denna uppfattning?

Genom att ställa dessa frågor tvingas vi att fundera över resterna av 'stalinismen', det vill säga över denna specifika form av dogmatism som består i att göra den form av socialism som historien nödvändiggjort i Ryssland — i ett land där den socialistiska uppbyggnadens problem

interfererade med problemen i kampen mot underutvecklingen, med allt vad detta innebar av extrem ekonomisk centralisering och begränsningar av demokratin, och vartill kommer subjektiva deformationer — till ett universellt och unikt schema.

Det var dessa två grundläggande problem som ställdes i min intervju.

Tjeckoslovakien är det enda land som påbörjat uppbyggnaden av socialismen med utgångspunkt från en högt utvecklad ekonomi och vi hade särskilt starka sympatier för dess ansträngningar att skapa en socialistisk demokrati.

2. Den politiska interventionen (Warszawa-brevet) och sedan de sovjetiska ledarnas militära ingripande var ett återfall i stalinism av människor som ville alltför snabbt vända bladet efter den 20:e kongressen.

De förebråelser som riktats mot mig *i själva texten* hänför sig till två punkter:

Man har sagt att det var med orätt som jag hävdade att ingen kompromiss var möjlig eftersom just de kommunistiska ledarna i Tjeckoslovakien ingick en sådan. Men jag hade ju genast tillagt att man måste lyckönska de tjeckoslovakiska förhandlarna. Det var alltså inte dem jag kritiserade. Det var inte deras hållning jag ifrågasatte. När man står under 500 000 inkrätares stövel måste man ju, om folket inte skall utlämnas åt en massaker, gå en omväg när man vidhåller det väsentliga: principen om ockupationstruppernas tillbakadragande och de reguljärt valda ledarnas återvändande till sina poster.

Vi, franska kommunister, som inte har kniven på strupen, är däremot förpliktade att betrakta varje kompromiss från vår sida med det brott mot socialismen som begåtts i Tjeckoslovakien som omöjlig och att lämna våra kamrater maximal hjälp genom att klart utsäga att det är den sovjetiska interventionen, genomförd under förevändningen att en kontrarevolution skulle hota, som gjort detta hot långt farligare: det diktat som framtvingar kompromisser tenderar att diskreditera de tjeckoslovakiska ledarna och att alltefter som ockupationen förlängs skapa en ökad risk för kontrarevolution. De strategiska argumenten är värdelösa. Sådana kalkyler görs av förbenade militärer som inte räknar med de väsentliga faktorerna i ett modernt krig: massornas anslutning.

2. Jag skulle ha gjort mig skyldig till en 'oantaglig' inblandning genom att till dem som bär skulden för denna brottsliga intervention säga: gå er väg, därför att ni ger en avskräckande bild av socialismen!

Men hur skall man återge socialismen dess verkliga bild annat än genom att utan tvetydighet ta avstånd från dem som öppet hånar alla dess principer? Den andra serien argument hänför sig inte till texten i min intervju utan på dess konsekvenser inom partiet i en stund då många kamrater (och dessutom goda kamrater) finner att redan vårt 'fördömande' var oberättigat.

Vi måste ställa oss själva frågan: Varför stöter vi på denna strömning? Varför finner vi denna lidelsefulla reaktion, grundad på postulatet om Sovjetunionens ofelbarhet?

Är det inte vi, partiets ledare, som är ansvariga för detta läge och denna hållning?

Har inte vi också velat alltför snabbt vända bladet efter den 20:e kongressen?

Vi har berört varje kränkning av principer som de sovjetiska ledarna gjort med skygghet.

När Chrusjtjev trängdes undan, under förhållanden som var sådana att vi *åtminstone* tvingades begära förklaringar, ställde vi inte den principiella frågan: Vad avslöjar detta på djupet om den socialistiska demokratin sätt att fungera? Är inte tesen om 'hela folkets stat' i

Sovjetunionen ett nytt bedrägeri?

När processen mot Sinjavskij och Daniel avslöjade en fundamentalt oriktig ståndpunkt till de intellektuella nöjde man sig med att publicera en artikel av Aragon, utan något kollektivt ställningstagande från partiledningens sida och utan grundlig analys av frågan om kulturpolitiken i ett socialistiskt land.

När antisemitismen återuppstod nöjde vi oss med brev för internt bruk till Sovjetunionens kommunistiska parti, som inte fäst något avseende vid dem: antisemiten Klisjko dekorerades utan att vi ens protesterade.

När Gomulka under kravallerna i Warszawa reagerade mot studenterna på sovjetiskt manér (och i de sovjetiska tesernas anda) ställde vi inte ens denna metod mot Dubceks och vi riktade ingen som helst förebråelse mot Sovjetunionens kommunistiska parti.

När jag framlade manuskriptet till min bok 'Kan man i dag vara kommunist?' för partiets ledning fann man den 'alltför kritisk mot Sovjetunionen' (den var redan alltför beskedlig) och bad mig utesluta vissa avsnitt. Jag var svag nog att följa denna anvisning.

Genom att förväxla partiandan med en enda av dess komponenter, disciplinen, har man på detta sätt övergått från svaghet till godtagande, från tystnad till medbrottlighet och låtit denna blinda tro på Sovjetunionens ofelbarhet utvecklas.

I dag är dess ledares nya brott mera påtagliga. Om vi inte klart och offentligt förklarar varför vi 'fördömer' inte bara en särskild handling utan hela det tänkesätt varav denna inspireras (stalinismen) kommer vi också att bli föremål för den misstro som växer mot dessa ovärdiga ledare och våra kamrater kommer att få allt svårare att förstå oss.

Vi måste utveckla studierna av vår egen väg till socialismen, undersöka vad det tjeckoslovakiska initiativet innebar alltsedan januari — detta initiativ vars förhoppningar nu dödats — och framför allt återuppta den kritiska analysen vid den punkt där vi alltför snabbt lämnade den efter SUKP:s 20:e kongress.

Först då kan vårt parti återfinna sitt verkliga ansikte, sin inre enhet och sin yttre dragningskraft.

Det finns enligt min mening ingen mer angelägen och väsentlig uppgift. Därför önskar jag livligt, i partiets intresse, och för att återuppressningen skall bli partiets kollektiva verk, att vi diskuterar detta inom politiska byrån, sedan inom centralkommittén och slutligen på kongressen.

6. Ett brott mot socialismen

Förord till boken 'Villkorlig frihet, Prag 1968'

Denna bok, som förbereddes under förhoppningarnas tid, har skrivits under sorgens dagar.

På centralkommitténs sammanträde i januari 1968 hade Tjeckoslovakiens kommunistiska parti utarbetat projektet till en 'socialistisk förnyelse' som skulle göra slut på den dittills rådande byråkratiska centralismen, demokratisera partiets och statens liv, skapa förutsättningar för massornas aktiva deltagande i orienteringen och ledningen av landet.

Denna förnyelse berörde alla aspekter av den nationella verksamheten: skapande av nya former för den socialistiska förvaltningen av landets ekonomi, upprättande av en verklig socialistisk demokrati, en ny definition av arbetarklassens ledande roll och av dess förhållande

till kulturen och de intellektuella, förverkligande av en verklig humanistisk socialism.

De nuvarande sovjetiska ledarnas politiska och sedan militära intervention tillsammans med några av deras partner inom Warszawa-pakten har dödat dessa förhoppningar.

Vilka de inre riskerna, svårigheterna och möjliga misstagen under detta experiment än kan ha varit — ett problem som ledarna själva var klart medvetna om — vilka yttre hinder det än mött och som en stund hejdat det var detta initiativ så löftesrikt att det hos socialismens alla vänner i Frankrike fick ett varmt gensvar. Vi har därför ansett det nödvändigt att samla en del betecknande handlingar i den 'tjeckoslovakiska dossiern'. För det första därför att, på grund av likheten mellan detta lands tidigare sociala struktur och Frankrikes (det handlar i båda fallen om problemen vid uppbyggnaden av socialismen med utgångspunkt från en redan högt utvecklad ekonomi) och även vissa politiska likheter (en gammal borgerligt-demokratisk tradition), den tjeckoslovakiska modellen står våra förhållanden närmare än de 'modeller' för socialismen som byggts upp i länder som varit tekniskt och ekonomiskt försenade, i länder med övervägande bondebefolkning eller som styrts efter auktoritära och halvfeodala principer.

De tjeckoslovakiska kommunisterna gjorde för övrigt inte alls anspråk på att skapa en universell modell utan en modell motsvarande en viss utvecklingsnivå, som deras land hade uppnått.

Erinran om den stora förhoppningen från januari till augusti 1968 kommer också att göra det möjligt att mäta upp etapperna i den tjeckoslovakiska socialismens pånyttfödelse, vilket är absolut nödvändigt i den oåterkalleliga rörelsen under den sista tredjedelen av detta sekel.

Det centrala problem som ställdes i januari 1968 gällde det berättigade i att i Tjeckoslovakien bygga upp en ny modell av socialism som motsvarade de nya ekonomiska och sociala strukturernas krav, landets nationella traditioner och den historiska utvecklingens djupgående tendenser i vår epok.

Till skillnad från de flesta socialistiska länder som varit tvungna att under svåra förhållanden heroiskt genomföra den dubbla uppgiften att bygga upp socialismen och övervinna underutvecklingen, var Tjeckoslovakien ett land som stod inför uppgiften att bygga upp socialismen i ett tekniskt, ekonomiskt och kulturellt högt utvecklat land.

I politiskt avseende har Tjeckoslovakien byggt upp socialismen under ledning av ett kommunistiskt parti som före sovjetarméns befrielse av landet år 1945 och före sin seger i februari 1948 inte var ett litet kaderparti eller ett parti som helt präglats av illegaliteten, utan ett massparti som utvecklats under en borgerlig republik, inom vilken det utövade ett avsevärt inflytande. Redan före 1948 erhöll det 38 procent av rösterna.

I kulturellt avseende har Tjeckoslovakien, tack vare sitt geografiska läge och sina nationella traditioner, den stalinistiska modellens långvariga och negativa inflytande till trots, aldrig försjunkit i sig självt, aldrig varit okunnigt om de stora idéströmningarna i andra länder i världen eller avgränsat sig från dem. Marxismens tänkesätt har där utvecklats i en nödvändig och fruktbar polemik med andra tänkesätt och genom denna dialog kunnat undvika sin egen förkalkning.

Därför vanns stora segrar på alla områden, inom ekonomin, politiken och kulturen, under de första etapperna av socialismens uppbyggnad i Tjeckoslovakien. Dessa framgångar nådde en höjdpunkt i februari 1948, då de amerikanska interventionsförsöken för att hejda den socialistiska utvecklingen krossades.

Men efter segern i februari 1948 över de amerikanska påtryckningarna och den inre reaktionen och efter en mycket god start under regimens första år började på 50-talet en deformation av den ekonomiska och politiska organisationen inom partiet och inom statsapparaten, en deformation som kännetecknades av byråkratiska och översåtliga metoder, samt en extrem centralisering, som särskilt berodde på mekanisk tillämpning av de metoder för ledning och administration som utbildats i länder vilka måste bekämpa underutvecklingen, framför allt i Sovjetunionen. Dessa förhållanden hade skärpts och förvärrats på grund av det allmänna läget, det 'kalla kriget', som krävde en extrem anspänning av resurser och energi, koncentration och personifiering av makten och som under Stalins tid i de socialistiska länderna som helhet betraktade gynnade deras underordnande under den sovjetiska politiken och mångfaldiga kränkningar av den socialistiska demokratin inom partiet och staten.

Konsekvenserna av allt detta blev allvarliga:

Ekonomiska svårigheter som bland annat härrörde ur administrationsmetoder som inte motsvarade Tjeckoslovakiens utvecklingsnivå.

Prestigeförluster för partiet som höll på att förvandlas till en auktoritär byråkratisk apparat vilken kvävde initiativen nerifrån.

En vilseledande kulturpolitik — utan förståelse för det intellektuella arbetets nya roll och dess växande betydelse inom en arbetarklass i full omvandling — som leddes genom ofruktbara direktiv och trakasseringsåtgärder mot de intellektuella för att inom ett perspektiv med kort sikt påtvinga dem en snävt utilitistisk uppfattning av kulturen.

Denna tillbakamarsch var desto allvarligare och berodde desto mer på subjektiva misstag som det kommunistiska partiet i praktiken innehade hela makten och förfogade över alla media för att övertyga massorna om socialismens historiska betydelse och om dess nödvändighet. Man hade emellertid hamnat i en farlig avpolitisering av massorna.

Den 'nya kurs' som centralkommittén inledde i januari 1968 och som på initiativ av Alexander Dubcek och andra ledare för förnyelsen innebar en verklig 'socialistisk pånyttfödelse', avsåg att i handling, i praktiken bevisa:

— överlägsenheten hos de socialistiska produktionsförhållandena och de ekonomiska förvaltningsmetoder som härrör ur dem, utan att därför behöva begränsa den socialistiska demokratin möjligheter utan genom att tvärtom utveckla dem djärvt,

— den socialistiska demokratin överlägsenhet över de borgerliga republikernas formella demokrati.

Den främsta målsättning som föreslogs av Dubcek var att väcka och stimulera varje medborgares personliga initiativ och att fördjupa den socialistiska demokratin genom att gynna diskussionen så att var och en deltog aktivt inte bara i tillämpningen utan också i utformningen av partiets och statens politik.

Den nya modellen för den ekonomiska förvaltningen

Den demokratisering som inleddes i januari 1968 och avbröts av invasionen den 21 augusti hade sin grund i de ekonomiska svårigheter i vilka landet befann sig.

Det gamla systemet av centraliserad och byråkratisk planering, som helt dominerade fram till 1965, och i vilket hela det ekonomiska livet reglerades genom förordningar uppifrån, som var främmande för nationens och individernas behov i detalj, och följaktligen inte kunde räkna

med dem, hade inom landet lett till en ackumulation av osäljbara produkter, medan konsumenternas behov långt ifrån tillgodosetts. Över 27 procent av produktionen motsvarade inte efterfrågan inom landet. Inom utrikeshandeln medförde detta system en förlust av de flesta av Tjeckoslovakiens marknader, vilket naturligtvis till stor del berodde på de allmänna villkoren för den internationella politik som fördes av de mot socialismen fientliga länderna, men också på att priserna och kvaliteten på ett stort antal exportprodukter inte längre var konkurrenskraftiga: över 25 procent av exportproduktionen motsvarade inte de utländska kundernas krav.

De byråkratiska metoderna medförde en i allt väsentligt kvantitativ investeringspolitik: man upprättade oupphörligt nya företag utan att förnya och modernisera de gamla företagens tekniska utrustning. Indexen för utvecklingskvoten var därför bedräglig. Den föråldrade tekniken i en mängd företag medgav ingen snabb ökning av produktiviteten. Dessutom utnyttjades de finansiella medel som anslogs åt investeringar inte med prioritet för de nyckelsektorer som var avgörande för framtiden utan på ett rutinmässigt sätt till gruvsdriften och den tunga industrin. Resultatet var att man producerade långsammare, dyrare och med en sämre kvalitet i jämförelse med andra ekonomiskt utvecklade länder.

Sådana svagheter i fråga om produktiviteten, handelns effektivitet och den tekniska utvecklingen, som bromsades av denna primitiva uppfattning av planeringen, gjorde det inte möjligt att snabbt höja levnadsstandarden och på detta plan bevisa socialismens överlägsenhet över kapitalismen, bevisa att socialismen inte nöjer sig med att upphäva människans utsugning av människan, utan, som Marx och Lenin uppfattade det, genom en högre produktivitet skapar förutsättningarna för alla människors högsta materiella, kulturella och andliga utveckling.

Det centrala problem som ställdes för att övervinna svårigheterna gällde förhållandet mellan planen och marknaden.

Det är för övrigt ett problem som, i skilda termer, ställes i alla länder, vare sig de är socialistiska eller kapitalistiska.

I Tjeckoslovakien stod två extrema ståndpunkter mot varandra.

En del överskattade planens roll i så hög grad att de föreställde sig att den kunde ersätta marknaden: hela pris-, kredit- och produktionssystemet underordnades planens strikta direktiv. Det gällde att fullkomna de matematiska prognosmetoderna och att genom kalkyler fastställa möjligheterna, för att helt bestämma den optimala ekonomin uppifrån, utan att anlita marknaden som regulator. Detta betraktelsesätt ledde tillbaka till det gamla auktoritära systemet, förbättrat eller försämrat genom någon teknokratisk variant.

Den andra ståndpunkten, som överdrev fördelarna av marknadens spontana mekanismer, tenderade att reducera planen till en vanlig prognos, till en allmän indikativ orientering och till att så mycket som möjligt begränsa statens ingrepp i ekonomin, till och med i fråga om finanspolitiken, kreditpolitiken och prispolitiken. Den skulle leda till att man övergav det socialistiska samhällets fördelar.

Den orientering som slutligen vann överhand var denna: planen måste utarbetas på grundval av ett studium av marknaden utan att denna realism leder till att man överlämnar sig åt dess egen spontanitet. Problemet är att upprätta en riktig balans mellan marknadens anvisningar och ingripandena från staten, som har till uppgift att forma den framtida marknaden inom ett perspektiv som inte är 'konsumtionssamhällets', sådant som det utvecklar sig i de

kapitalistiska länderna.

Den centrala iden i det nya förvaltningssystemet var att man sökte nya och harmoniska relationer mellan planen och marknaden.

Slutmålet var att på lång sikt reglera ekonomins utveckling och orientera den mot målsättningarna för ett samhälle som skapar de materiella förutsättningarna för allas harmoniska utveckling och välfärd.

Den modell för produktionen och konsumtionen som skall utformas inom ett socialistiskt perspektiv skiljer sig på ett avgörande sätt från modellen i ett kapitalistiskt samhälle, där den privata profiten som enda drivfjäder gör 'produktionen för produktionen' och 'konsumtionen för konsumtionen' till 'kapitalismens immanenta och tvingande lag', som Marx uttryckte det.

Socialisternas vägran att acceptera denna 'konsumtions-samhällets' modell betyder inte alls att de förnekar ett samhälle i vilket var och en — med full rätt — önskar bli befriad från tungt och monotont arbete och få tillräckligt andrum och tid för ett verkligt mänskligt liv. Att i princip avvisa de tekniska framstegens frukter, de rikedomar som skapats av arbetet och människans snille, som de nuvarande kinesiska ledarna ibland har tendens att göra, är en form av arkaisk stränghet, ytterst en form av malthusianism, som inte alls överensstämmer med marxismens anda.

Det är en sak att bekämpa produktionen och konsumtionen av dessa ting, en annan sak att bekämpa det alienerade bruk av dem som görs i ett samhälle vilket uteslutande grundar sig på profiten och intresset, där bilen i stället för att innebära en tidsbesparing blir självändamål, tvångsföreställning och beroende och televisionen i stället för att vara ett informationsmedium blir instrument för en psykologisk och ideologisk likriktning som bryter de sociala relationerna.

Vad socialismen kritiserar i 'konsumtionssamhället' är först och främst ett socialt system vars drivfjäder är profiten och i vilket man — eftersom de produkter som framställs i massor är mest inbringande — måste skapa konstlade behov för att finna avsättning för dem: så utövas ett ständigt tryck, inte bara genom reklamen utan av de sociala förhållandena i deras helhet (prestigekamp osv.) för att utforma stereotypa beteendemönster, bland vilka lanseringen av 'idoler' för ungdomen är det mest påtagliga uttrycket, det bestämmande elementet för spridningen av reklambilder inte av mänskliga, personliga behov, utan av betingade reflexer som förbereds i reklambyråerna.

Dessa föregivna 'konsumtionssamhällen' hindrar dessutom breda skikt av fattiga att få tillträde till överflödet. Övermättnaden av 'solventa' behov skapar ett sken av 'överproduktion' medan stora konsumentmassor alltjämt inte får sina behov tillgodosedda. Kännetecknande för dessa 'konsumtionssamhällen', som under den kapitalistiska regimen behärskas enbart av profitens mekanismer, är att individuella behov privilegieras på bekostnad av sociala behov som inte kommer till uttryck på marknaden: kultur, bostäder, hälsovård osv.

En sådan konsumtionsmodell är inte bara ett ekonomiskt fenomen, utan den har en mänsklig betydelse. Den innebär utarmning och stympande av människan. De sociala relationerna tenderar till att bli enbart kommersiella relationer och individens 'vara' tenderar till att bestämmas endast av hans 'havande'.

Det kännetecknande för socialismen är just, som Marx visade, att människan ryckes ur tröghetslagarna i kapitalets mekanismer, ur alienationerna i ett samhälle som är grundat på profiten. Under socialismen ställs förhållandena mellan subjekt och objekt åter rätt,

människan underordnas inte längre tingen och var och en blir i stånd att ställa frågan om mekanismernas syften, värde och innebörd för att förvandla och behärska dem.

När de tjeckoslovakiska kommunisterna under sin ekonomiska reform erkände marknadens roll och omorganiserade sin produktion var det på inget sätt fråga om någon återgång till kapitalismen.

Den marknad som det var fråga om var inte en kapitalistisk marknad utan en socialistisk marknad, det vill säga en marknad där inga företag grundade på privat ägande av produktionsmedlen kunde ingripa, utan endast företag för socialistisk produktion och socialistiska handels- eller bankorgan, vilket just skulle göra det möjligt att sammanfoga en sådan marknad med en planering på lång sikt och att skapa en ny mänsklig modell av teknisk civilisation.

Alla tekniska åtgärder i den ekonomiska reformen härrör ur denna grundläggande mänskliga omtanke.

Under en första etapp, som genomfördes under år 1945, bevisade försöken, som omfattade omkring 40 procent av industriföretagen, de arbetandes icke-materiella intresse för att stimulera produktionen och i synnerhet produktiviteten.

Under en andra etapp, som började den 1 januari 1966, infördes nya normer för fastställandet av priserna och företagens vinster som en funktion av fabrikskostnaderna och behoven av fixt och rörligt kapital.

Den tredje etappen, som började 1967, innebar en omvandling av förvaltningsmetoderna som medförde större autonomi för företagen.

De nya formerna för beskattning av företagen och den nya prispolitiken hade till syfte att låta statsbudgeten verka som regulator och att gynna investeringar som tenderade att utveckla inte en extensiv, utan en intensiv produktion (det vill säga öka produktiviteten genom att höja anläggningarnas tekniska nivå och förbereda företagens utveckling på lång sikt), att ständigt närma företagens intressen till hela samhällets genom att skapa finansiella medel för investeringar som blir allt viktigare för människan.

Den framtida marknadens och konsumtionens reglering och orientering sker alltså inte mekaniskt och auktoritärt genom en plan som utarbetats och leds endast ovanifrån. Den statliga plankommissionen utarbetar på lång sikt, genom marknadens förmedling, förändringar av den sociala strukturen och en utveckling av de verkligt mänskliga behoven som förändrar modellen för konsumtionen.

Den nya socialistiska demokratin

En sådan omvandling av modellen för den ekonomiska förvaltningen förutsatte med nödvändighet en metamorfos av de politiska strukturerna och en betydande utveckling av den socialistiska demokratin, som samtidigt var följden av och förutsättningen för den ekonomiska reformens framgång.

Denna omvandling av den politiska strukturen domineras av den dialektiska växelverkan mellan spontaniteten och det vetenskapliga medvetandet om målen, liksom den ekonomiska omvandlingen dominerades av planens och marknadens dialektik.

Demokratiseringen tenderade lika litet att återupprätta en borgerlig, formell demokrati som hänsynstagandet till marknadsförhållandena ledde till något återupprättande av kapitalismen.

Till skillnad från den borgerliga demokratin gör den socialistiska demokratin slut på

exploateringen och klassväldet genom att göra alla arbetande jämlika i förhållande till produktionsmedlen. Till skillnad från den borgerliga demokratin, som gör halt vid fabriksportarna, där arbetsköparens envælde börjar, och där den arbetande inte har någon del i driftens orientering eller i den ekonomiska förvaltningen, tillåter den socialistiska demokratin inte att kapitalets påtryckningar förfalskar de demokratiska mekanismernas spel.

En sådan demokrati, som upphäver de ekonomiska och sociala privilegierna och ger alla samma möjligheter från början, är den enda som kan skapa förutsättningarna för en fri utveckling av personligheten, av envars och allas begåvning.

Demokratiseringsrörelsen, som började i januari 1968 och brutalt hejdades i augusti, utvecklades på tre plan: partiets demokratiska funktionssätt, en ny uppfattning om partiets ledande roll och socialistisk demokrati inom staten.

'Aktionsprogrammet', som offentliggjordes i april 1968, underströk det kommunistiska partiets avgörande roll för den socialistiska demokratin framtida utveckling i Tjeckoslovakien: 'Kommunistiska partiet är fullt medvetet om att det inte kan bli någon djupgående utveckling av demokratin i vårt samhälle om de demokratiska principerna inte systematiskt tillämpas i partiets inre liv, inom partiet självt.'

Framför allt måste stalinismen ersättas av marxismen i partiets arbete liksom på alla andra områden. I sitt tal inför centralkommittén den 12 april 1968 sade Alexander Dubcek:

'Vi förkastar kategoriskt de översåtliga och administrativa metoderna i partiets arbete. De steriliserar partimedlemmarnas aktivitet.'

Den första konkreta åtgärden blev att göra slut på anhopningen av skilda funktioner, särskilt de två mest ansvarig funktionerna, i händerna på en enda människa som samtidigt var partiets ledare och statschef, vilket med nödvändighet ledde till maktens personifiering.

Det gällde också att göra slut på den administrativa ledningens praxis, som medförde begränsning av det intellektuella ansvaret, likgiltighet och passivitet.

Disciplinen, uppfattad som automatiskt godtagande av besluten uppifrån, kunde inte längre vara ett kriterium för kadrenas befordran. Ett brett verksamhetsfält öppnades för varje medlems initiativ och personliga ansvar. Den skapande förmågan, inte den mekaniska lydnaden blev ett avgörande kriterium vid valet av ledare.

Partiets enhet upphörde att vara formell när den inte längre grundades på passivitet utan på varje medlems medvetenhet och skapande deltagande. Det förutsatte att man slutade att förväxla 'partiet' med dess högsta organ och dess apparat.

Det förutsatte vidare att man inte längre försiktigt åt partimedlemmarna portionerade ut de officiella sanningarna som de hade rätt att lära känna, och att man inte överlät åt ledarna att som handledare skydda basen från kunskaper om fakta eller teser som kunde rubba dess 'tro'.

Det förutsatte att de stora problemen, däribland de som gällde den grundläggande orienteringen, djärvt framlades för bedömning inför partimedlemmarna i allmänhet och att de fick del av de skilda teser som förelåg. Minoritetens rättigheter garanterades av det nya projekt till partistadgar som framlades i augusti 1968 och som för att möjliggöra ett fritt utbyte av idéer erkände minoritetens rätt att framlägga sina åsikter och begära en diskussion om dem.

Det handlade inte alls om att bryta med den demokratiska centralismen, eftersom de av

majoriteten antagna besluten måste genomföras av alla, utan om att återställa det riktiga dialektiska förhållandet mellan centralismen och demokratin.

Denna demokratisering av partiets inre liv gjorde det möjligt att i Marx' och Lenins anda — inte i Stalins — ompröva uppfattningen av partiets ledande roll.

Hittills hade det nämligen egentligen inte handlat om partiets ledande roll, utan om ledningen av all verksamhet i landet, som utövats inte av arbetarklassen och dess parti, utan endast av partiapparaten, som monopoliserat alla former av makt och ersatt eller tvingat sig på alla organ för ledningen av ekonomin, staten och kulturlivet.

'Kommunisternas förhållande till dem som står utanför partiet, partiets förhållande till samhället i övrigt blir', sade Dubcek, 'dagens nyckelfråga'.

Partiet spelar verkligen sin ledande roll inte när det ger order och genomdriver deras utförande, utan när det inspirerar initiativ och i den fria tävlan som pågår dagligen visar sin praktiska förmåga att samordna dem och låta dem sammanstråla mot det stora gemensamma målet, uppbyggnaden av socialismen. Det är motpolen till den stalinistiska uppfattning enligt vilken partiet var den enda motorn och allt annat 'transmissionsremmar'.

Därför måste man, tillfogade Dubcek, bättre lära känna åsikterna hos de breda massorna inom partiet och utanför partiet, grunda den socialistiska demokratin på det 'mänskliga deltagandet' och eftersträva 'befolkningens kontinuerliga och direkta kontroll' över såväl partiets som statens verksamhet.

Socialismen kan nämligen, som Lenin uttryckte det, verkligen byggas först när den bygges inte bara för de arbetande, utan av de arbetande.

Medvetandet om målet och vetenskapen om samhällenas utveckling är inte ett arv som överlämnas av partiets ledning, betraktad som innehavare en gång för alla av sanningen och följaktligen med förmågan att föra den till massorna 'utifrån', som därför kan handla enligt principerna för en mer eller mindre upplyst despotism och endast behöver be forskarna, i synnerhet inom samhällsvetenskaperna, om apologier för de fattade besluten och det rådande tillståndet.

Det är en i grund felaktig uppfattning av partiets förhållande till vetenskapen och till samhällsvetenskaperna i synnerhet. Säger man att uppbyggnaden av socialismen är en vetenskaplig angelägenhet förutsätter det att de politiska ledarna har möjligheten och plikten att konfrontera de kunskaper som specialisterna förvärvat med sina egna och massornas erfarenheter och betraktar denna 'intellektuella' komponent som en integrerande del av den 'kollektive arbetande', av arbetarklassen och som följaktligen helt och fullt deltar i dess ledande roll.

Vad beträffar den socialistiska demokratin inom staten, är i ett land med borgerligt republikanska traditioner som Tjeckoslovakien, frågan om parlamentets roll och partiernas roll i den socialistiska staten ett mycket viktigt problem, men inte det enda.

Parlamentets pånyttfödelse som autonom källa till initiativ, domarnas återupprättade självständighet, respekten för de konstitutionella rättigheterna — allt detta är nödvändiga led i demokratiseringen.

På samma sätt förhåller det sig med de politiska partierna och flerpartisystemet. Här ställs frågan på ett annat sätt än i de kapitalistiska länderna. 'Aktionsprogrammet' understryker att ett av de mest positiva resultaten av utvecklingen sedan 1948 varit klassmotsättningarnas minskning.

Det har två slags konsekvenser:

— för det första kräver klasskampen inte längre de stränga tvångsåtgärder som var nödvändiga då det gällde att besegra klassfienden,

— för det andra måste förhållandena mellan partierna, vilka i dag i Tjeckoslovakien alla åberopar sig på socialismen, kännetecknas av deras samverkan och inte av uttryck för intressena hos antagonistiska klasser eller samhällsskikt som i det borgerliga parlamentariska systemet.

Men det fundamentala problemet är inte att omvandla den borgerligt demokratiska regimen, det vill säga den indirekta demokratin, till en socialistisk parlamentarisk regim, grundad på samma princip om indirekt, representativ demokrati.

Det fundamentala problemet är att komplettera detta system med organ för en direkt demokrati som kan utvecklas till socialistisk självförvaltning.

Konturerna till denna direkta demokrati började att framträda i Tjeckoslovakien efter centralkommitténs sammanträde i januari.

Det skedde först i form av utbyte mellan ledningen och basen, genom massmedia, pressfriheten och allmän uttrycksfrihet. En av de mest betecknande åtgärderna under den 'nya kursen' var avskaffandet av censuren: man beslutade därmed att möta diskussionen på lika villkor och det var en radikal förändring av stilen i partiets arbete.

Den andra formen av direkt demokrati sammanhänger med att uppfattningen om fackföreningarnas roll ändrades i riktning mot Lenins uppfattning om deras roll, inte som 'transmissionsremmar' för partiet och staten, utan som en massorganisation som enligt Lenin bland annat har till uppgift att försvara arbetarna mot partiapparatens och statsapparatens byråkratiska missbildningar.

Det tredje elementet, som ännu var ett embryo, i denna direkta demokrati är arbetarrådens direkta förvaltning av företagen. Dessa metoder gör det möjligt att undgå 'manageering' och en teknokratisk regim. Den modell för självförvaltning som man förutsåg i Tjeckoslovakien, efter ett grundligt studium av dess svårigheter i Jugoslavien, var en syntes av självförvaltning och principerna för 'manageering' som skulle helt upphäva arbetaralienationen samtidigt som ekonomin blev mer dynamisk.

Slutligen skulle upprättandet av en federal stat ge den slovakiska nationen och dess kultur nya möjligheter.

Det var utgångspunkterna för en verklig socialistisk demokrati inom staten.

Probersten för ett socialistiskt system under uppbyggnad är dess förhållande till skaparna.

Socialismens kärna är nämligen just att den är den regim som förmår göra varje människa till människa, det vill säga en skapare, en avgörande faktor för initiativ, för historien om människans kontinuerliga skapande av människan.

Ingenting är mer förödande för människan än att ålägga vetenskapen och konsten den enda, omedelbart och strängt utilistiska rollen att rättfärdiga eller åskådliggöra hennes paroller på kort sikt.

Det har hittills varit den vanliga politiken i länder som bygger upp socialismen under den prioriterade nödvändigheten av att övervinna underutvecklingen. På detta sätt har konstverkets profetiska dimension underskattats eller förnekats. Det främsta kriteriet för bedöm-

ningen av det har varit den roll som det spelat i den allmänna strategin för uppbyggnaden av socialismen.

Detta fundamentala misstag var ett korollarium till den tes enligt vilken socialismen definieras nästan enbart genom sin ekonomiska grundval, genom upphävandet av det privata ägandet av produktionsmedlen. Allt som omedelbart tjänade denna uppgift, att påskynda utvecklingen, var gott, sant och skönt. Allt annat, särskilt konsten, var primitivt lallande eller dekadent perversion.

En av de främsta förtjänsterna hos den 'nya kursen' i den tjeckoslovakiska politiken var att den på nytt sätt ställde frågan om de intellektuellas plats inom nationen.

För det första genom att inte ställa dem mot arbetarklassen, genom att inte betrakta dem som ett block tillhörande 'mellanskikten', med den reducerade roll som detta innebar i ett marxistiskt perspektiv. De som format en mänsklig roll för den tekniska civilisationen har ställt in det intellektuella arbetet och det skapande arbetet inom arbetarklassen själv, som en av framtidens rikaste komponenter, på grund av de nya arbetsvillkor som uppstått ur den vetenskapliga och tekniska revolutionen.

Från denna utgångspunkt kunde de problem som ställs av kulturens, den vetenskapliga forskningens och det konstnärliga skapandets utveckling inte längre lösas genom administrativa beslut. Konstverket, liksom den vetenskapliga forskningen, är en faktor — och inte den minsta — i det mänskliga arbetet, en prospektiv faktor, som föregriper målen, projektet, och i vilken Marx i 'Kapitalet' igenkände arbetets specifikt mänskliga karaktär.

Det var vad Dubcek förklarade inför centralkommittén den 2 april 1968: 'Vi eftersträvar inte bara en mäktig utveckling av de grenar av vetenskapen som är förbundna med produktivkrafternas tillväxt och med den vetenskapliga och tekniska revolutionen, utan också ett uppsving för samhällsvetenskaperna, den humanistiska forskningen och alla konstarter som hjälper människorna att finna en ny livsstil.'

Det var därför att problemen på alla områden ställdes på detta sätt som Tjeckoslovakiens kommunistiska parti alltsedan januari lyckades samla befolkningens överväldigande flertal kring sin politik, inte genom ett passivt godtagande, utan, som Dubcek, sade, 'genom en osedvanlig aktivitet bland våra medborgare', genom de breda massornas skapande och samtidigt spontana verksamhet, med kommunister i spetsen. Det var därför som den moraliska faktorn framträdde med ny styrka efter centralkommitténs januarisammanträde.

Det var också därför som miljoner kommunister välkomnade våren i Prag, dess förnyelse av socialismen, och de har nu till uppgift att studera lärdomarna av den nyskapande modellen och av det främmande undertryckande som förhindrat dess förverkligande. Det var också därför som de fördömde invasionen den 21 augusti som ett brott mot förhoppningarna, ett brott mot socialismen, ett brott mot framtiden.

7. Tjeckoslovakien är ingen modell

Med anledning av ett förord, av Lucien Mathey, medlem av centralkommittén (l'Humanité, oktober 1968)

Roger Garaudy har nyligen, under titeln 'Villkorlig frihet, Prag 1968', publicerat en samling texter av ledarna för Tjeckoslovakiens kommunistiska parti och av några intellektuella som uttrycker sina egna åsikter. Genom att personligen ta initiativet till denna publikation bryter han, liksom genom sin intervju för CTK, med det kommunistiska partiets leninistiska

disciplin. Han försöker för övrigt att 'teoretisera' denna hållning när han förkastar *disciplinen uppfattad som automatiskt godtagande av beslutet uppifrån* och vänder sig mot vad han kallar sammanblandningen av *partiet med dess högsta organ och dess apparat*.

I sitt förord framlägger han, *med fullständig frihet*, vissa idéer som bara har avlägsna förbindelser med Frankrikes kommunistiska partis program, teser och resolutionen, som han dock varit med om att utarbeta och anta.

Han påstår där att den *tjeckoslovakiska modell* för socialismen som fastställts sedan januari skulle *stå våra förhållanden närmast*. Men även om vi avgett en positiv bedömning av Tjeckoslovariens kommunistiska partis nya orientering har vi också sagt att under en viss period har den verksamhet som bedrivits av antisocialistiska element inte alltid bemötts med tillräcklig ideologisk och politisk fasthet. Framför allt har vi aldrig sagt att vi betraktar det tjeckoslovakiska experimentet som en 'modell' som skulle efterliknas på alla punkter av Frankrike, utan vi anser att vårt land, med hänsyn tagen till universella erfarenheter, kommer att finna sin egen väg till socialismen.

I fråga om ekonomin uttalar sig Garaudy för *en syntes av självförvaltning och principerna för manageering*, en originell metod för att *upphäva arbetaralienationen samtidigt som ekonomin blir mer dynamisk*. Ingen tes av detta slag förekommer i programmet. Bör programmet revideras?

Roger Garaudy ger oss en ny definition av socialismen: Proberstenen för ett socialistiskt system under uppbyggnad är dess hållning gentemot skaparna. *För socialismens kärna är just att den är den regim som förmår göra varje människa till människa, det vill säga till en skapare, en avgörande faktor för initiativ, för historien om människans kontinuerliga skapande av människan*. Det kanske är en vacker litterär formulering men den har åtminstone i mina ögon knappast något vetenskapligt värde och fördunklar bland annat helt klassbegreppet. Denna förvirring förvärras på följande sida i fråga om det *nya sättet* att ställa frågan om de intellektuella inom nationen, *genom att inte betrakta dem som ett block tillhörande 'mellanskikten', med den reducerade roll som detta innebär i ett marxistiskt perspektiv*. För en fransk kommunist är det verkligen inget nytt sätt att de intellektuella inte ställs mot arbetarklassen och vår centralkommittés sammanträde i Argenteuil vittnar om att vi långt ifrån tillmäter dem *en reducerad roll*. Det är sant att vi fortsätter att betrakta arbetarklassen som den avgörande kraften, som ledande kraft i kampen för demokrati och socialism. Föreslår Garaudy oss att revidera även denna punkt i vår lära? Händelserna i maj-juni i Frankrike talar knappast till förmån för en sådan revision.

Jag vill också tillägga att talet om *den tjeckoslovakiska, socialismens pånyttfödelse* innebär ett egendomligt sätt att betrakta historien. För antingen var socialismen död eller också var den en levande realitet — med de fel som allt levande har. Frågan är klart besvarad i Tjeckoslovariens kommunistiska partis 'aktionsprogram':

'Grundläggande sociala förändringar har genomförts i vårt land. Vårt samhälle, i vilket praktiskt taget alla produktionsmedel ligger i händerna på den socialistiska staten eller de arbetandes kooperativ, har upphävt den kapitalistiska exploateringen och de sociala ojämlikheter som härrörde ur denna. Varje medborgare i vår republik har rätt till arbete och till social trygghet. Vårt samhälle har genomgått industrialiseringsperioden och förfogar över en omfattande industriell bas. Vi har hemfört stora framgångar i utvecklingen av vetenskapen och kulturen, de breda befolkningsmassornas utbildningsmöjligheter har ökat på ett sätt som saknar tidigare motstycke. Vår republiks internationella ställning är fast förankrad i de

socialistiska staternas gemenskap.'

Det är med utgångspunkt från denna verklighet som programmet blottlägger de fel som bromsat framstegen i uppbyggnaden av socialismen och föreslår en ny orientering.

Med dessa anmärkningar har jag långt ifrån uttömt de invändningar som läsningen av de tolv sidorna i detta förord framkallar nästan vid varje rad.

Jag är övertygad om att denna 'presentation' och urvalet av texter — som är godtyckligt och diskutabelt — inte kommer att bidra till klarhet om de aktuella problemen utan i stället kommer att utså en mängd nya frön till missförstånd och förvirring.

8. En kris i den internationella rörelsen

Inlägg av den italienska delegationens ledare, Enrico Berlinguer, vid internationella konferensen i Moskva 5-17 juni 1969

Vi är att räkna med i Italien, därför att vi utgör en del av den internationella kommunistiska rörelsen och arbetarrörelsen, och också därför att vi samtidigt utgör en nationell kraft som inte nöjer sig med att göra propaganda för de socialistiska landvinningarna i andra länder, utan utformar och genomför en helt självständig kamp för revolutionen i Italien.

— — —

Den avgörande frågan för utvecklingen av vår demokratiska och socialistiska kamp gäller inte vår anslutning till den internationella kommunistiska rörelsen — den står utanför varje diskussion — utan *på vilket sätt* vi deltar i den.

Vi anser också att det är av avgörande betydelse att på en ny bas försvara, återställa och utveckla vår rörelses enhet. På vår 12:e kongress sade kamrat Longo, stödjande sig på de idéer som formulerats av kamrat Togliatti, att vi utgår från övertygelsen om att den *kommunistiska rörelsen måste stå enig inte bara i nationell skala, utan också i internationell skala. Denna enhet, som inte får vara resultatet av ett tvång utifrån, måste utvecklas under en mångfald erfarenheter i skilda länder och underhållas genom en ömsesidigt kritisk anda och hämta sina krafter i varje partis självständighet.*

I dag råder ingen fullständig enighet mellan de främsta deltagarna i den revolutionära kampen. Dessutom har det uppstått många svårigheter och mycket allvarliga problem som ännu inte lösts. I vissa avseenden kan man tala om en kris för internationalismen, en kris som vi ännu inte lyckats övervinna.

— — —

I de kapitalistiska länderna engagerar sig nya samhällsskikt i klasskampen och i den politiska kampen. Vi måste konstatera att vi kommunister ännu inte lyckats att på ett tillfredsställande sätt upprätta kontakt med dessa rörelser och utnyttja dessa stimulerande faktorer. Orsaken är kanske en alltför snäv uppfattning av våra uppgifter och av det sätt på vilket vi i dag måste förverkliga den internationella revolutionära rörelsens enhet.

— — —

Naturligtvis är aktionsenhetens och den internationella solidaritetens krafter, som visat sig mycket effektiva under dessa år, särskilt i samband med det vietnamesiska folkets heroiska kamp och andra moment i den antiimperialistiska kampen, mycket betydelsefulla.

Men om vi betraktar situationen realistiskt måste vi framför allt räkna med de motsättningar

som finns mellan de socialistiska länderna och mellan de kommunistiska partierna.

Det allvarligaste, som djupt bekymrar oss och de arbetande massorna i hela världen, är att motsättningarna till Kinas kommunistiska parti nu skärpts därefter att KKP och Kinesiska folkrepubliken i dag intar en fientlig ståndpunkt till Sovjetunionen, till nästan alla socialistiska länder, till nästan alla kommunistiska partier, det vill säga till den avgörande delen av den revolutionära och antiimperialistiska rörelsen. Detta förhållande är inte bara ytterst skadligt för arbetarrörelsen utan utövar också ett negativt inflytande på det internationella läget och ger anledning till stora bekymmer. Denna konflikt är också en orsak till desorientering och missmod bland massorna.

Sedan flera år tillbaka har vi, bl.a. vid vår centralkommittés senaste sammanträde, öppet kritiserat Kinas kommunistiska partis ståndpunkt, som vi anser vara felaktig. — — —

— — —

Eftersom det förhåller sig på detta sätt är det uppenbart att det kinesiska problemet förblir ett objektiva problem inför vilket vi ställs i hela dess vidd.

Kinesiska folkrepubliken utövar ett stort inflytande på det internationella läget. Därför anser vi att vi måste göra en ansträngning för att förstå de objektiva behov som ligger till grund för förändringarna i Kina och i den kinesiska politikens orientering. Det är inte fråga om att rättfärdiga felaktiga ståndpunkter och en oriktig orientering, utan om att bättre bestämma de objektiva villkor som ligger till grund för denna orientering och hela den politiska utvecklingen i Kina.

Det gäller också att försöka upptäcka *misstagen och felen såväl i förhållandet till Kina som i vår egen gemensamma politiska verksamhet.*

Men vi skulle framför allt vilja understryka nödvändigheten av att utveckla politiska aktioner som motsvarar vidden, komplexiteten och allvaret i de frågor som det kinesiska problemet ställer och följaktligen nödvändigheten av åtgärder som syftar till att återuppta den politiska dialogen och upprätta förhållanden som gynnar enheten. Det är uppenbart att vi vid varje ansträngning i denna riktning måste räkna med den kinesiska ekonomins och det kinesiska samhällets objektiva behov liksom med Kinas roll i världen.

Den fredliga samlevnadens politik och kampen mot imperialismen behöver också Kinas positiva bidrag.

Därför kan vi inte anse att den situation som föreligger i dag är fixerad och slutgiltig. Det hotfulla perspektiv som den kan medföra måste under alla förhållanden förebyggas. I detta avseende är vårt parti berett att studera och stödja varje initiativ som är ägnat att övervinna det nuvarande läget eller i varje fall minska den rådande spänningen.

Enligt vår mening vore det bra om vi meddelade de arbetande resultaten av våra diskussioner och underströk de punkter på vilka vi är överens utan att dölja de frågor i vilka våra åsikter skiljer sig. Det skulle inte bara bidra till ökad prestige åt vår rörelse (i dag kommer för övrigt ingen att tro att vi är överens om allt), utan också ge kommunisterna och de arbetande möjlighet att lämna ett medvetet bidrag för att undanröja meningsskiljaktigheterna och lösa problemen.

— — —

Slutligen anser vi det vara en negativ tendens att klistra etiketter på dem som intar en annan ståndpunkt och att utfärda ideologiska förkastelsesdomar över dem. Genom att söka förklara

alla meningsskiljaktigheter som 'avvikelser'

från den rena läran — vem skulle för övrigt vara denna renhets väktare? — riskerar man inte bara att skärpa meningsskiljaktigheterna utan också att beröva sig själv möjligheten att förstå de objektiva orsaker, de reella intressen som motiverat dem.

Det är nödvändigt att erkänna och absolut respektera varje partis självständighet, inte bara vid fastställandet av dess egen politik och dess egen väg till socialismen eller i uppbyggnaden av det socialistiska samhället, utan också vid bestämningen av dess egen ståndpunkt till vår rörelses viktiga problem.

— — —

Just på denna uppfattning, som tillmäter största betydelse åt den strikta respekten för varje partis och varje stats självständighet och suveränitet, grundar sig, parallellt med vårt intresse för det demokratiska livets framtida utveckling i de socialistiska länderna, vår ståndpunkt till händelserna i Tjeckoslovakien, *från vår uttalade solidaritet med den nya orientering som antogs i januari 1968 till de allvarliga meningsskiljaktigheterna sedan trupper från fem länder som ingår i Warszawapakten gått in i Tjeckoslovakien och ända till de senaste värderingar som vi bekräftat på vår kongress och vid det senaste sammanträdet med vår centralkommitté och som vi även bekräftar här. Genom att inta denna ståndpunkt har vi inte avsett — och avser inte heller nu — att blanda oss i de tjeckoslovakiska kamraternas, deras partis och deras stats inre angelägenheter. Ingen är mer övertygad än vi om nödvändigheten av att undvika varje inblandning i frågor som endast angår Tjeckoslovariens folk och Tjeckoslovariens kommunister, för vilka vi på nytt uttalar vårt förtroende och våra förhoppningar om att de skall lyckas lösa de svåra uppgifter som de står inför.*

Men de tjeckoslovakiska händelserna har också aspekter som gäller principfrågor och gäller inte bara de berörda länderna utan vår rörelse i dess helhet. Det är självständighetens och suveränitetens problem, men också den socialistiska demokratins och den fria kulturens.

— — —

Vi hyser allvarliga tvivel på den vetenskapliga karaktären av vissa aspekter av den analys som finns i dokumentet.¹ Till sin stil har detta dokument oftare en *karaktär av uppfordringar och propaganda* än en analytisk karaktär. Och detta gör det inte möjligt att omfatta allt det nya, mångfalden och komplexiteten i den nuvarande internationella revolutionära rörelsens utvecklingsprocesser. Dessutom finner man luckor som inte alls gäller sekundära aspekter av det internationella läget. I dokumentet underskattas svårigheterna, bakslagen och omläggningarna av relationerna som äger rum i det socialistiska läget och inom arbetarrörelsen och orsakerna till detta analyseras inte. Men dessa fakta utövar ett betydande inflytande inte bara på vår rörelse, utan på hela det internationella läget. Dessutom förefaller oss den del av dokumentet som behandlar de socialistiska länderna och socialismens problem otillfredsställande. Ur dokumentet framgår en standardiserad uppfattning av socialismen, åtminstone i fråga om dess viktigaste kännetecken, som inte motsvarar och ibland till och med motsäger den typ av socialistiskt samhälle för vilket vi kallar arbetarklassen och de arbetande till kamp i vårt land.

I fråga om de socialistiska ländernas svårigheter nöjer man sig i dokumentet praktiskt taget med att framhålla att det i socialismens väsen inte finns 'sådana motsättningar som de som ligger i kapitalismens väsen' (punkt 76).

---

¹ Det handlar om den resolution som antogs av de kommunistiska partiernas konferens i Moskva i juni 1969.

Det är riktigt, men det är inte tillräckligt.

Vi har också framfört bestämda kritiska anmärkningar mot den del (kapitel IV) av förslaget till dokument som behandlar förhållandena mellan de kommunistiska partierna. Där hävdas särskilt att dessa förhållanden måste grundas på principerna om proletär internationalism, ömsesidig solidaritet, fullständig respekt för självständigheten och icke-inblandning i andra partiers inre angelägenheter. Det är riktiga principer. Men i den praktiska tillämpningen av dessa principer har det nyligen uppstått meningsskiljaktigheter som alltjämt består och som man inte kan glömma.

— — —

Vår delegation kan inte annat än stödja kapitel II i huvuddokumentet, det vill säga det kapitel som anger de konkreta målen för den antiimperialistiska kampen i internationell skala. Men den kan inte anta de andra kapitlen i detta dokument, av de skäl som vi framlagt i vårt inlägg under den allmänna debatten och som vi också anger i denna förklaring.

9. Det finns inget socialismens Mecka

Inlägg av Santiago Carillo, generalsekreterare i Spaniens kommunistiska parti, vid den internationella konferensen i Moskva

Kamrater, vår epok erbjuder mänskligheten nya möjligheter. Den vetenskapliga och tekniska revolutionen bär inom sig de materiella förutsättningarna för socialismens seger och för upphävande av nöden och exploateringen i hela världen, om vi, samhällets omvandlande krafter, förmår ändra samhällsförhållandena och ställa de väldiga produktivkrafter som håller på att utvecklas i människans tjänst.

— — —

Vi ser i dag hur i vissa kapitalistiska länder, exempelvis Förenta staterna, där arbetarklassen står under imperialismens ideologiska inflytande, det svarta folkets kamp, studentrörelsens och några intellektuella minoriteters aktioner — av den internationella revolutionära processen och mycket direkt av det orättfärdiga krig som den nordamerikanska imperialismen för mot det vietnamesiska folket — verkar som ett medel som kan bidra till att väcka de arbetande massornas klassmedvetande. Det är tydligt att denna process inte kan inordnas i vissa marxistiska scheman, vilket visar att livet självt är rikare än alla teorier, och att vår teori, marxismen-leninismen, måste stå öppen för och med sig införliva allt det som massornas revolutionära erfarenheter dagligen tillför oss.

I de kapitalistiska länderna håller produktivkrafternas utveckling på att grundligt förändra de sociala strukturerna, inte i den riktning som de kapitalistiska ideologerna gör gällande när de förkunnar att proletariatet *minskar* och nästan tillkännager dess *utslocknande*, utan i motsatt riktning: de vetenskapliga och tekniska kadrerna och en stor del av de intellektuella, vilkas sociala levnadsvillkor förr liknade bourgeoisins, håller på att föras över till samma sociala situation som arbetarklassen.

Viktigast är att dessa krafter, vilkas specifika tyngd och betydelse ökar och kommer att öka för varje dag med de vetenskapliga och tekniska framstegen, blir medvetna om denna situation, organiserar sig, framlägger sina krav och för varje dag deltar alltmer beslutsamt och energiskt i kampen mot monopolens makt och närmar sig arbetarklassens ideologiska positioner.

Låt mig, utan att polemisera mot någon, säga att om de kommunistiska partierna skall bli den

ledande kraften i kampen för demokrati och socialism måste de inte bara föra en riktig politik utan också kunna föryngra sig själva, intressera och i sina led indra de unga generationer som inträder i kampen med stor stridbarhet och vilja till djupgående omvandlingar. Våra kommunistiska partier bör nu kännetecknas av mottaglighet för nya företeelser och vara beredda att genomföra vad katolikerna kallar *aggiornamento*, det vill säga en aktualisering, i revolutionär, skapande anda, av marxismen-leninismens teori och dess politiska verksamhet.

Det är en väldig skillnad mellan dagens värld och den värld i vilken de kommunistiska veteranerna började sin kamp. På den tiden segrade den första socialistiska revolutionen, under Lenins ledning, och alla ansträngningar, alla strävanden gick ut på att bevara och försvara denna första erövring som växte mitt i de imperialistiska makternas inringning. Vad hade de misstag och fel vilka kunde framträda under de första stegen av socialistiska erfarenheter som var helt nya i historien då för betydelse! Men Lenin dolde dem inte utan framlade dem djärvt för att lära av dem och kunna korrigera dem. Det väsentliga var då att imperialismen inte skulle kväva de förhoppningar, det föredöme och det ljus som den socialistiska segern utstrålade över världen och som visade alla vägen till kapitalismens förintande, till den socialistiska revolutionen.

Nu står vi inför en ny situation, för vilken vi inte får blunda om vi inte vill bli försenade. Vi har ännu inte uppnått segern över kapitalismen i världsmåttstock. Det återstår oss ännu svåra strider för att vinna den, i en stund då vi ställs inför problem av nytt slag, vilka verkar förvirrande på dem som betraktar dagens situation med samma synsätt som på 1920-talet eller 1930-talet.

Det handlar om problem som uppstår i vad vi hädanefter kan kalla vår värld, den socialistiska världen. Roten till dessa problem ligger i de *motsättningar* som de socialistiska staterna ännu släpar på från sitt kapitalistiska eller till och med feodala förflutna som ett förgiftat arv, och i deras egna motsättningar som kan förvärras och verkligen också förvärras när de behandlas på ett subjektivistiskt sätt.

Viktiga politiska och sociala massrörelser håller på att utvecklas inom arbetarklassen, bland bönderna, studenterna, de intellektuella och andra samhällsskikt som har en stor betydelse i nuvarande fas och kommer att ha stor betydelse, på det ena eller det andra sättet, hur de än utkristalliseras i framtiden. I spansk politik är och kommer dessa rörelser, även om de inte utgör politiska partier i egentlig mening, att vara aktiva element, med full autonomi, i kampen för demokrati och socialism.

På denna bas smides steg för steg det *förbund mellan arbetets och kulturens krafter* som motsvarar vår strategisk uppfattning av Spaniens väg till socialismen.

Enligt vår åsikt är det avgörande kriteriet på den proletär internationalismen i nuvarande etapp partiets förmåga att utarbeta en nationell och internationell politik som drive fram revolutionen i det egna landet och samtidigt den revolutionära processen i hela världen.

Som det med rätta sägs i ett avsnitt i det förslag till dokument som vi håller på att diskutera: 'Det största bidraget från varje kommunistiskt parti som under en kapitalistisk regim kämpar för socialismens och den proletära internationalismens sak blir arbetarklassens och dess

bundsförvanters erövring av makten.'

— — —

Det är inget hinder för att vi som marxist-leninister ska inta en kritisk ståndpunkt när vi anser att en negativ företeelse uppstår i ett socialistiskt land. Och när vi intar kritisk ståndpunkt tror vi oss också — det förtjänar att understrykas — försvara de principer som är gemensamma för oss och göra vår plikt inför vårt lands arbetarklass och inför den internationella arbetarklassen. Vi vägleds inte av snäva nationella hänsynstaganden, utan av vår ståndpunkt för den proletära internationalismen.

Det var också fallet när fem Warszawa-paktsländer förra året genomförde sin aktion i Tjeckoslovakien. Vår meningsskiljaktighet på denna punkt är bekant. Men den innebär inte den ringaste inblandning från vår sida i ett annat partis angelägenheter. Vi kan inte förtiga vår mening inför händelser med internationell räckvidd som berör hela vår rörelse, som bekymrar de arbetande massorna och främst våra egna partimedlemmar.

På vår konferens är den mest positiva lösningen, den som kan bespara oss att meningsskiljaktigheterna skärps, som gör det möjligt att ge ett klart svar på spekulationerna i den imperialistiska propagandan, den som vi framlagt i vårt ändringsförslag till punkt 3 i dokumentet, det vill säga att utgå från verkligheten sådan den är och förklara att vi, här på konferensen företrädde partier, trots meningsskiljaktigheterna om vad som inträffade i augusti 1968, är fast beslutna att bevara och stärka vår enhet i kampen mot imperialismen.

I övrigt tror vi att det finns vissa brister i det dokument som vi diskuterar och att detta skulle bli mer effektivt om vi undvek vissa *triumferande talesätt* och erkände påtagliga realiteter, exempelvis *förekomsten av motsättningar* mellan socialistiska stater. Det vore dessutom en sporre för att låta vår tids marxistiska tänkesätt avancera på ett område där det uppenbarligen släpar efter utvecklingen.

Det finns ett problem som vi tillmäter en särskild betydelse och vid vilket vi vill dröja för att vi skall kunna inse dess exakta dimensioner och tolka det riktigt. Jag avser nödvändigheten av en *ny enhet* inom den internationella kommunistiska rörelsen.

En ny situation bör logiskt motsvaras av nya former för enheten.

— — —

Eftersom det inte finns något ledande centrum eller ledande parti, vilket understrukits i flera inlägg, är det tydligt att metoderna måste skilja sig från metoderna i en förutvarande situation, då rörelsen hade ett centrum. I dag kan enheten uppnås endast genom partiernas fullständiga självständighet vid utarbetandet av sin politiska linje, vid tillämpningen av marxism-leninismens allmänna principer på de konkreta förhållandena i deras eget land, så som detta sägs i förslaget till dokument. Erkännandet av mångfalden leder inte till splittring. Tvärtom innebär det när det görs på grundval av våra principer, en faktor som berikar vår rörelse.

Under de förberedande diskussionerna har det framträtt en uppfattning, som vi inte delar, om majoritet och minoritet, och man har till och med talat om *förkrossande majoritet*. I all vänskaplighet men också med fullständig uppriktighet vill vi understryka att till skillnad från vad fallet är inom våra partier leds inte den internationella demokratiska rörelsen enligt den demokratiska centralismens principer. Principfrågorna kan inte avgöras här, vare sig med omröstning eller med majoritet.

10. Byråkratisk centralism eller självförvaltning

Den jugoslaviska tidskriften Kommunisters intervju med Roger Garaudy den 30 augusti 1969

Den socialistiska rörelsen i världen befinner sig i kris. Denna kommer inte bara till uttryck i den verkliga schism som ställer våra sovjetiska kamrater och våra kinesiska kamrater mot varandra, utan den kom också till uttryck vid Moskvakonferensen: enighet kunde uppnås (för övrigt delvis) endast genom att föra åt sidan de viktigaste problemen, föra åt sidan det kinesiska problemet, det tjeckoslovakiska problemet, det centrala problemet om mångfalden av modeller enligt vilka varje land, i enlighet med sin egen sociala struktur och sina nationella traditioner, kan avancera mot socialismen. Det råder således en kris. Denna kris beror enligt min mening inte på mångfalden, som tvärtom skulle vara ett tecken på rörelsens hälsa och rikedom. Den beror enligt min mening på vägran att erkänna mångfalden av modeller för socialismen. Det är ingen ny situation. Ni jugoslaver känner igen den, eftersom den första bannlysningen inom rörelsen ägde rum 1948, med alla de negativa konsekvenserna av denna oförståelse för ett folks vilja att gå sin egen väg mot socialismen, konsekvenser som varit negativa inte bara för Jugoslavien, då det isolerades och bojkottades, utan för rörelsen i dess helhet.

Därmed är vi inne på er andra fråga: 'Är den socialistiska tanken i dag dynamisk eller har den stagnerat?' Att döma av det dokument som framgått ur Moskva-konferensen förefaller det mig att man skulle vara tvungen att säga att denna tanke stagnerat. För det första på grund av dess analys, eller snarare avsaknaden av en analys av läget i de kapitalistiska länderna. Där erinras, nästan på ett rituellt sätt, om skärpningen av motsättningarna i den kapitalistiska världen. Dess motsättningar håller obestriddligen på att skärpas men de motsättningar som håller på att skärpas är inte samma motsättningar som under 1800-talet. Det är fråga om nya motsättningar. Och tankens stagnation förefaller mig ligga i det faktum att man inte analyserar dessa nya motsättningar, i synnerhet de som uppstår i Förenta staterna och i den kapitalistiska världen i dess helhet ur konsekvenserna av den nya vetenskapliga och tekniska revolutionen, med de omvandlingar som den innebär i arbetarklassens struktur och i förhållandena mellan produktionen och marknaden i länder som USA, med den allt större roll som vetenskapen spelar i produktivkrafternas utveckling och följaktligen den nya roll som spelas av hela kategorier av intellektuella, särskilt ingenjörerna, kadreerna och de vetenskapliga forskarna som direkta produktivkraft ter och som en integrerande del av arbetarklassen.

Om man således håller sig till denna alltför ytliga analys av läget i Moskva-dokumentet kan man få intrycket att den socialistiska tanken förkalkats. Samma stagnation kommer till uttryck i analysen av den socialistiska världen: liksom man inte erkänner de nya, förut osedda motsättningar som kommer till uttryck i den kapitalistiska världen, konstaterar man tyvärr i samma dokument en tendens att förneka att det finns motsättningar inom det socialistiska läget och inom varje socialistiskt land. Det är för övrigt detta som leder till att de fundamentala problemen förs åt sidan, däribland det problem som ställts genom de kinesiska kommunisternas hållning och problem som är så fundamentala som det som ställts av Tjeckoslovakiens kommunistiska parti under tiden januari—augusti 1968, det vill säga ett kommunistiskt partis försök att skapa en modell för socialismen som motsvarar den vetenskapliga och tekniska revolutionens krav i ett utvecklat land. Jag vill emellertid inte inskränka mig till denna pessimistiska bedömning, eftersom det som förefaller mig viktigast i nuvarande epok är att — även om vissa former av den socialistiska tanken verkar att ha stagnerat — de revolutionära krafterna i världen är mycket starkare än de någonsin varit. Det är däremot betecknande att medan för några år sedan huvuddelen av de revolutionära krafterna ännu var

polariserad kring de kommunistiska partierna går den revolutionära rörelsen i stora områden i världen 'runt' de kommunistiska partierna. Så förhåller det sig i flera latinamerikanska länder och i Afrika, där nationella rörelser, befrielseörelser och även rörelser som är socialistiskt inspirerade verkar helt utanför de marxistiska partierna, i den mån sådana finns. I Asien antar problemen en särskilt akut form, inte bara på grund av Kinas kommunistiska partis voluntaristiska ståndpunkter, utan också på grund av det nästan fullständiga förintandet av Indonesiens kommunistiska parti och splittringen inom andra partier, bland annat i Japan och Indien.

Rörelsens vitalitet kommer emellertid till uttryck i det ojämförliga föredöme som de vietnamesiska kommunisterna ger världen under sin kamp mot världens mäktigaste imperialism. Det är därför som jag trots de förkalkningstendenser som jag tidigare nämnt bevarar en fullständig tro på socialismens framtid, eftersom ständigt nya, växande krafter hävdar sig för att bygga upp socialismen. Även om de ofta gör detta utanför de traditionella kommunistiska partierna utgör det ett tävlingsmoment som kanske kan tvinga en del av dessa partier att övervinna stagnationen för den marxistiska tanken, vilken endast kan försvaga de kommunistiska partierna inför en revolutionär rörelse med växande makt.

Det är i denna anda som jag går in på er tredje fråga. Ni frågar 'om det inte, i belysningen av de händelser som nyligen skakat den socialistiska världen, verkar som om man ansträngt sig mycket mer för att bekämpa den imperialistiska konspirationens verkningar än för att lösa de problem som föreligger inom den socialistiska världen och i själva systemet, vilket skulle ge socialismen en mycket större dragningskraft bland massorna'.

Det är naturligtvis en viktig aspekt av frågan. I de kommunicéer som nyligen publicerats såväl i Sovjetunionen som i Tjeckoslovakien, med anledning av årsdagen av invasionen i augusti 1968, har jag slagits av det faktum att man skyller alla svårigheter på en imperialistisk konspiration. Jag vill naturligtvis inte förneka att det finns kontrarevolutionära element i Tjeckoslovakien, liksom att det finns yttre element som söker att skapa svårigheter och inte att förbättra socialismen, utan att förinta den. Det tror jag säkert. Men när man söker återföra allt som hänt i Tjeckoslovakien till en handfull kontrarevolutionära element inspirerade av den utländska imperialismen förefaller det mig att man fuskar bort det verkliga problemet. Det avgörande anser jag vara inte att i dessa dagar några tiotal eller hundratal ungdomar och kanske utländska element skapat svårigheter i Prags centrum utan vad som förefaller betydelsefullt är att 80 procent av arbetarna för att markera sin protest gått till fots till sitt arbete årsdagen av den 21 augusti och att det rått en sådan enastående nationell enhällighet under de fem minuter av tystnad som iaktogs för att protestera mot den skändliga invasionen förra året. Det är en fundamental företeelse. Och om man försöker förklara att det bara är några lymlar som försökt störa ordningen uppträder man ungefär som Nixon när han sände Rockefeller till Latinamerika och tillskrev några studenter som skulle ha förflyttat sig från huvudstad till huvudstad de demonstrationer som genomfördes mot hans ombud. Det är inte uteslutet att några studenter förflyttade sig från huvudstad till huvudstad, men det väsentliga var den väldiga protesten från hela den sydamerikanska kontinenten mot yankee-imperialismen. Detsamma skulle kunna sägas om händelserna i maj förra året i Frankrike. Utan tvivel förflyttade sig en del element: en del studenter från Milano eller några studenter från Berlin, som Cohn-Bendit, har kunnat förflytta sig och försökt att ge dessa demonstrationer en särskild karaktär, det förnekar jag inte alls. Men om man bara håller sig till detta förbigår man helt och hållet att hundratusentals studenter demonstrerat sin vilja att inte längre låta sig integreras i ett system vars mål, värde och innebörd de hade förbjudits att diskutera. Det är det stora problemet. Det är riktigt att några bråkmakare eller lymlar gestikulerar på rörelsens yta. Men om

man bara håller sig till det kommer de verkliga problemen aldrig att lösas. När man i dag i vissa socialistiska länder bara talar om ideologisk omstörtningens verksamhet undrar jag vilken teoretisk grundval man kan ha för detta begrepp. Det betyder bara att man är på defensiven. Jag erinrar mig den underbara intervju som Lenin 1919 gav en amerikansk journalist, i vilken Lenin sade: 'Om ni vill kan vi ingå en pakt. Vi kommer att släppa in all propaganda från era länder i Sovjetunionen under förutsättningen att det blir ömsesidigt.' Vid en period då allting ändå inte var så enkelt gick Lenin till offensiv. Den kapitalistiska världen höll på att tappa huvudet vid tanken på ett sådant propagandautbyte. Nu har jag svårt att förstå att man femtio år efter oktoberrevolutionen kan tappa huvudet därhän att man kontrollerar väskorna för att se efter om man inte har någon kinesisk broschyr eller något annat som skulle kunna utnyttjas för 'ideologisk omstörtningens verksamhet'. Ställer man problemen på detta sätt kan man inte lösa dem. Det erinrar mig om en period då kapitalisterna och de borgerliga tidningarna under pågående strejk i Frankrike sökte den 'illegale dirigenten'. Det var Moskva, påstod de, som hade skapat all denna agitation. Det vill säga att de inte såg den väldiga, självständiga arbetarrörelse som driven av sina egna motiv reste sig i Frankrike utan sökte efter den 'ideologiska omstörtningens verksamheten'. Jag kan förstå den franska bourgeoisin, men jag kan inte förstå de marxister som inte söker att inse de stora och fundamentala inre motsättningar som kommer till uttryck i varje land utan förklarar dem med att några internationella orosstiftare bedriver ideologisk omstörtningens verksamhet.

Det är också från denna utgångspunkt som jag tar upp er fjärde fråga: 'Vad har ni för åsikt om det politiska läget i Frankrike?'

Jag har varken plats eller tid för att här göra en grundlig analys. Vad som förefaller mig be-
tecknande är emellertid att oppositionen i Frankrike visserligen har majoriteten men är van-
mäktig. Låt mig anföra några exempel. I maj förra året bevittnade vi de största arbetarstrej-
kerna och den största studentrörelsen i Frankrikes historia. Mycket breda befolkningskikt
deltog i denna rörelse — ingenjörer, tekniska kadrer, tjänstemän, bönder — och miljoner
människor kom i rörelse. Men bara två månader senare genomfördes val, och efter denna
mäktiga rörelse mot regimen var det partiet vid makten, general de Gaulles parti, som hem-
förde en stor valseger. Ett år senare händer något liknande. Under en minnesvärd folkom-
röstning framkommer en majoritet mot general de Gaulle som blir tvungen att dra sig tillbaka.
En månad senare genomförs presidentval och då väljs den gaullistiske kandidaten med stor
majoritet! Jag tror att man måste dra några lärdomar ur en sådan situation, nämligen att varje
gång som oppositionen tycks ha majoritet visar den sig vanmäktig, utom i negationen, och
förmår inte bygga upp något. Inom oppositionen återfinns man ett liknande fenomen. Vid
tiden för majhändelserna spelade det kommunistiska partiet en stor roll i strejkerna. CGT var
obestridligen också en avgörande faktor. När valen ägde rum vann kommunistiska partiet, till
skillnad från alla andra vänsterpartier, en stor framgång men det fann sig isolerat inom denna
opposition. På samma sätt gick det till vid presidentvalen, när alla andra oppositionspartier
bröt ihop vann kommunistiska partiet och dess kandidat Jacques Duclos, som för övrigt
genomförde en utomordentlig kampanj, stora framgångar. Men dagen efter visade det sig stå
ensamt inom en helt splittrad vänster. Det är det paradoxala: det är oppositionens krafter som
har majoriteten men de är vanmäktiga inom landet, och inom denna opposition förmår den
största kraften inte samla oppositionens styrkor. Jag anser att det är dags att göra en grundlig
analys av dessa nya förhållanden i Frankrikes politiska liv, en analys av de nya klassför-
hållanden som bildats i Frankrike och att kräva utarbetande av en ny revolutionär strategi som
gör det möjligt för Frankrikes kommunistiska parti att bli jämsättningsbart för oppositionen i dess
helhet. Jag vill inte här gå in på utformningen av ett sådant initiativs skilda aspekter, men vad

som förefaller mig väsentligt är nödvändigheten av att i grund ompröva vissa tidigare analyser med avseende såväl på klassförhållandena i Frankrike som på strategin för oppositionens enhet, och jag tillägger även nödvändigheten av att ompröva själva uppfattningen om ett revolutionärt parti i ett högt utvecklat land. Ur denna synvinkel kan våra tjeckoslovakiska kamraters försök från januari till augusti 1968, deras ansträngning för att utforma en politik och en strategi anpassade efter ett högt utvecklat land, vara mycket lärorik för oss. Det är exempelvis synnerligen värdefullt för Italiens kommunistiska parti att Luigi Longo i förra veckan åter klart framhöll: 'Vi står solidariska med den tjeckoslovakiska "kursen" från januari 1968.' På samma sätt utgör den jugoslaviska självförvaltningens exempel, som visar hur socialismen kan byggas upp därigenom att arbetarklassen görs till historiens subjekt, utan att denna arbetarklassens roll konfiskeras av ett parti, utan att partiet ersätter klassen, utan att partiapparaten ersätter partiet, utan att en ledande grupp ersätter partiapparaten — en läxa av universellt värde. Det är för övrigt därför som jag begärt att få studera dessa problem på platsen. Jag har haft förmånen att möta stor förståelse inom Jugoslaviens kommunistiska förbund, som hjälpt mig att bättre begripa detta experiment, som varit så misskänt sedan det tragiska misstaget 1948 och det förtal, den tystnad eller okunnighet varmed de kommunistiska partierna bemött det.

Er femte fråga anknyter till den föregående: 'Vad har det blivit av de politiska vinsterna från maj förra året och vilka är perspektiven för utvecklingen och förståelsen av de nya problem som samhället ställer?'

Om man ser till företeelsernas yta verkar det som om vi skulle stå i en nedslående situation. Efter en så väldig rörelse inom arbetarklassen och bland studenterna som majrörelsen måste man konstatera att två på varandra följande nederlag för oppositionen, som ändå representerar majoriteten, hotar allt det som vunnits, allt som kunde vinnas genom Grenelle-överenskommelserna för arbetarklassen liksom det som vunnits genom den påbörjade reformen av undervisningen, som i viss utsträckning återspeglade — låt vara på ett snävt och motsägelsefullt sätt — studenternas krav i maj. Det blir emellertid svårt att gå förbi ett problem som ställts. Det förefaller mig betecknande att under arbetarnas strejker i maj förra året började ett nytt krav att framföras vid sidan av lönekraven, såväl bland breda skikt inom arbetarklassen som bland ingenjörerna och kadrerna: kravet om deltagande i utformningen av de beslut av vilka allas öde beror. Det är en ny etapp i utvecklingen av medvetenheten, en ny etapp i kampen mot den kapitalistiska regimen. Vad som kom i dagen i juni månad var medvetandet hos såväl arbetarna som studenterna om att varje politiskt eller ekonomiskt system i vilket en människa eller några människor bestämmer för alla andra är föråldrat.

Ur denna synvinkel ger oss den jugoslaviska självförvaltningens erfarenheter — med alla de svårigheter som förverkligandet av denna självförvaltning mött i ett land som utgick från en stark underutveckling — anledning till eftertanke. Denna självförvaltning skulle kanske vara ännu mera lämpad för ett ekonomiskt och tekniskt högt utvecklat land som Frankrike. Ett studium av vad ni åstadkommit sedan 1948 skulle således ge oss rika lärdomar. Perspektiven för utvecklingen och förståelsen av de nya problem som samhället ställer måste utgå från nödvändigheten av att göra alla arbetande, både handens och hjärnans, till historiens subjekt. Det gäller att övervinna inte bara alienationerna i den kapitalistiska regimen, utan också de nya alienationer som kan uppstå genom en centralistisk, byråkratisk och auktoritär uppfattning av socialismen.

Och därmed är jag inne på er femte fråga: 'Alltsedan ni kom till Jugoslavien har ni deltagit i samtal och åsiktsutbyten om skilda politiska teman. Vilka är era intryck av dessa hittills?'

Jag har mött så stor förståelse från de jugoslaviska vänner som tagit emot mig att jag ännu inte kan göra en helhetsbedömning. Jag har fått alltför mycket material och det krävs en viss tid för att utvinna lärdomarna av det. Men vad som redan slagit mig är det orättvisa sätt på vilket man länge bedömt denna regim. Man har ofta sökt diskreditera Frankrike genom att säga: det är en återuppståndna proudhonism, en individualistisk, anarkiserande och atomiserande uppfattning av samhället. Vad som slagit mig under de samtal jag haft är att medan självförvaltningen under en första period utnyttjades i en kritisk, polemisk anda, det vill säga för att bryta sönder den centralistiska, auktoritära och byråkratiska uppfattning som härskade under en viss tid, under den period från 1945 till 1948 då man efterliknade och kopierade den sovjetiska modellen, förefaller det mig att man nu i Jugoslavien är inne i en ny etapp, under vilken självförvaltningen definieras inte bara som motsatsen till den centraliserade uppfattningen, som negationen av den hierarkiska, byråkratiska och auktoritära modellen, utan att den definieras på ett positivt sätt, det vill säga som människans fullständiga deltagande i de beslut som avgör hennes öde, inom ekonomin, politiken och kulturlivet. Jag har slagits av det faktum att man under de diskussioner i vilka jag deltagit starkt tryckt på integrationens roll. Vi har att göra med en rörelse inte för samhällets atomisering, utan tvärtom en rörelse för en omstrukturering av samhället. Och vad som slagit mig är att denna integration inte är en återgång till den första centralistiska uppfattningen. Jag har fått intrycket att man håller på att ersätta en modell som var mekanisk med en cybernetisk modell, det vill säga att man mot en centralistisk, auktoritär uppfattning, enligt vilken allt bestämdes uppifrån, med direktiv från ett enda centrum, ställer ett system som genom integration ger samhället en ny struktur, inte genom hierarkisering med utgångspunkt från ett enda centrum, utan genom flera, inbördes beroende centras självreglering, vilket ger vad jag nyss kallade en cybernetisk modell och inte en mekanisk modell för regleringen av de sociala processerna.

Det är dessa frågor som jag under de kommande veckorna, sedan jag återvänt till mitt land, vill tänka igenom därför att denna modell förefaller mig vara så löftesrik för framtiden och särskilt rik på erfarenheter för den orientering som vi enligt min mening borde ge vår revolutionära kamp och marxistiska tanke i Frankrike, om vi vill bekämpa de missförstånd och den vrede som centralistiska och auktoritära uppfattningar av socialismen gett upphov till. Det måste utsägas klart att den socialism som vi vill bygga upp i Frankrike inte är detta centraliserade, auktoritära och byråkratiska system.

Vi möter svårigheter därför att det i Frankrike finns dubbla traditioner: revolutionens idé har i våra nationella traditioner alltid varit förbunden med centralisering. Det är den jakobinska uppfattningen som sedan blev Blanquis uppfattning och vi måste även erkänna att när marxismen trängde in i Frankrike med Jules Guesde så var det i en dogmatisk, auktoritär och centralistisk form. Kanske är det därför som stalinismen så lätt slagit rot hos oss. Sedan finns det en annan tradition: den individualistiska tradition som skulle leda oss till anarkiserande och även anarkistiska uppfattningar. Problemet är att finna en riktig väg mellan dessa båda traditioner. Det gäller att, utan att förlora något av arvet från vår nations förgångna, motsvara en grundläggande strävan i vår tid. Om jag i få ord skulle sammanfatta mina erfarenheter i Jugoslavien så förefaller det mig — och det är inte det minst paradoxala att detta experiment gjorts i ett land som från början var underutvecklat — att den form av mänskliga relationer som kännetecknar självförvaltningen är den som bäst motsvarar den vetenskapliga och tekniska revolutionens nuvarande krav. Självförvaltningen är inte karakteristisk för underutvecklingen. Den nya vetenskapliga och tekniska revolutionen skapar nya former av yrkeskvalificering i vilka den allmänna bildningen spelar en växande roll. Den kräver en decentralisering av initiativen så att för första gången i historien den tekniska och ekonomiska utveck-

lingens krav överensstämmer med vad demokratins och människans utveckling fordrar. Som svar på dessa krav är kanske självförvaltningen det värdefullaste politiska och mänskliga experimentet i vår tid, det mest lärorika för den revolutionära rörelsen i hela världen.

11. Ännu ett fördömande

Kommuniké från Frankrikes kommunistiska partis politiska byrå den 9 september 1969

I en intervju som kamrat Roger Garaudy beviljat den jugoslaviska tidskriften *Kommunist* har han i skilda frågor uttryckt personliga åsikter som helt strider mot partiets politik samt centralkommitténs dokument och beslut. Han kritiserar nu bland annat det huvuddokument som antagits av Kommunistiska partiernas och arbetarpartiernas konferens, trots att han godkänt förslaget till det och centralkommittén vid sitt sammanträde den 29 juni enhälligt bedömt det som 'ett viktigt dokument, som lämnar ett värdefullt bidrag till kommunisternas och folkens kamp i hela världen'.

Politiska byrån fördömer denna hållning av kamrat Garaudy, som står i strid med hans egna förpliktelser inför centralkommittén. Vid sitt sammanträde den 21 oktober hade nämligen centralkommittén offentliggjort sitt fördömande av kamrat Garaudy för att denne kränkt den demokratiska centralismens principer genom att publicera personliga deklarerationer som avvek från partiets politik. Efter att ha förklarat 'Jag accepterar denna kritik och den sanktion som följer av den' hade kamrat Garaudy förbundit sig att i fortsättningen respektera de principer som leder varje kommunistiskt partis liv och verksamhet.

12. Är detta antisovjetism?

Brev till politiska byrån den 14 september 1969, med anledning av ett offentligt fördömande

Käre Waldeck!

Politiska byrån har i min frånvaro, och utan att denna fråga tagits upp i den dagordning som sänts mig, fördömt mig offentligt. Jag kan inte godta detta fördömande, för det första därför att man ännu en gång förfalskar vad jag skrivit för att diskreditera mig inför partiets medlemmar. Här är två betecknande exempel:

1. L'Humanité påtalar att jag om Moskva-konferensens dokument sagt: 'i detta dokument erinras, nästan på ett rituellt sätt, om skärpningen av motsättningarna i den kapitalistiska världen' och man utelämnar nästa mening, där jag säger att 'dess motsättningar håller obestridligen på att skärpas, men de motsättningar som håller på att skärpas är inte samma motsättningar som under 1800-talet. Det är fråga om nya motsättningar'.

Genom att på detta sätt stympa texten låter man förstå att jag förnekar att det finns motsättningar i den kapitalistiska världen eller åtminstone att de skärps, medan min anmärkning mot dokumentet tvärtom är att de nya motsättningarna inte analyserats tillräckligt;

2. Man låter mig säga att 'den revolutionära rörelsen i stora områden i världen går *vid sidan av de kommunistiska partierna*' som om jag skulle utesluta de kommunistiska partierna från de revolutionära krafterna! Min text visar tvärtom, med exempel hämtade framför allt från Afrika, de arabiska länderna och Latinamerika, att i ett läge då 'de revolutionära krafterna i världen är mycket starkare än de någonsin varit' de kommunistiska partierna inte är *de enda* revolutionära krafterna, eftersom — som det sägs i min text — dessa krafter ofta hävdar sig *'utanför* de traditionella kommunistiska partierna, utgör det ett tävlingsmoment'.

I den kommuniké som fördömer mig är fakta lika misshandlade som texterna: hur kan man förebrå mig att i augusti kritisera vad jag godkänt i juni, när man talar om centralkommitténs *enhälliga* godkännande av vår delegations ståndpunkt på Moskva-konferensen och samtidigt utelämnar preciseringen att jag inte deltog i detta sammanträde den 29 juni 1969?

Vad grundar sig fördömandet på?

Vad som fördöms är själva principen, att jag avgett en deklARATION som inte strikt överensstämmer med de officiella texterna. Det är principen om en kritisk bedömning i vilken som helst form.

Det är sant att man också förebrår mig att jag inte respekterat min förpliktelse när jag den 21 oktober 1968 fördömdes för att ha betecknat interventionen i Tjeckoslovakien som 'ett återfall i stalinism' och förband mig att tiga. Det är problemets kärna. Jag säger det rent ut: det är inte längre möjligt att tiga, därför att tystnaden blir medbrottslighet.

I dag anklagas de kommunister i Tjeckoslovakien som inte godkänner den importerade modellen av socialism för förräderi och blir moraliskt mördade... tills vidare. Om vissa tjeckoslovakiska ledare den 10 september 1969 förnekar sina resolutioner i augusti 1968 och om de under ockupationsmaktens påtryckningar 'rensar' sitt parti för att få det att godta detta förnekande — är det då inte ett tecken på att man nu på ett helt folk tillämpar samma metod som användes under de beryktade processerna, då man avtvang de anklagade, genom utpressning i partiandans namn, bekännelse av brott som de inte begått? Den kommunistiske författaren London har i 'Bekännelsen' avslöjat denna mekanism. Nu vet vi hur sådant går till. Tiger vi blir vi medbrottslingar.

Naturligtvis spelar antisovjetismen under nuvarande styrkeförhållanden i händerna på imperialismen och reaktionen. Det vore brottsligt att överlämna sig åt den. En kommunist kan endast gilla det som sagts på Moskva-konferensen om det amerikanska aggressionskriget i Vietnam, men vi kan glädja oss åt den sovjetiska hjälpen åt Vietnam — liksom för övrigt åt den kinesiska hjälpen — utan att därför förtiga våra meningsskiljaktigheter i andra frågor.

Är det sovjetfientligt att konstatera att de nuvarande sov. jetiska ledarnas uppförande i Tjeckoslovakien fördunklar miljoner människors bild av oktoberrevolutionen? Försvagar man Frankrikes kommunistiska parti eller undanröjer man tvärtom ett hinder för dess utstrålning om man begär att det klart förklarar att den socialism som vi vill bygga upp i Frankrike inte är den som Brezjnev påtvingar Tjeckoslovakien?

Hur kan man undgå att erkänna att vissa vitala problem för rörelsen inte löstes vid Moskva-konferensen: de problem som sammanhänger med schismen med Kina och de som härrör ur interventionen i Tjeckoslovakien? Att väsentliga problem inte ställts, särskilt frågan om mångfalden av socialistiska modeller och nödvändigheten av att finna dem med utgångspunkt från varje lands egna strukturer? Rörelsens framtid och dess enhet beror på detta. Helheten av dessa problem angår direkt vårt parti. När jag studerat dessa frågor på det nationella planet har jag kommit fram till en dubbel övertygelse:

— Man kan inte i fransk politik skapa något av värde utan Frankrikes kommunistiska parti;

— Man kan ingenting göra om inte vårt parti självt omvandlar sig i grund, i riktning mot en demokrati som tillåter fritt åsiktsutbyte och väckande av envars personliga initiativ.

Tvärt emot vad man sedan tre år tillbaka utspritt om mig i våra distrikt och i partipressen är jag inte alls oense med partiets mål eller politik. Men jag anser att de metoder som vi

använder inte gör det möjligt att effektivt genomföra denna politik och uppnå dessa mål.

Vad beträffar exempelvis 'Champigny-manifestet', som definierar vårt program, har jag inför centralkommittén sagt att jag inte anser det vara oriktigt, utan svagt. Det är ett verk av några medlemmar av ledningen och har inte förberetts genom en bred diskussion inom hela partiet som skulle ha gjort det möjligt för alla medlemmar att aktivt delta i dess utformning. Det grundar sig inte på någon strikt analys av de nya klassförhållandena. Den använda metoden är således varken demokratisk eller vetenskaplig.

På det sättet får man bara ett ineffektivt instrument.

Tyvärr förhåller det sig likadant med andra aspekter av vårt partis arbete. Medlemmarna i grundorganisationerna blir i fråga om de stora problemen inte informerade om de skilda förslag som ställs för att lösa dem. När exempelvis ledarna för broderpartierna i Italien och Spanien vid Moskva-konferensen framförde kritik av, eller uttalade reservationer mot dokumentet informerade vår partipress inte medlemmarna om deras skäl. På samma sätt iaktogs en fullständig tystnad när generalsekreteraren i det italienska partiet på årsdagen av den 21 augusti 1968 i l'Unità publicerade en principiell artikel där han förklarade:

I. De italienska kommunisternas solidaritet med Tjeckoslovakiens kommunistiska partis januari-linje;

2. Betydelsen som föredöme av detta försök att finna en modell för socialismen, som med våld krossades i augusti 1968.

Betraktar man medlemmarna i våra grundorganisationer och läsarna av vår press som minderåriga, oförmögna att bedöma och väcka initiativ i fråga om problem för vilkas lösning kommunister kan föreslå olika metoder?

Det är på den punkten som jag tror att partiet måste omvandlas: för att bli effektiv kan vårt partis politik inte fastställas bara av fem medlemmar i sekretariatet, av sju medlemmar i politiska byrå eller ens av hundra medlemmar i centralkommittén. Den måste utformas av hundratusentals partimedlemmar och till och med av miljoner fransmän vilka som vi vill ha socialism.

Därför måste vi skapa förutsättningar för ett fritt åsiktsutbyte inom partiet i dess helhet. Jag begär inte alls existensrätt för organiserade tendenser eller fraktioner, för om vi söker uppnå skilda mål vore det orimligt att bevara fiktionen att vi skulle tillhöra samma parti. Men bland partimedlemmar som vill uppnå samma mål måste det vara möjligt att i fråga om varje grundläggande problem föra en öppen diskussion om de bästa metoderna för att lösa dessa problem. På det sättet kan vi för samma strävanden samla miljoner fransmän som med varierande medvetenhet och beslutsamhet delar vår vilja att bygga upp socialismen.

Ett första exempel vore att publicera detta brev i l'Humanité för att ställa det till diskussion. Vore det, efter det egendomliga fördömande som drabbat mig rättvist att anklagelsen är offentlig men att försvaret skall hållas inför lyckta dörrar?

Jag kan inte fortsätta att godta en sådan spelregel utan att göra mig medbrottslig med den. Att godta den skulle inte vara att hjälpa partiet utan bidra till att underhålla en tvetydighet.

Vår kongress närmar sig. Publiceringen av detta brev skulle ge anledning att öppna en diskussion i vilken det faktum att en kamrat framlägger en annan åsikt än andra kamraters inte medför att dess upphovsman påklistras en smädlig etikett eller fördömes.

När jag yrkar på att vårt parti slår in på denna väg, varigenom alla initiativ skulle kunna

utvecklas, är det i medvetande om jag gör min plikt som partimedlem, som jag sökt göra sedan trettiosex år, eftersom jag har äran av att ha anslutit mig till partiet år 1933. Skulle jag tåga i dag skulle jag förlora den mening jag velat ge hela mitt liv och min heder som partimedlem.

Jag hoppas, käre Waldeck, att du förstår med vilken sorg och vilken oro men också med vilka förhoppningar jag riktar denna appell till dig och försäkrar dig om mina broderliga känslor.

13. Socialismen och friheten

Artikel av Luigi Longo i l'Unità den 21 augusti 1969

Vi tror inte att det är överflödigt att ett år efter denna 21 augusti på nytt tänka igenom dessa händelser och de frågor som de väckte. Vi förklarade oss genast solidariska med de beslut som fattats av Tjeckoslovakiens kommunistiska partis CK och tog sedan öppet ståndpunkt mot den militära interventionen, som vi ogillade och fördömde. Våra ståndpunktstaganden grundar sig i båda fallen på ett långvarigt utarbetande av dem och på hela den politik som förts under kamrat Togliattis ledning och inspirerats av honom. De grundar sig på principiella skäl och på bedömningar av fakta. Kamrat Togliattis Jalta-memorandum, som redigerats några dagar innan döden den 21 augusti 1964 slutgiltigt ryckte honom från partiets ledning, anspelade på en del av de problem som händelserna i Tjeckoslovakien framhåvt så dramatiskt.

I detta memorandum sade kamrat Togliatti att 'Vi utgår ständigt från idén att socialismen är den regim under vilken den största friheten för de arbetande råder' och att 'de fakta som hittills visar oss motsatsen skadar rörelsen i dess helhet'.

Fakta visar oss att det inte är möjligt att positivt lösa frågan om förhållandena mellan de socialistiska länderna utan att ärligt erkänna nödvändigheten av skilda vägar till socialismen och skilda vägar för de socialistiska samhällenas utveckling och inte heller utan ett tålmodigt politiskt arbete för att ta itu med och lösa de konkreta problem som ställs i så många skilda historiska situationer, på grundval av ömsesidig respekt, autonomi och fullständig suveränitet för varje stat.

Det är med utgångspunkt från dessa idéer som vi ansett att den militära interventionen i Tjeckoslovakien varken var en 'olyckshändelse' eller ett 'misstag', utan ett uttryck för de inre slitningarna i den socialistiska världen, som beror på såväl de objektiva motsättningarna och svårigheterna som på begångna misstag.

Den nya kursen

Vi kan inte förebära okunnighet om att den 'nya kursen' för att förnya socialismen i Tjeckoslovakien fastställdes i en tid då hela det inrikespolitiska läget undergick en djupgående försämring och en kris, sedan partiets verksamhet och den politiska regimen i flera år dominerats och tyngts av auktoritära och administrativa metoder och under vilken man inte ens efter SUKP:s 20:e kongress sökt åstadkomma någon djärv vändning som helt kunnat befria partiets och statens liv från tyngden av tidigare misstag och fel.

Det var först efter CK:s beslut i januari 1968 som vi i Tjeckoslovakien bevittnade ett djärvt förnyelseförsök i syfte att ge en ny bild av det socialistiska samhället och låta det genomgå en djupgående demokratisk utveckling.

Vi vill framhålla att vi var särskilt väl förberedda för att förstå detta initiativ därför att det

motsvarade hela vår uppfattning, i Lenins och Gramscis anda, och de lärdomar som kamrat Togliatti lämnat oss. För övrigt överensstämde enligt vår mening denna nyorientering med den förnyelseprocess som anvisades av SUKP:s 20:e kongress.

I Tjeckoslovakien hade det under den tidigare ledningen framträtt allt allvarigare motsättningar och situationen hade blivit ohållbar. I detta sammanhang ansåg vi det särskilt betydelsefullt att krafter som kunde igångsätta och leda denna svåra och ömtåliga process framträtt just inom det tjeckoslovakiska partiets centralkommitté

Man måste erkänna att denna påbörjade förnyelse bland massorna, i synnerhet i de yngre generationerna, medförde ett klart politiskt uppsving och särskilt i företagen ledde till en ny uppslutning kring det kommunistiska partiet och några av dess främsta ledare, att den gynnade fackföreningarnas återuppvaknande, att den möjliggjorde en lösning av det historiska problemet om förhållandena mellan tjecker och slovakier inom samma stat, att den uttryckte principerna om legaliteten och respekt för medborgarnas rättigheter och att den väckte en mycket omfattande kulturdebatt.

De tjeckoslovakiska kamraterna har följt en linje som uteslöt varje återgång till auktoritära, administrativa och repressiva metoder, en linje som koncentrerade ansträngningarna för att utveckla demokratin i partiet, arbetardemokratin och folkets demokrati, för att utveckla mer omfattande och djupare förbindelser mellan partiet, arbetarklassen och massorna.

Vi anser inte att den militära intervention som beslutades av Warszawa-paktsländerna innebar någon hjälp åt de tjeckoslovakiska kamraterna för att de skulle kunna övervinna sina svårigheter. Denna militära intervention har tvärtom, långt ifrån att lösa de svåra problemen i Tjeckoslovariens situation, allvarligt sårat folkets nationella känslor och strävandena till en demokratisk förnyelse samt gett socialismens inre och yttre fiender mycket vidsträckta aktionsmöjligheter.

Man måste förkasta den uppfattning enligt vilken det skulle finnas en enda socialistisk modell, giltig för alla länder.

Vi tillmäter den strikta respekten för varje partis och varje stats autonomi och suveränitet principiellt värde. Det är denna övertygelse, liksom det intresse vi hyser för all utveckling av demokratin i de socialistiska länderna, som inspirerat våra ställningstaganden till händelserna i Tjeckoslovakien, från vår uttalade solidaritet med den 'nya kursen' till vårt fördömande av att trupper från fem Warszawapaktsländer invaderat Tjeckoslovakien.

Vår autonomi, vår kritiska inställning, kommer aldrig, inte under någon förevändning, att betyda någon brytning med den kommunistiska rörelsen, någon återgång till socialdemokratiska positioner för kapitalismens bevarande och medbrottslighet med imperialismen.

Vi erkänner det fundamentala, demokratiska och befriande värdet av socialismens landvinningar men samtidigt de motsättningar som beror på det sätt varpå det socialistiska samhället grundats, först i ett enda land, liksom de, problem som i dag ställes genom åtgärder vilka delvis begränsar friheten i ett land som i så många avseenden är de mest avancerade i världen.

 Det är givet att i en värld som splittras av bittra klassmotsättningar står vi och kommer vi alltid att stå på socialismens sida, mot imperialismen, mot svälten, mot de dramatiska balansrubbingar som kapitalismen och kolonialismen skapat i dagens värld.

Vi står och kommer alltid att stå på samma sida som folkens stora världsrörelse i kampen för fred, demokrati och framsteg. Vi står och kommer alltid att stå på oktoberrevolutionens sida, på samma sida som alla de socialistiska länderna, vilkas aktioner under alla dessa år varit avgörande för att rädda freden, friheten och världens framtid.

14. 'Lycka till på årsdagen'

Kommuniké publicerad i l'Humanité den 22 augusti 1969, om Etienne Fajons samtal i Prag

Prag, den 21 augusti. — Tjeckoslovakiens kommunistiska partis centrala organ Rude Pravo återgav denna morgon följande information från CTK: 'Vasil Bilak¹, medlem av presidiet och sekreterare i Tjeckoslovakiens kommunistiska parti, har i dag mottagit Etienne Fajon, medlem av politiska byrån i Frankrikes kommunistiska parti, chefredaktör för l'Humanité och deputerad i nationalförsamlingen, som för närvarande tillbringar sin semester i Tjeckoslovakien.

Under en diskussion som ägde rum i en anda av hjärtligt kamratskap utbytte de åsikter i dagens aktuella frågor'.

15. Det är inte längre möjligt att tiga

Roger Garaudys inlägg på FKP:s centralkommittés sammanträde i Ivry den 14 oktober 1969

Kamrater, Jag beklagar att frågan om vårt ställningstagande till händelserna i Tjeckoslovakien inte ställts direkt inför centralkommittén och att den vid detta sammanträde endast återkommer med anledning av det fördömande som uttalats över mig.

Jag beklagar det därför att det tragiska för vårt parti är inte att Garaudy har uttalat sig, utan att vi har tigit.

Jag skall därför tala om det som förefaller mig det väsentligaste i det brev som nyss lästs upp av Gaston, vad jag i detta brev kallade 'problemets kärna', som tvang mig att bryta tystnaden och mitt löfte, det vill säga det tjeckoslovakiska problemet.

De åtgärder som nyss vidtagits av Tjeckoslovakiens kommunistiska partis CK ställer vårt parti inför problem som måste undersökas grundligt såväl ur internationell synvinkel som ur den synvinkeln som bestämmas av det inre läget i vårt parti.

Med Dubceks uteslutning från presidiet och 29 medlemmars uteslutning ur centralkommittén har repressionen startat på nytt och det är inte svårt att gissa vart den kommer att leda.

På ett sätt som står fullständigt i strid med all demokrati, både borgerlig och socialistisk, har centralkommittén liksom på Stalins och Novotnys tid ersatt statsapparaten. Den har bytt ut nationalförsamlingens president och brutit upp regeringens sammansättning utan någon som helst konsultation av de valda församlingarna eller väljarna.

---

¹ Bilak var en av de fyra medlemmar av politiska byrån i Tjeckoslovakiens kommunistiska parti som vägrade att protestera mot invasionen den 21 augusti. Det var han som samma dag accepterade att föras till makten av ockupationsmaktens transportkompani men vars upphöjelse försenades av hela folkets vrede och förakt.

Efter att ha avlägsnat opponenterna förnekar TKP:s CK sina protester i augusti 1968 och förklarar nu att Sovjetunionens militära intervention var legitim.

Samtidigt har den federativa regeringen genom en rad undantagsåtgärder infört eller snarare återinfört den polisregim som avskaffades efter januari 1968.

Det är betecknande att de cirkulär som gör angiveriet till plikt endast är en utsträckning till Tjeckoslovakien av åtgärder som vidtagits i Sovjetunionen efter processen mot Sinjavskij och Daniel och sedan mot Ginsburg. Vid denna tid ändrades artikel 190 i Ryska federativa republikens strafflag, om icke-angivande av brott, så att tillämpningen av icke-angivandet utsträcktes till 'litterära protester': var och en som känner till en protest av detta slag är förpliktad att ange den, vid risk att annars bestraffas. Helheten av dessa åtgärder har tyvärr en alltför klar innebörd: den avslöjar vidden av den stalinistiska restaurationen i Sovjetunionen och dess utvidgning till Tjeckoslovakien i oktober 1969.

Det är inte längre möjligt att tuga.

Moskva-konferensen i juni (liksom för övrigt den som ägde rum 1960) hade erinrat om principerna om autonomi för varje parti och icke-inblandning i broderpartiernas angelägenheter.

Men de sovjetiska ledarna har i oktober 1969 inte respekterat de principer som förkunnades i juni mer än de i augusti 1968 respekterade de principer som förkunnades 1960. I belysning av det som nu händer i Prag har det blivit ännu mer uppenbart att de betraktade Moskva-konferensen som ett sätt att få sanktion av vissa broderpartier för att fortsätta och påskynda sina operationer i Tjeckoslovakien, under en tystnad från dessa partier som man kan beteckna som en tyst överenskommelse.

Så snart de fått voteringen för de texter som förkunnade varje partis autonomi och fördömde inblandningen utifrån påskyndade de likriktningen av de tjeckoslovakiska kommunisterna.

Ingen kan i dag på allvar föreställa sig att Tjeckoslovariens kommunistiska parti fattat sina beslut som autonomt parti. Ledarna för en fraktion som kommit till makten med vapnets hjälp håller på att systematiskt, med en beräknad progression, avskaffa de tidigare ledarna i presidiet och i centralkommittén, i alla partidistrikt, i alla statliga organ och i alla fackföreningar, i pressen och i kulturlivet.

På Moskva-konferensen beslöt vi att godkänna dokumenten därför att vi inte ville bryta sönder rörelsens enhet — vilket i och för sig är fullständigt legitimt.

Vår ståndpunkt kunde ha varit berättigad, vad vi än au. såg om dessa texter — om vi hade haft att göra med ärliga människor, som handlar i enlighet med de principer vilka vi gemensamt bekant oss till.

Men de sovjetiska ledarna har fortsatt att göra motsatsen till det som de röstade för i Moskva i punkt 4 i dokumentet.

Om vi nu, under förevändningen av att respektera spelreglerna, fortsätter att tuga inför de nya händelserna och inte klargör deras innebörd får detta allvarliga konsekvenser både på det internationella och på det nationella planet:

1. På det internationella planet skulle vi bli medbrottslingar bakom det illdåd som begåtts mot det tjeckoslovakiska partiet, mot arbetarklassen och mot den tjeckoslovakiska nationen genom ett skenparti som uppsatts av utlänningar.
2. På det nationella planet skulle vi offra vårt parti och dess framtid i detta spel.

Inför de åtgärder som vidtagits i Prag måste vi i dag inse:

1. Att de innebär en restauration av stalinismen och att de medför en återgång till gamla brott;
2. Att de inte utgår från tjeckoslovakiska kommunister.

Den situation som de sovjetiska ledarna skapat i Tjeckoslovakien skadar socialismen i allmänhet och vårt parti i synnerhet och skadar den ännu mer än de kinesiska ledarnas politik.

Vi har gjort rätt i att avgränsa oss från denna de kinesiska ledarnas politik, för att bevara den riktiga bilden av socialismen i miljoner människors tankar och hjärtan. Men om vi nu, förebärande att vi inte blandar oss i andra partiers angelägenheter, tiger när man i Prag åter slår in på det fruktansvärda sluttande planet, och om vi genom vår tystnad ger intrycket att vi godtar denna avskräckande bild av socialismen, skulle vi tillfoga vårt parti ett svårt slag.

Först och främst när det gäller dess inre enhet.

Om vi i dag godkänner den väg som de sovjetiska ledarna och deras tjeckoslovakiska medarbetare valt kan de kamrater som ogillade vårt fördömande i augusti 1968 — till synes inte utan skäl — däri se ett bevis på att vår politiska byrå och vår centralkommitté den 21 och 22 augusti 1968 begick ett mycket allvarligt fel när de fördömde den militära interventionen.

Om endast Jeannette Vermeersch hade rätt i denna avgörande fråga skulle vi alla vara lika skyldiga som Dubcek därför att vi skulle ha undergrävt partimedlemmarnas förtroende för riktigheten av de sovjetiska ledarnas uppförande.

Inte heller med tanke på vårt partis yttre utstrålning kan vi tåga, om vi inte vill att bilden av socialismen, med de förhoppningar som den förkroppsligar, skall vanställas inför vårt folk och särskilt inför vår ungdom.

Vi måste analysera genom vilken mekanism och genom vilka påtryckningar denna restauration blivit möjlig, vilket kommer att leda oss till en fundamental kritik av nystalinismen.

Det är inte bara en fråga om moral, eftersom det är socialismens utstrålning och vårt partis framtid som står på spel. Vi bör otvetydigt säga vårt folk:

Den socialism som vi vill bygga upp i Frankrike är inte den som i dag påtvingats Tjeckoslovakien.

Jag uttalar mig för min del för ett sådant ståndpunktstagande och jag begär ett klart beslut av centralkommittén i frågan om vårt parti skall tala eller tåga.

16. Helt objektivt

Förklaring av Georges Marchais i Paris-områdetets allmänna medlemsmöte i salen 'Grange aux Belles' den 26 september 1969

”Roger Garaudy döljer sedan länge sina meningsskiljaktigheter för partiets ledning.”

Del III. Återgång till stalinismen?

Den tjeckoslovakiska affären har avslöjat vidden av rörelsen för stalinismens restauration och av den likriktning som pågår i det socialistiska lägret, med den pånyttfödda antisemitismen i Polen och Sovjetunionen, förföljelserna i Sovjetunionen inte bara av författare som inte följer linjen utan också av alla som protesterat mot invasionen i Tjeckoslovakien, det till politisk princip upphöjda angiveriet i Prag och, efter Moskva-konferensen, vägran att göra någon som helst politisk analys utöver dess torftiga scheman — allt detta var bekant för partiets ledning, som inte fäste något avseende vid det i sina ståndpunktstaganden.

Det är exempelvis betecknande att Waldeck Rochet personligen vid två olika tillfällen framhållit för ledningen för Sovjetunionens kommunistiska parti att den borde göra slut på antisemitismen och att med berörda part undersöka frågan om judarnas rättigheter, såsom samfund, i Sovjetunionen Lika litet som Maurice Thorez, som gjort uppvaktningar i samma riktning, fick han något svar på dessa vädjanden från de sovjetiska ledarna.

Här är däremot några inlägg under månadernas lopp som ledningen för Frankrikes kommunistiska parti inte tagit upp:

1. Roger Garaudys brev den 13 januari 1969 till politiska byrån om de antisemitiska processerna i Polen och om antisemitismen i Sovjetunionen;
2. Aragons och andra personligheters protest mot antisemitismen i Polen;
3. Aragons protest mot cirkuläret från den tjeckoslovakiska undervisningsministern, Hrbeck, som gör angiveriet till en plikt;
4. Protesten från Författarnas nationella kommitté mot behandlingen av författaren Solsjenitsyn;
5. Garaudys brev om förslaget till teser för den 19:e kongressen;
6. Politiska byråns kommuniké om en bok av Garaudy;
7. Garaudys bidrag till diskussionstribunen i l'Humanité;
8. Garaudys inlägg på FKP:s 19:e kongress den 6 februari 1970.

1. Antisemitismen i Polen ... och allt annat

Brev till politiska byrån den 13 januari 1969

Käre Waldeck!

Jag har från Hilda Koplemic, dotter till den kamrat som grundade Österrikes kommunistiska parti, mottagit ett brev av vilket Raymond Guyot begärt att få en fotostatkopie och som jag sänder dig en kopia av.

Vad vi nu vet om läget i Polen tillåter oss inte att betvivla fakta. Jag betraktar de första-handsinformationer som jag erhållit som minst lika allvarliga, om inte värre. Jag har inte velat besvara Hilda Koplemics brev genom ett personligt initiativ, men det förefaller mig att vårt parti inte kan tåga i det oändliga.

Det sätt varpå dessa processer iscensatts är exakt detsamma som vid 'Moskva-processerna' 1937-1939 och dagens Moskva-processer (Larissa Daniel, Litvinov osv) Det är den mekanism som på ett så skakande sätt skildrats av London i 'Bekännelsen': 1. låta en kamrat säga vad han inte sagt; 2. med utgångspunkt från denna karikatyr av hans ord eller av hans tankar sammansmälta honom med fienden och straffa honom som sådan.

Jag erkänner att jag är desto känsligare för vad som på detta plan sker i Warszawa och i Prag,

i Moskva och i Peking, som dessa metoder på ett farligt sätt håller på att tränga in i vårt eget parti: den kampanj som öppnades mot mig genom Matheys skamliga artikel, som medvetet — och på order — vantolkade vad jag skrivit, naturligtvis utan att jag eller någon annan tilläts återupprätta sanningen i partiets organisationer eller i dess press, belyser på ett dystert sätt dessa metoder och denna sinnesförfattning.

Den senaste artikeln, likaledes inspirerad av Chambaz, om tidskriften *Politique*, är ett annat exempel härpå. (Och jag har sedermera, efter att ha läst denna artikel, ångrat att jag lämnat mitt 'tillrättaläggande' som, infört efter denna text, kunde synas 'täcka' den.) Sättet att lansera tidskriften, innehållet i dess ledare, valet av vissa medarbetare — allt detta förtjänade verkligen att kritiseras, men genom en hederlig och konstruktiv kritik, medan artikeln i *l'Humanité* kännetecknas av samma metoder som gjorde så stor skada för tjugo år sedan: systematiskt och tendentiöst vanställande av teserna och orimlig sammanblandning av kamrater som ställer frågor och fienden.

Hilda Koplenics brev, som kommer ef ter de grekiska kamraternas rapport — vilken jag också tillställt Raymond Guyot — om det sätt varpå Sovjetunionen mördar det inre motståndet i Grekland och Manolis Glezos, efter att i Tjeckoslovakien ha strypt försöket att förnya den socialistiska demokratin, förefaller mig ställa en fundamental fråga, som vårt parti kan varken kringgå eller tysta ner.

Det är inte sant att den proletära internationalismen fordrar en tystnad som skulle bli medbrottslighet. Det är inte sant att det skulle leda till en 'brytning' om vi broderligt men med fasthet sade vad vi tänker. År 1964, när Klisjkos antisemitiska bok utkom i Kiev, avslöjade Maurice Thorez den offentligt i *France nouvelle*, och det ledde inte till någon 'brytning'. År 1968 dekorerades samme Klisjko i Sovjetunionen och han publicerar en andra bok, som är mer antisemitisk än den föregående (jämför *le Patriote résistant* och *Presse nouvelle*). Och vi tiger.

På Stalins tid visste vi inte. Nu vet vi. Tystnaden blir medbrottslighet. Det är inte bara en moralisk fråga. Det är också en politisk fråga: Hur kan ärliga människor som vänder sig till oss tro på den ädla definitionen av socialismen i *Champigny-manifestet* när vi med denna tystnad täcker de brott som begåtts i 'socialismens' namn.

Käre Waldeck, jag har skrivit ett liknande brev till Raymond, eftersom det handlar om problem som angår honom direkt som ansvarig för den utrikespolitiska avdelningen.

Dig personligen tillskriver jag för att be dig att med utgångspunkt från Hilda Koplenics brev fundera över dessa problems allvar såsom ansvarig för bilden av kommunismen i vårt land.

Med broderliga hälsningar,
Roger.

(Kopia av en översättning)

Wien den 4 januari 1969

Käre kamrat Garaudy!

Två polska studenter från Warszawa har nyligen kommit till Wien och överlämnat bifogade brev till oss. Av lätt förståeliga skäl kan vi inte ge er deras namn. Jag känner dem emellertid båda och kan garantera trovärdigheten av de fakta som de anför. Fallet Barbara Torunczik, dotter till en tidigare Spanienkämpe, förefaller dem särskilt brådskande därför att hon är

allvarligt sjuk och hotas av en hård dom.

Jag anser det vara en plikt av internationell solidaritet att hjälpa dessa ungdomar moraliskt och materiellt. Det är nödvändigt att organisera en hjälpaktion för dem. Jag är övertygad om att ni delar min mening och att ni kommer att hjälpa oss i denna angelägenhet.

Med hjärtligaste hälsningar,
Underskrift: Hilda Koplenc

(Kopia av en översättning)

Kära kamrater!

En av de polska studenter som till följd av de s.k. 'marshändelserna'¹ i Polen relegerats från universitetet och arresterats, skriver till er från Wien. Många av mina kamrater är kvar i Mokotow-fängelset där de väntar på sin process eller avtjänar sitt straff. Jag skriver för att förklara för er hur hela detta problem ter sig inifrån och vilka provokationer som de polska myndigheterna begagnar sig av. Jag skriver för att ni på grundval av dessa fakta skall kunna utöva påtryckningar på det polska partiet.

Med hänvisning till paragraf 36 i lilla strafflagen misstänks de flesta av de anklagade för att tillhöra en illegal organisation. Jag har bevittnat två processer: den ena mot Andrej Duracs och den andra mot Josef Dojczgewand. Jag hade tillfälle att följa ränkerna i själva salen. Redan när anklagelsen formulerades konstaterade domaren att de anklagades verksamhet hade haft karaktären av en organisation 'fastän *ingen organisation* hade bildats'. Vittnesförhöret leddes så att våra vänskapliga möten, diskussioner och utflykter framställdes som en organiserad aktion. I anklagelsen förvandlades diskussioner om det politiska läget vid universitetet till ett försök att störta det politiska systemet i Polen, en utflykt i Kampinoski-skogen blev konstituerande församling för en ny organisation, mötena för att studera Marx' verk revisionistisk propaganda och insamlingen av namnunderskrifter för en petition till parlamentet med anledning av förbudet mot Mickiewics' pjäs 'Förfädernas fest' ett attentat mot systemets grundvalar. Vår demonstration den 8 mars, som organiserats av en grupp aktiva studenter, vilka inte var organiserade men reagerade mot de oförrätter som drabbade oss, denna demonstration som riktades mot att två studenter relegerats på ett sätt som skulle tjäna som prejudikat — det vill säga utan föregående sammanträde med disciplinkommissionen — och mot förbudet mot 'Förfädernas fest', skingrades av polisen i ett ögonblick då vi själva höll på att skingra oss och skulle bege oss hem (jag deltog själv i den). Det faktum att en av de anklagade under en diskussion förolämpat någon tolkades som tecken på 'tillhörighet till en organisation'. Det faktum att Josef Dojczgewand i studenthemmet organiserat ett provianteringskollektiv för fattiga studenter framställdes som ett försök att bilda en illegal organisation. Mina kamraters notiser om demonstrationen den 8 mars — vilken skulle avslutas med att vi överlämnade en resolution till rektorn — framställdes som projekt till en stor aktion.

Jag anför dessa småsaker därför att de ändå är viktiga och betecknande för att visa hur man iscensatte en så kallad organisation. Det faktum att flera av mina kolleger i sin ungdom tillhört organisationen 'Valter', som var en integrerande del av den polska scoutorganisationen, tolkades under processen som 'förberedelse till kontrarevolutionär revisionistisk verksamhet', trots att denna organisation utbildat en fin och ideell ungdom. Jag känner denna miljö från min barndom: vi reste ut tillsammans på sommarlovet och utformade vårt rationella förhållande till kommunismen. Många av oss kom från familjer där det aktiva deltagandet i

¹ Studentdemonstrationer som ägde rum vid Warszawas universitet i mars 1968.

händelserna och studiet av dem för att bättre förstå kommunismen alltid utgjort det dagliga brödet.

För att återvända till fakta skulle jag vilja rikta er uppmärksamhet på att frågan om en organisation aldrig återupptogs under processen: man tillfrågades bara om bekantskaper, samtal, möten och diskussioner för att på denna grundval konstruera en organisation. Jag vet det därför att jag undergått ett sådant förhör. Eftersom man från början bestämt sig för att det fanns en sådan organisation måste det därför bevisas. Rannsakingen hade således till syfte att lämna *beviset* och inte att göra någon upptäckt. För att visa er hur denna anklagelse byggts upp, det vill säga hur man sökte få material för anklagelsen först vid själva arresteringen, skall jag i korthet berätta om Antoni Zambrovskis fall, som jag känner till väl och som jag delat cell med i flera månader. Vi pratade mycket, som man alltid gör när två människor i en cell får förtroende för varandra, och jag fick av honom veta att han inte hade något att göra med vår demonstration den 8 mars och heller inte med föregående händelser, att han inte deltagit i något möte och inte tillhörde någon organisation. Han riktade min uppmärksamhet på tre data: den 1 mars hade en artikel av ledaren för 'Pax', Piasecki, publicerats om honom (Antek). (Det var första gången som hans fall nämndes). Den 12 mars arresterades Antek och den 13 mars uteslöts hans far ur partiet och avlägsnades från sin post som ordförande i högsta rätten för räkenskaper. Samtidigt återgavs i pressen citat ur föregivna plakat med texten 'Zambrowski till byrån'.

Den 8 mars var jag vid universitetet och den 9 mars stod jag utanför polytekniska skolan och därför vet jag att ingenting sådant hände.

Allt detta var således en provokation mot den gamle Zambrowski, som stod i vägen för någon.

Jag skriver till er därför att jag inte tror att man kan förbli likgiltig inför sådana fakta. I Polen drabbas helt oskyldiga människor, vilkas verkliga mål är kommunismen, av fängelsestraff på över två år och snart längre. Jag skriver till er därför att om en vecka börjar processen mot huvudgruppen. De anklagade är Jacek Kuron, Karel Modzelewski, Henrik Szlajfer, Barbara Torunczik, Adam Wichnik, Wiktor Gorecki och Antoni Zambrowski. De sex förstnämnda är inte bara anklagade för att tillhöra en illegal organisation utan också, enligt paragraf 5 i lilla strafflagen, för att ha samarbetat med organisationer som har till syfte att förrinta den polska staten. De hotas därför att straffas från fem år till livstid. Jag vet att denna anklagelse konstruerats på samma sätt som de föregående, men känner tyvärr inte till dess detaljer. Man måste förutse mycket svåra straff. Ni måste förstå att dessa studenter kommer att straffas i stället för de verkliga organisatörerna av marshändelserna, i stället för dem som gav polisen order att tränga in i universitetet just då ungdomarna skulle skingra sig i lugn och ro, i stället för dem som avsiktligt inte upplöste massan utan drev den fram och tillbaka för att framkalla kravaller, i stället för dem som välkomnade det spänningstillstånd som med avsikt provocerats fram.

Till en början ville man organisera en stor och anslående process i vilken de flesta studenter skulle vara av judiskt ursprung. Sedan lät man detta projekt falla och en del av oss — medlemmarna av studentkommittén — frigavs. De andra står emellertid anklagade nu. I Warszawa har följande domar redan fällts Krysstof Topolski, ett och ett halvt år; Andrzej Duracs, frikänd (enligt de senaste meddelanden vi fått skulle den domare som frikänd honom ha avsatts och allmänne åklagaren har omedelbart gått till högre instans); Josef Dojczgewancl, två och ett halvt år; Slawomir Kretrowski, ett och ett halvt år; Jan Litinski, två och ett halvt år; Seweryn Blumstajn, två år. Den 2 januari börjar processen mot Jacek Kuron och Karel Modzelewski, sedan kommer rättegången mot ovan nämnda personer. Processer

förbereds också mot Alexander Smolar, Jadwiga Lewicka och andra. Under processen mot Dojczgewand häktades tolv andra personer: Sylvia Polewska, Bogna Blajter, Eugenius Smolar, Andrzej Seweryn, Wittlin, Roza Rot-Narbutt, Lechowski, Drozdowski och några till. En del andra, vilka under processen hörts som fria vittnen, har man låtit förstå att deras framtida öde berodde på deras deklamationer under processen.

Alla dessa människor räknar med er hjälp som kommunist. Deras enda skuld är att de inför sitt samvete vill förbli lojala som kommunister. Ni måste hjälpa dem. Ni måste förstå att er röst, som en röst från ett av de starkaste partierna, har stor betydelse. Ni måste förstå att processerna mot oss på samma sätt som angreppet mot Tjeckoslovakien utgör slag mot kommunismens alla landvinningar. Ni måste förstå att de utgör en fortsättning av den fruktansvärda perioden under 30-talet och 50-talet i Sovjetunionen.

Jag väddar till er, börja en kampanj mot dessa verkligt antikommunistiska processer! Försvara våra kamrater, tillåt inte att man ådömer dem straff som de inte förtjänat! Utöva tryck på vårt parti så att det avstår från dessa skådeprocesser!

Tillägg:

Vi har fått veta att som ordförande i domstolen som skall döma Henrik Szlajfer, Barbara Torunczik, Adam Wichnik och Wiktor Gorecki har domaren, fru Pavalec utsetts. Hon är sedan många år tillbaka känd som domare i de hemliga rättegångarna på Stalins tid. Man måste därför vänta sig mycket stränga straff mot de fyra studenterna (fru Pavalec har för vana att utfärda domar på tio eller femton år). Särskilt hotad är Barbara Torunczik, dotter till en gammal kommunist och Spanien-kämpe, som avlidit. Denna unga flicka lider sedan flera år tillbaka av anemi. I fängelset får hon ingen som helst läkarvård och en hård dom innebär för henne att hon kan dö i fängelset. De fyra mycket unga studenter som nämnts härövan är fullständigt oerfarna i alla juridiska frågor. De kommer att bli föremål för en särskild process.

2. Under antisionismens förevändning . . .

Protest av Aragon och andra personligheter inom vänstern mot antisemitismen i Polen

Louis Aragon, Simone de Beauvoir, Maurice de Gandillac, Michel Gordey, Alfred Kastler, Jacques Madaule, Jean-Paul Sartre och Elsa Triolet har undertecknat följande protest:

Under antisionismens förevändning utvecklas sedan några månader, under medverkan av åtminstone en del av de ledande kretsarna, antisemitismen i Polen. Trots att anti-semitismen alltjämt är officiellt förbjuden och de officiella handlingarna inte nämner det, andas man i Polen en atmosfär som erinrar om flera bedrövliga föregående fall.

— — —
Vi är gamla vänner till Polen och beklagar denna situation desto mer som den står i strid med alla principer som den polska regeringen åberopar.

Vi ber enträget de polska myndigheterna att snarast göra slut på den kampanj av systematiskt förtal och misstänkliggörande vars offer i dag är medborgarna av judiskt ursprung och att upphäva de orättfärdiga sanktioner som vidtagits mot många av dem, trots deras hedrande vandel. Det gäller det nya Polens ära.

3. Från invasion till angiveri

Aragons protest mot cirkuläret från den tjeckoslovakiske undervisningsministern Hrbeck, som gör angiveriet till en plikt, den 8 oktober 1969

Antingen är följande text en förfalskning, och vad väntar man i så fall på för att avslöja den som en sådan? Eller också är den olyckligtvis autentisk, och i så fall förefaller det omöjligt att fransmän skulle kunna godta den utan att säga något. Desto mer som det tycks handla om en tillämpning för universitetsbruk av direktiv som översänts till alla funktionärer och även till företagen. Det systematiska angiveriets införande som nationell plikt i ett socialistiskt land följer som bekant på det officiella förnekandet av allt vad detta land i dess helhet tänkt, känt och försvarat från augusti 1968 till dessa dagar. Och särskilt stadfästelsen av vad man endast har rätt att kalla Warszawapaktstruppernas 'inträde' på tjeckoslovakiskt territorium.

Jag tillhörde ett parti som på sin tid offentligt fördömde detta 'inträde', av skäl som inte var taktiska. Sedan dess har vi inte bara underlåtit att upprepa detta fördömande av en handling som äventyrar socialismens framtid i hela världen, utan vi, det vill säga människor som är ansvariga för vår politik, har varje gång sagt att detta inte skulle vara nödvändigt. Men det finns ingen anledning att tro att vi ändrat ståndpunkt och det är mer än osannolikt att vi någonsin skulle ändra vad vi i augusti 1968 sade med hela auktoriteten hos partiets valda organ.

Det är därför som jag här, inför en handling som i mina ögon är värre än de militära operationerna i augusti 1968, och som under alla förhållanden inte skulle ha kunnat äga rum utan att den föregåtts av dessa operationer, vilkas logiska följd den är, tillåter mig att säga att det här återgivna dokumentet, även om det täckes av en auktoritet som skenbart är nationell (men som vi skulle kunna beteckna på ett annat sätt), drar in dem som är ansvariga för det eller som är dess trogna verkställare ännu längre på den väg som vi inte varit ensamma om att fördöma och tillfogar den proletära internationalismen, folkens förtroende för socialismen och den samling av de demokratiska krafterna i Frankrike som redan är allvarligt komprometterad ett slag som kan vara dödligt.

Vad jag här skriver är bara en del av det jag tänker. Men jag föredrar att åt denna tidnings läsare överlämna att bedöma om jag har rätt eller fel beträffande själva aktstycket i processen.

4. Är de stora författarna skadedjur?

En deklARATION av Författarnas nationella kommitté i Lettres françaises den 19 november 1969

Solsjenitsyns uteslutning ur Sovjetunionens författarförbund, som först meddelades, sedan dementerades och slutligen bekräftades, i enlighet med en telestyrd teknik som vi börjat vänja oss vid, utgör i hela världens ögon ett fundamentalt misstag som inte bara skadar Sovjetunionen utan bidrar till att bekräfta den bild av socialismen som dess fiender sprider. Vi tror oss veta att tidigare har de mest förnuftiga, ändå uppe i maktens högsta instanser, djupt beklagat det liknande misstag som gjordes i fråga om Boris Pasternak. Måste verkliga Sovjetunionens stora författare behandlas som skadedjur? Det vore fullständigt obegripligt om vi inte insåg att genom dem söker man, med egenartad hjälp av några av deras kolleger, förskräcka inte bara författarna i deras helhet, utan de intellektuella i allmänhet, som måste varnas för att vara någonting annat än soldater som taktfast följer med i marschen. Vi trodde att det var slut på den tid som markerades av Isaak Babels, Mandelstamms, Eghiche

Tsjarentz', Michail Koltsovs och Titzian Tabidzes blod, för att i största korthet nämna den sovjetiska andens största nationella källor. Vi trodde att allt detta hade ägt rum i en lyckligtvis förgången epok som aldrig skulle återvända. Hur skulle vi ha kunnat tro att i dag, i den segrande socialismens land, det som inte ens Nikolaus II drömde att göra mot Tjechov, som fritt fick publicera sin bok 'Sachalin', skulle bli ödet för den mest karakteristiske författaren i den stora ryska traditionen, Alexander Solsjenitsyn, som en gång var det stalinska förtryckets offer och vars främsta brott är att ha överlevt det?

Måste man säga våra sovjetiska kolleger, dem som tiger eller dem som man tvingar att tala, liksom dem som i dag förbinder sina namn med handlingar, i vilka de tycks undgå att se återskenet av ett nyss timat förflutet, att de borde erinra sig att vissa av deras föregångares underskrifter, som bekräftade liknande uteslutningar, alltför ofta var en blankofullmakt åt bödeln? Förstår de inte att redan detta är svårt att glömma? Vi vill emellertid tro att det — liksom när en jury, vilken vågat lagerkransa den största då levande diktaren, utlöste raseriutbrott — bland de högsta råden hos detta folk, som vi är skyldiga Oktobers gryning och Hitler-fascismens nederlag, skall finnas människor som förmår begripa den skada som gjorts och inte låter den förövas vidare.

Av de gemensamma skäl som vi har att leva, kämpa och hoppas.

För direktionen i Författarnas nationella kommitté: Elsa Triolet, Vercors, hedersordförande;

Jacques Madaule, ordförande;

Arthur Adamov, Aragon, Jean-Louis Bory, Michel Butor, Jean-Pierre Faye, Georges Govy, Guillevic, Pierre Paraf, Vladimir Pozner, Alain Prévost, Christiane Rochefort, Jean Rousselot, Jean-Paul Sartre.

5. Abstraktioner och triumfalism

Brev till politiska byrån om förslaget till teser för FKP:s 19:e kongress, den 9 november 1969

Käre Waldeck!

Då jag inte befinner mig i Paris och ej kan delta i centralkommitténs diskussion vill jag gärna framlägga min åsikt om förslaget till teser och ber dig bringa den till centralkommitténs kännedom.

Jag kom inte till det sammanträde med politiska byrån under vilket utkastet till förslaget diskuterades därför att jag fick texten först dagen innan och jag inte tror att det är meningsfullt och värdigt en vetenskaplig metod att forma ett förslag till teser på mindre än en månad. Men ännu allvarligare är de grundläggande problemen.

I de kommunistiska partierna brukar man utarbeta teser när det gäller att genomföra en grundläggande analys av klassförhållandena eller av den politiska strukturen och fastställa en ny strategi och taktik som en funktion av dessa nya klassförhållanden.

Det var fallet med Lenins 'aprilteser' 1917, när klassförhållandena förändrats och det gällde att bestämma den nya revolutionens drivkrafter och att övergå från den borgerligt-demokratiska revolutionen till den socialistiska revolutionen.

Det var också fallet på vårt partis 15:e kongress, i juni 1959, när våra teser, efter de Gaulles makttillträde, analyserade gaullismens klasskaraktär — en analys som sedan dess i vidaste utsträckning bekräftats av våra historiska erfarenheter — och på denna grundval bestämde strategin och taktiken.

Jag finner inget liknande i den text, kallad 'teser', som i dag förelagts oss.

Utan tvivel motiverade det nuvarande läget utarbetandet av nya 'teser'. Alltsedan teserna 1959 har en rad historiska händelser verkligen krävt en ny analys och en ny bestämning av vår strategi och taktik.

Inte bara därför att de Gaulles personliga maktutövning tagit slut, vilket inte är det väsentliga, utan därför att sedan 1959 har fyra fundamentala företeelser ställt oss inför nya problem:

1. Utvecklingen av den vetenskapliga och tekniska revolutionen, med alla dess konsekvenser, från den franska kapitalismens eftersläpning till de djupgående förändringarna i klassförhållandena (exempelvis att antalet bönder i Frankrike under denna period minskat från 4 till 3 miljoner, medan antalet avlönade intellektuella stigit från 3 till 4 miljoner) .

2. Schismen med Kina, som för den kommunistiska rörelsen utgör det största drama som vi upplevt sedan ett halvt sekel och på ett akut sätt ställer frågan om modellernas mångfald.

3. Rörelserna i maj-juni 1968, vilka saknar motstycke i vår historia. De kräver en vetenskaplig analys som tvingar oss att grundligt ompröva traditionella scheman om vi vill komma nära den historiska verkligheten.

4. Sovjetunionens och andra Warszawa-paktländers militära intervention i Tjeckoslovakien, som gjorde slut på försöket att förena produktivkrafternas nya nivå med de socialistiska produktionsförhållandena i ett högt utvecklat land genom att utforma en demokratisk modell för socialismens utveckling.

I fråga om dessa fyra fundamentala punkter finner jag, i den text som tillställts mig, inte en antydning till teoretiska överväganden eller politiskt studium.

Hur kan man framlägga denna vävnad av abstraktioner och apologetiska och triumfalistiska formuleringar, som aldrig griper in i den konkreta verkligheten, inför partiet i dess helhet?

Ingen reell, vital fråga ställs. Hur skulle en effektiv diskussion kunna inledas från denna utgångspunkt?

Hur skall man ens kunna övertyga partiets medlemmar om ändamålsenligheten med dessa teser?

Under dessa förhållanden vill jag klart säga att denna text inte kan förbättras. Den måste ersättas av ett allvarligt, vetenskapligt utarbetat förslag, genom att för vart och ett av de stora problem som historien förelägger oss anlita våra främsta specialister och be dem att bedriva ett förutsättningslöst studium av dem, vägleda av sin vetenskapliga ambition. Med utgångspunkt från detta material skulle en grupp ledande partimedlemmar på allvar kunna ta itu med arbetet och utforma en text som inte blir en samling stereotypa formler, men som, utan att göra anspråk på att formulera slutsatser före diskussionen i grundorganisationerna, skulle ställa frågor.

Först då kommer diskussionen att bli *demokratisk*, därför att utformningen av dokumentet varit *vetenskaplig*. På grundval av de erfarenheter som hundratusentals partimedlemmar och andra fransmän upplevt sedan tio år (alltsedan vi antog våra senaste teser), kan nya svar framkomma på de frågor som historien ställer vårt parti inför.

Det förutsätter naturligtvis att kongressen uppskjutes för att låta allas erfarenheter komma till uttryck i teserna och ge vårt partis tänkesätt och aktioner nya, livgivande impulser, som det behöver.

Jag tillåter mig att framlägga detta förslag för centralkommittén i fråga om metoderna och principerna för utformningen av teserna.

I nuvarande skick är de så abstrakta och så svaga att de inte ens kan förbättras genom ändringar och därför röstar jag *mot* dem.

6. Ett revisionistiskt splittringsförsök

Kommuniké från Frankrikes kommunistiska partis Politiska byrå med anledning av Roger Garaudys nya bok, l'Humanité den 19 december 1969

Roger Garaudy har nyligen utgett en ny bok, med titeln 'Socialismens stora vändpunkt'. Denna skrift framlägger ideologiska synpunkter och en politisk plattform som står i motsättning till Frankrikes kommunistiska partis.

Centralkommittén har ju, liksom inför varje kongress, öppnat en allmän diskussion. Den äger i hela partiet rum på grundval av de teser som antagits av centralkommittén. Partiets centrala organ innehåller ett diskussionsforum.

Roger Garaudy, medlem av politiska byrån, har rätt att uttala sin åsikt i denna diskussion. Partiets generalsekreterare, Waldeck Rochet, inbjöd honom att göra det, när han på centralkommitténs sammanträde den 13 och 14 oktober sade: 'Jag hoppas, i politiska byråns namn, att Garaudy ändrar sin hållning, det vill säga att han försvarar partiets politik och som alla andra partimedlemmar vill delta i förberedelserna till den 19:e kongressen inom ramen för de principer som vägleder partiet och inom ramen för dess stadgar.'

Men Roger Garaudy, som vägrat delta i centralkommitténs kollektiva utarbetande av förslaget till teser för den 19:e kongressen, har valt en annan väg för att uttrycka sin åsikt.

De reaktionära krafterna, som söker bromsa upp varje rörelse varmed folket besvarar deras politik, utnyttjar alla medel som står till deras förfogande — statsmakten, radion, televisionen osv. — för att intensifiera sin antikommunistiska kampanj. Det var i det läget som Roger Garaudy tog ett nytt, stort steg i den långa utveckling som skiljer honom från den vetenskapliga socialismen genom att publicera sin bok, som televisionen redan den 4 december skyndade sig att låta honom utförligt presentera.

Denna bok uttrycker en sammanhängande linje som redan enhälligt avvisats av centralkommittén vid dess sammanträde i Champigny i december 1968, som antog manifestet 'För en utvecklad demokrati, för ett socialistiskt Frankrike'.

Roger Garaudy föreslår uttryckligen partiet att ändra sin strategi och taktik. Han stöder sig därvid på en analys av vår epoks karaktär som med formella hänvisningar till Marx och Lenin döljer en fundamental revision av den historiska materialismens uppfattning. Denna analys grundar sig på en extrem underskattning av produktionsförhållandenas roll, som leder till en mycket överdriven uppfattning av den vetenskapliga och tekniska revolutionens karaktär, rytm och konsekvenser.

På denna grundval föreslår Roger Garaudy i själva verket ett uppgivande av klasskampen. Han bestrider arbetarklassens roll, som han ersätter med ett föregivet 'nytt historiskt block' som ledande kraft för den politiska och sociala rörelsen. Han går så långt att han föreslår målsättningar som inte innebär att bekämpa exploateringen och imperialismen, utan att 'verka för en finaliserad kapitalism i Förenta staterna, för en demokratiserad socialism i Sovjetunionen, för att finna nya kriterier och metoder för Tredje världens utveckling'.

Roger Garaudy förbigår med tystnad perspektivet om en utvecklad demokrati som leder till socialismen och godkänner inte en verklig enhetspolitik för arbetarklassen och de demokratiska krafterna som grundar sig på en effektiv uppställning av klasskrafterna och deras politiska uttryck.

Dessa uppfattningar leder till ett uttryckligt avvisande av det kommunistiska partiets leninistiska principer. Den demokratiska centralismen, den ideologiska enheten, enheten mellan beslut och aktion överges. För första gången framläggs öppet avståndstagandet från den dialektiska och historiska materialismen som universell metod och världsåskådning, som partiets filosofiska grundval.

I stället för att som hela partiet söka försvara och stärka den internationella kommunistiska rörelsens enhet ägnar sig Roger Garaudy åt en öppen och oacceptabel aggression mot Sovjetunionens kommunistiska parti och många andra broderpartier i Europa och Latinamerika, varigenom han ännu en gång kränker den proletära internationalismen och centralkommitténs beslut. Inför kraven från vad han kallar den 'stora moderna mutationen' ställer han kapitalismen och socialismen på samma plan, och i det uttalade syftet att omvandla socialismen ägnar han större delen av sina angrepp åt denna.

Han fördömer hela den socialistiska uppbyggnadsperioden, i vilken han endast ser mörka sidor, och bland den internationella arbetarrörelsens erfarenheter erinrar han endast om de sällsynta element som förefaller honom rättfärdiga hans teser.

Roger Garaudy utsänder till slut en appell för att i internationell skala igångsätta en revisionistisk splittringsverksamhet. Han rekommenderar i detta syfte en internationell samordning av dem som motsätter sig den kommunistiska rörelsens linje och föreslår att de ger ut en tidskrift.

Det är de väsentliga dragen i den plattform som framlagts av Garaudy. Politiska byrån, som är övertygad om att partiet i dess helhet kommer att avvisa denna linje, skall vaka över att den demokratiska diskussionen i hela partiet fortsätter på grundval av förslaget till teser. 19:e kongressen kommer att anta partiets linje, ge en ny impuls åt tillämpning av dess politik och stärka enheten i dess led och i dess ledning.

7. För en centralism som är demokratisk

Bidrag av Roger Garaudy till l'Humanités diskussionsforum den 2 januari 1970

Även jag vill lämna mitt bidrag till den kollektiva belysningen av vårt partis politik och perspektiv.

Jag har för övrigt sökt göra det många gånger under den senaste perioden, och sökt göra det inom partiet: på centralkommitténs sammanträde i Champigny, som antog manifestet (för vilket jag också röstade), genom att framlägga några tankegångar om detta programs teoretiska grundvalar. Vårt spanska broderparti har i sin teoretiska tidskrift återgett denna argumentation samtidigt med Waldeck Rochets inlägg, som den för övrigt inte motsade på någon punkt.

Efter det offentliga fördömande som drabbade mig efter min intervju i den jugoslaviska tidskriften *Kommunist* sände jag den 14 september ett brev till Waldeck Rochet som korrigerade en del osanningar om min text och om dess orientering, särskilt de utdrag som återgavs i l'Humanité, där man genom händiga klipp lät mig säga motsatsen till vad jag verkligen sagt. Jag begärde att detta brev skulle återges i l'Humanité, men det vägrade man att göra.

Slutligen, när kongressdiskussionen öppnades, det vill säga när dessa teser publicerades, den 9 november 1969, skickade jag in ett nytt dokument som förklarade varför jag inte anslöt mig till den — inte i opposition mot programmet, den politiska linjen och partiets mål, utan därför att jag fann tesernas teoretiska grundval mycket bräcklig. Detta brev, som också utgjorde ett bidrag till diskussionen, har heller inte publicerats.

I kommunikén från politiska byrån i l'Humanité den 19 december 1969, som fördömde min bok 'Socialismens stora vändpunkt', sägs det: 'Roger Garaudy, medlem av politiska byrån, har rätt att uttrycka sin åsikt i denna diskussion'.

Jag tillåter mig således att göra det inte i polemisk anda, utan konstruktivt, liksom jag försökt göra det i min bok För sammanfattningen av de 'kännetecknande teserna', i Roger Garaudys bok 'Socialismens stora vändpunkt', som publicerats i samma nummer av l'Humanité, är sådan att den genom en egenartad sammanställning av stympade citat helt förvränger dess innebörd och följaktligen inte kan tjäna som en ärlig och giltig bas för diskussionen.

Jag skall därför här nöja mig med att, som bidrag till den kollektiva belysningen av grundvalen för förslaget till teser, erinra om de tre huvudpunkter på vilka jag i mitt brev av den 9 november 1969 riktade centralkommitténs uppmärksamhet. Dessa tre huvudpunkter utgör de verkliga 'kännetecknande teserna' i min bok 'Socialismens stora vändpunkt'.

Jag är emellertid angelägen om att först upprepa att jag inte alls ifrågasätter vårt partis program, dess politik eller dess mål. I min bok 'För en fransk modell av socialismen' (vars försäljning förbjudits på l'Humanités fest och i partiets boklådor), som är en introduktion till den här nämnda boken, försvarar och åskådliggör jag på tjugo sidor, det vill säga på samma utrymme som en broschyr, vårt partis program och efter hundra sidor ägnade åt 'Reflexioner över kapitalismens nuvarande former' bedriver jag en fundamental kritik av det gaullistiska systemet och den monopolistiska statskapitalismen.

I min nya bok, 'Socialismens stora vändpunkt', som är en fortsättning av den föregående, erinrar jag om att endast vårt parti kan vara själen i oppositionen och ta de initiativ som leder oppositionen och landet självt ut återvändsgränd och tillägger: 'Att komma ut ur återvändsgränd innebär för detta parti inte att byta program och ännu mindre att byta målsättning'.

Med utgångspunkt från detta fundamentala godtagande av vår politik föreslår jag två teoretiska initiativ och ett politiskt initiativ:

Första teoretiska initiativet: *en vetenskaplig analys av de förändringar av klassförhållandena som införts av produktivkrafternas stora omvandling:*

— minskning av mellanskiktens och böndernas specifika vikt; snabb utveckling av nya skikt av intellektuella och tekniker.

Vad de intellektuella skikten beträffar visar statistiken att de oavbrutet växer i antal och den dagliga praxisen visar att de växer också i historisk betydelse, vilket jag teoretiskt påvisat i min bok:

1. Att man inte kan inordna dem i ett block av alla mellanskikt (tvärt emot den tes som stöds av alla dem som fåfängt söker bevisa att arbetarklassen håller på att komma i minoritet och inte kan göra anspråk på en ledande roll) ;
2. Att man inte kan inordna dem i ett block med arbetarklassen;
3. Att en del av dem, som redan Marx underströk och aktuella fakta bevisar, motsvarar de vetenskapliga kriterierna för den marxistiska definitionen av arbetarklassen;

4. Att den stora massan av lönearbetande intellektuella tillsammans med arbetarklassen bildar ett 'nytt historiskt block'.

Begreppet ett 'historiskt block' i detta sammanhang förefaller mig mycket väsentligt som teoretisk grundval för vårt partis politik:

a) för att bekämpa själva principen i försöken att uppställa en 'tredje kraft', varmed man försöker fjärma ingenjörernas och teknikernas skikt samt de intellektuella i allmänhet från oss;

b) för att på en hållfast teoretisk bas, som motsvarar analysen av de klassförhållanden som under denna sista tredjedel av det tjugonde århundradet håller på att växa fram ur den stora vetenskapliga och tekniska omvandlingen, *grunda arbetarklassens ledande roll* och dess hegemoni i det historiska blocket, i en epok då det skulle vara historiskt och teoretiskt oriktigt att endast betrakta kroppsarbetarna såsom tillhörande arbetarklassen (vilket aldrig varit Marx eller Lenins definition).

Dessutom skulle denna analys göra det möjligt för oss att i grund förstå rörelserna i maj-juni 1968 och att dra fruktbara slutsatser av dem.

Detta resonemang visar att arbetarklassen fortsätter att växa:

— till sitt antal;

— i fråga om dess historiska betydelse (det vill säga att, som Marx påvisade, dess tillväxt är en funktion av de mest avancerade produktivkrafternas utveckling).

Man kan möjligen bestrida den ena eller den andra av de formuleringar eller analyser som jag — inom ramen för förslaget till teser och för att ge dem en bättre teoretisk och historisk grundval — framlägger till diskussion för alla partimedlemmar, men vad jag bestämt protesterar emot är att man i de sammanfattningar som presenterats för medlemmarna i partiets grundorganisationer låter mig säga motsatsen till vad jag sagt. Exempelvis:

— att jag samlar alla intellektuella i ett block inom arbetarklassen, medan jag härom skrivit: 'Det skulle inte vara någon vetenskaplig definition' ;

— att jag ifrågasätter arbetarklassens ledande roll, medan jag, liksom hela partiet, bekämpar 'nykapitalismens sofismer' och skrivit: 'Arbetarklassens numerära antal har inte minskat och *klasskampen* har inte förlorat sin aktualitet eller mening, utan *arbetarklassens* roll (de kroppsarbetande och de intellektuellt arbetande i deras helhet), *som organiserande och ledande kraft* i den rörelse som kan lösa kapitalismens motsättningar i nuvarande utvecklingsetapp, är tvärtom *nödvändigare än någonsin.*'

Andra teoretiska initiativet: efter den vetenskapliga analysen av de förändringar i klassförhållandena som följer av den vetenskapliga och tekniska omvandlingen är det, för att *öppna vårt lands framtidsperspektiv, nödvändigt att skapa största möjliga klarhet om den modell för socialismen som vi vill upprätta i Frankrike.*

Vårt parti har klart angett sina ståndpunkter (exempelvis i Waldeck Rochets bok 'Frankrikes socialistiska framtid') om möjligheten av en fredlig väg, om möjligheten att uppnå socialismen med ett flertal partier och rörelser, om vår icke-formella utan konkreta uppfattning av demokratin osv. Jag är överens om allt detta.

Men jag konstaterar att alltsedan vi gjorde de riktiga ställningstaganden som nu upprepas i förslaget till teser för kongressen har vissa händelser som inträffat i den internationella rörelsen visat att *i verkligheten* erkänns inte och tolereras inte ens denna väg till socialismen

— vare sig av de kinesiska ledarna, vilka betecknar vårt parti som 'revisionistiskt',
 — eller av de sovjetiska ledarna, som genom en militär intervention gjort slut på de tjeckoslovakiska kommunisternas försök i samma riktning som den vi angivit.

[Det är ett faktum att denna intervention åter påtvingat Tjeckoslovakien censursystemet, utrensningarna, angiveriet, den centraliserade ledningens metoder och undanröjandet av alla kritiska tankar som avskar partiet från massorna under Novotnys tid, den systematiska repressionen mot intellektuella (liksom i Sovjetunionen mot Solsjenitsyn) och dem som protesterat mot interventionen i Tjeckoslovakien. De senare sitter i fängelse. Deras fördömande av interventionen skilde sig ändå inte från det som uttalats av Waldeck Rochet och partiets ledning.]¹

Om vi vill bli trodda när vi proklamerar våra riktiga teser om vår väg till socialismen måste vi därför öppet säga vad vi tänker om den kinesiska och den sovjetiska politiken, om det tjeckoslovakiska experimentet från januari till augusti 1968, om andra försök att finna modeller för socialismen som gör det möjligt för alla medborgare att demokratiskt delta i företagets, statens och kulturens planering, i de beslut varpå deras öden beror.

I denna anda söker jag i min bok att klargöra betydelsen av socialismens uppbyggnad i Sovjetunionen, av det som var grundläggande och absolut positivt och det som var universellt i dess föredöme. Sedan granskar jag de särskilda historiska orsakerna till att Lenins principer övergavs och stalinismens vanställningar blev rådande. Jag har försökt belysa de politiska uppfattningar som drivit de sovjetiska ledarna — vilka som revisionistiskt betecknar varje försök att skapa en socialistisk modell avvikande från den centraliserade och auktoritära modell historien påtvingat dem — att ockupera Tjeckoslovakien, inte för att bekämpa en kontrarevolution vilken vårt parti betecknade som vanmäktig, utan för att arrestera de ledande kommunisterna.

Jag har dragit slutsatsen att det inte räcker att fördöma interventionens militära form eller att fördöma den endast som en formell kränkning av principerna om partiernas autonomi, som ändå högtidligt förkunnats och undertecknats vid Moskva-konferensen, utan att man måste analysera de teoretiska och politiska principer som ligger till grund för interventionen och som är oförenliga med vårt partis politik och dess uppfattning av en fransk socialism.

Därför förefaller det mig absolut nödvändigt att säga det franska folket: *den socialism som vårt parti vill bygga upp i Frankrike är inte den socialism som i dag påtvingats Tjeckoslovakien med militära medel.*

Två anmärkningar i denna fråga:

s. Den ståndpunkt som jag föreslår ifrågasätter inte alls vårt partis enhetspolitik utan bidrar tvärtom till att undanröja ett huvudhinder för dess förverkligande.

2. Det är inget utslag av antisovjetism att man visar att för det första stalinismens praxis, för det andra den militära interventionen i Tjeckoslovakien fördunklat miljoner människors vackra bild av oktoberrevolutionen, av Lenins ideal och av socialismens perspektiv i Frankrike.

Ur dessa två teoretiska initiativ framgår ett politiskt initiativ: för att inför det franska folket återställa socialismens verkliga bild, som vanställts av de kinesiska och sovjetiska

¹ Avsnittet inom klammer betraktades som 'kränkande för Sovjetunionen' och jag ombads att utesluta det för att mitt inlägg skulle kunna publiceras i l'Humanité.

missbildningarna, är det förvisso ändamålsenligt att ägna sig åt ett jämförande studium av de skilda försök som gjorts i andra länder för att skapa en modell av socialismen motsvarande vår tids krav. När jag analyserat de jugoslaviska erfarenheterna har jag samvetsgrant noterat självförvaltningens svårigheter och motgångar och understrukit att till och med i de jugoslaviska kommunisternas tänkesätt var den snarare ett program än en realitet.

Men det är inte det väsentliga. Det väsentliga är att vårt eget parti inom vårt eget land genom själva sitt sätt att verka måste ge en föreställning om vad *en socialistisk demokrati i Frankrike skulle vara*.

Jag upprepar ännu en gång att jag anser *den demokratiska centralismen* vara den enda möjliga organisationsformen för ett revolutionärt parti som inte vill degenerera till en diskussionsklubb.

Men i den demokratiska centralismen finns det både centralism och demokrati.

Centralismen är förpliktelsen för alla att tillämpa de beslut som fattats av majoriteten.

Demokrati är förpliktelsen att ge *varje medlem*, och inte enbart den politiska byrån och centralkommittén, de objektiva informationer som gör det möjligt för honom att uttala sig med kännedom om fakta och att verkligen delta i besluten.

[I den stalinistiska missbildningen och i systemet av censur, angiveri och utrensningar som i dag råder i Moskva liksom i Prag]¹ är man emellertid långt från den leninistiska uppfattningen av den demokratiska centralismen, vilken krävde att man, som Lenin gjorde vid 10:e kongressen, publicerar oppositionens teser för en verklig diskussion.

Jag anser också att man fjärmar sig från den leninistiska uppfattningen av den demokratiska centralismen när man inför en kongress uppmanar medlemmarna i grundorganisationerna i alla distrikt att fördöma en kamrat vars verkliga ståndpunkter flertalet av dem inte känner, därför att man i partiets boklådor förbjudit försäljning av hans böcker och aldrig publicerat hans inlägg på centralkommittén eller hans brev till ledningen. Dessutom har man i minst tre omgångar, med anledning av hans bok om Tjeckoslovakien, hans intervju i en kommunistisk jugoslavisk tidskrift och slutligen hans bok 'Socialismens stora vändpunkt', framlagt stympade utdrag som isolerats från sitt sammanhang, så att de gett en bild motsatt hans verkliga tankar.

Jag yrkar således på att förslaget till teser förändras på tre punkter:

1. Analysen av klassförhållandena i Frankrike år 1970.
2. Ett klarare ställningstagande till vår väg till socialismen och en klar bedömning av de företeelser i den kommunistiska rörelsen som står i strid med denna väg.
3. En klarare definition av den leninistiska uppfattningen av den demokratiska centralismen.

För att denna diskussion skall kunna inledas på ett lojalt sätt begär jag naturligtvis också att detta brev publiceras i sin helhet i l'Humanité.

8. En sista gång från tribunen

Inlägg på Frankrikes kommunistiska partis 19:e kongress den 6 februari 1970

Kära kamrater!

Jag har under kongressförberedelserna med stor uppmärksamhet följt politiska byråns

---

¹ Denna del av satsen har heller inte publicerats i l'Humanité.

förkastelsesdomar och sedan diskussionen i l'Humanité och på distriktskonferenserna av vissa teser.

Vårt parti har enhälligt fördömt ifrågasättandet av arbetarklassens ledande roll, övergivandet av den dialektiska och historiska materialismen och av den demokratiska centralismen, samt antisovjetismen. Det gläder jag mig åt utan reservationer, eftersom jag inte känt igen mig själv i allt detta, trots att mitt namn envist förbundits med dessa förkastelsesdomar. Om denna diskussion har gjort det möjligt att fördjupa och precisera förslaget till teser — och det tror jag att den har — har den spelat en positiv roll.

Men, som Lenin sade, fakta är envisa ting. När en bok publicerats och spritts är det ett faktum. Varken politiska byråer, l'Humanité eller den borgerliga pressens kommentarer kan göra någonting åt det. Vad som skrivits förblir skrivet. Det är på sin höjd möjligt att i fråga om tolkningen vända sig till författaren, om han ännu lever. Kanske det hade varit rätta sättet att börja, om man bara ställt honom konkreta frågor.

För att det felaktiga domslut som drabbat mig inte skall förvandlas till ett politiskt val som skulle skada partiet ber jag att i korthet få sammanfatta vad jag alltjämt anser vara ett normalt bidrag till utformningen av vårt partis politik, åtminstone på 3 eller 4 punkter.

Vi står inför en regim som inte förmår lösa landets problem. Denna vanmakt beror på själva dess princip.

För att möta de krav som uppstått genom produktivkrafternas och produktionsförhållandenas utveckling föreslår regeringen, i namn av 'det nya samhället', en fiktiv utväg: en föregiven andel i vinsterna och ett föregivet deltagande i beslut vilkas grundläggande karaktär är att de inte ändrar något, varken i arbetsköparnas prerogativ eller i deras profiter.

Miljoner fransmän, bl. a. inom mellanskikten och en del av bourgeoisins skikt, håller på att, i varierande grad, bli medvetna om denna motsättning och detta hån. Men denna oppositions politiska uttryck är splittrade. Utanför vårt parti vimlar det av organisationer och rörelser som eftersträvar en förändring. Men trots vårt partis ansträngningar är det of ta svårt att inleda någon dialog med dem: med hänvisning till meningsskiljaktigheterna i fråga om framtidsperspektiven vägrar de i allmänhet att samordna strävandena och att gå till gemensam aktion mot regeringen och monopolerna.

Hur skall man under dessa förhållanden framlägga ett verkligt, konkret alternativ till den nuvarande regimen, som vårt parti föreslår? Det är endast möjligt genom enhet i den demokratiska oppositionen, och denna enhet förefaller mig i sin tur möjlig endast under tre förutsättningar:

1. Man måste, utöver det politiska uttrycket för vänsterns krafter och för den demokratiska oppositionen, under de nya förhållanden som uppstått genom den vetenskapliga och tekniska omvandlingen, göra en analys av det nuvarande samhället som gör det möjligt att frilägga de objektiva historiska grundvalarna, ur ekonomisk och social synpunkt, för den nya kraftgruppering som tillsammans med arbetarklassen kan erbjuda ett alternativ till den monopolistiska statskapitalismen.
2. För att mobilisera denna helhet i riktning mot det gemensamma mål som föreslagits av vårt parti måste man klart bestämma perspektiven för den samhällsordning som de kan bygga upp. Vi är inte längre på Jaurés tid, då socialismen bara var en dröm. Vi är inte ens på Lenins tid, då oktoberrevolutionen äntligen öppnade vägen för att börja förvandla denna dröm till en obestridlig historisk realitet. Vi tillhör de generationer som upplevt Stalins och Mao Tse-tungs

erfarenheter, då alla talar om socialism men alltför of ta ersätter verkligheten och aktionerna med lyriska och utopiska skildringar. Vi kan därför inte undandra oss nödvändigheten av att tala om vilken socialism vi vill bygga i Frankrike och precisera dess likheter eller olikheter med de socialistiska regimer som redan finns, nödvändigheten av att fastställa även dess förhållande till de existerande formerna av demokrati och slutligen visa hur den i praktiken kan lösa inte bara de grundläggande motsättningar inom kapitalismen som Marx avslöjat utan också de nya motsättningar som uppstått genom produktivkrafternas nya utveckling.

3. Vänsterns enhet kan i praktiken förverkligas endast om man preciserar organisationsformerna för kampen för socialismen, för att de vetenskapliga och tekniska framstegen samtidigt befrias från alla hinder och tjänar till alla människors utveckling och välfärd, inte till deras alienation.

Det är de tre huvudproblem som behandlas i min bok. Diskussionen själv har visat att ingen i dag kan kringgå dem i kampen för ett alternativ till den nuvarande regimen, för vänsterns enhet och för Frankrikes socialistiska framtid.

1. Vad det första problemet beträffar så är det inte den grundläggande motsättningen mellan kapital och arbete som förändrat klassförhållandena. Klasskampen och arbetarklassens ledande roll kan således inte ifrågasättas. Vad som förändrats är, på grund av vetenskapens ständigt växande roll i produktionen, begreppet produktivt arbete.

Det har förändrats i den riktning som Marx förutsåg. När han i 'Kapitalet' definierade arbetet i dess specifikt mänskliga form, som en omvandling av naturen vilken föregicks av medvetande om dess ändamål, påvisade han redan därmed den allt större roll som det vetenskapliga medvetandet, utforskningen och förutseendet skulle spela.

Därför följer att om man inte definierar arbetarklassen på ett snävt sätt som enbart helheten av handens arbetare — vilket Marx aldrig gjort — utan, med Marx' ord, som helheten av dem som inte har något annat att sälja än sin arbetskraft (fysisk eller intellektuell) och skapar mervärde, så minskar inte denna arbetarklass i antal och i historisk betydelse, som nykapitalismens teoretiker påstår, utan den växer tvärtom ständigt genom att med sig införliva de allt större skikten av arbetande intellektuella.

Det betyder inte alls att denna utveckling nu är slutförd och att man räknar alla intellektuella i block till arbetarklassen. Det vore en absurditet.

I den mångskiftande skala som omfattar de intellektuella finns det sådana som direkt integreras i den härskande klassen och blir dess teknokrati.

Det finns andra, särskilt i de 'fria yrkena', med individuell status som tillhör mellanskikten.

Det finns andra, bland ingenjörerna och teknikerna — men långt ifrån alla — vilka, som redan Marx framhöll, utgör en integrerande del av arbetarklassen.

Slutligen håller en stor del av dem, kanske större delen, bland ingenjörerna, kadren och teknikerna, bland lärarna och tjänstemännen, på att närma sig arbetarklassen (utan att tillhöra den) genom att samtidigt i växande utsträckning delta i skapande av mervärde, genom den exploatering vilkas offer de är, karaktären av deras krav och formen för deras fackliga organisation, som alltmer närmar sig arbetarklassens.

Det är denna massa i rörelse som tillsammans med den egentliga arbetarklassen kan utgöra vad jag (i överensstämmelse med ett uttryck av Gramsci som jag gett ett något avvikande innehåll) kallat ett 'historiskt block', som är nytt både genom den objektiva historiska rörelse

som närmar det till arbetarklassen och genom dess växande medvetande om denna gemenskap i fråga om intressen och strävanden.

Det handlar inte alls om att späda ut arbetarklassen i det nya historiska blocket, lika litet som i det gamla historiska blocket, när vårt parti i en tidigare etapp, år 1924 präglade parollen om 'arbetarnas och böndernas block'. Det handlar heller inte om att överföra arbetarklassens egen uppgift till detta historiska block. Den stora fråga, enligt min åsikt den huvudfråga som anges med uttrycket 'historiskt block', är att det *definierar förhållandena mellan arbetarklassen och dessa samhällsskikt med andra begrepp än i det traditionella förbundet med bönderna och mellanskikten*. De senare minskar med de tekniska framstegen medan de skikt som vi talar om växer med dem. Dessutom är mellanskiktens klassintressen, till skillnad från dessa skikt av intellektuella, i princip skilda från arbetarklassens, även om förbundet med dem förblir fullt berättigat och nödvändigt i kampen mot monopolen. Sammanfattningsvis finns det:

- a. arbetarklassen,
- b. det historiska block som den kan bilda med de samhällsskikt som genom den vetenskapliga och tekniska utvecklingen närmar sig arbetarklassen,
- c. det nödvändiga förbundet med mellanskikten i städerna och på landsbygden.

Att det här föreligger ett nytt problem, säreget för de högt utvecklade länderna, det har också vårt parti haft på känn, eftersom det nyligen börjat utge en tidskrift just för ingenjörerna, kadernerna och teknikerna. Jag är mycket glad över detta. Och jag hoppas att ingen teoretisk fördom skall fördunkla dess synfält, att ingen politisk fördom skall begränsa dess syften, utan att den kan bidra till att det nya historiska blocket blir medvetet om sina uppgifter.

Ur teoretisk synvinkel gör jag med begreppet ett 'historiskt block' inte anspråk på att det skulle vara något förlösande ord och om termen stör någon så får man väl hitta på en annan. Det har jag ingenting emot, bara det problem som den täcker inte fuskas bort. Det är ett arbetsprogram, en arbetshypotes för studiet av en ännu inte slutförd historisk rörelse. Och det är, enligt min åsikt, kännetecknande för marxismen att den särskilt riktar uppmärksamheten på det som håller på att födas och att utvecklas.

Ur praktisk synvinkel skulle vi, om vi på detta område fasthöll vid snäva definitioner av arbetarklassen och avvisade det 'historiska blockets' perspektiv, döma oss själva till att i växande utsträckning bygga våra aktioner på en minoritet och att ställa enhetsfrågorna endast på den politiska nivån, utan hänsyn till dess ekonomiska och sociala grundvalar.

2. Detta problem är intimt förbundet med frågan om definitionen av och perspektiven för den socialism som vi vill bygga upp under nya historiska förhållande.

Tidigare har socialismen först byggts upp i länder som tvingades att övervinna underutvecklingens svåra handikapp.

Oktoberrevolutionens uppbyggare liksom den kinesiska revolutionens var tvungna att samtidigt kämpa för socialismens uppbyggnad och mot underutvecklingen, vilket krävt en sträng centralisering av tillgångarna och maktbefogenheterna och en långvarig väpnad kamp som kunde bli segerrik endast genom en järndisciplin av militär typ.

Detta var nödvändigt och riktigt, och vi kan aldrig glömma vad vi är skyldiga dem som måste bygga upp socialismen under sådana förhållanden. Det var tack vare deras uppoffringar och deras segrar som vi i dag kan se fram emot andra vägar och andra former av socialism, eftersom vi tack vare själva deras existens inte längre är isolerade, som de varit.

Men Lenin har lärt oss att i oktoberrevolutionen skilja mellan det som har universellt värde och det som beror på de historiska förhållandena.

I ett ekonomiskt och tekniskt utvecklat land som Frankrike, och i dess nuvarande utvecklings-etapp, då arbetarklassen inte är i minoritet, som fallet var i Ryssland 1917 eller i Kina 1948, i ett land som Frankrike där en gammal borgerligt-demokratisk tradition (som inte fanns i Ryssland eller Kina) finns sedan tvåhundra år tillbaka och har sina rötter i en tidigare revolution, är det klart att socialismen kan skapas på andra vägar och få en ny gestalt. Frågorna om maktens centralisering, om presscensuren, om förhållandena mellan arbetarklassen och dess bundsförvanter, om flerpartisystemet, om planens sammanfogning med marknaden, om samordningen av planeringens vetenskapliga krav och de arbetandes nödvändiga initiativ i beslutsfattandet — alla dessa frågor ställs på ett nytt sätt.

Vi har mycket att lära av de tidigare erfarenheterna av uppbyggnaden av socialismen, av *alla* dessa erfarenheter, men vi kan inte bekänna oss till uppfattningen att det någonstans finns en unik, idealisk modell som vi bara skulle behöva överföra till vårt land.

Vi har två gånger under tjugo år fått erfarenheter av hur skadlig uppfattningen om en unik modell är, första gången när Jugoslavien bannlystes 1948 och andra gången genom interventionen i Tjeckoslovakien 1968. Och om ordet 'modell', som Lenin själv använde, skulle verka chockerande, kan vi tala om 'typ' eller 'variant' av socialismen.

Vårt parti, som blint följde med 1948, har med rätta fördömt den militära interventionen 1968.

Varför skulle det, sedan interventionen fördömts, vara brottsligt att ställa frågan om dess djupaste orsaker, att analysera de politiska och teoretiska principer som ligger till grund för den, det vill säga att vägra — om inte formellt så i verkligheten — att erkänna det berättigade i att söka nya former av socialism, anpassade efter de nationella traditionerna och utvecklingsnivån i varje land?

När jag upprepade gånger understrukt nödvändigheten av att otvetydigt säga det franska folket att den socialism som vi vill upprätta i vårt land inte är den som med militära medel påtvingats Tjeckoslovakien, så har det varit just för att undanröja denna hypotes, som allvarligt belastar våra relationer med vänstern därför att den bevarar tvetydigheten om hur den socialistiska framtiden kan gestaltas i Frankrike.

3. Vad beträffar inte bara målen och syftena, utan också organisationsformerna för klasskampen mot den monopolistiska statskapitalismen i vårt land, förefaller det mig som om problemet måste ställas på samma sätt.

Lenin har med utgångspunkt från noggranna historiska analyser visat att den revolutionära klassens och dess partis organisationsformer för att bli fullt effektiva måste motsvara varje etapp i utvecklingen och kampens krav. Inför revolutionen 1905 definierade han med en underbar klarsynthet partiet av ny typ, som genom att bryta med den tyska socialdemokratis metoder under föregående period skulle motsvara den nya etappens krav, etappen för det direkta stormangreppet mot den ryska kapitalismen och tsarismen. Även i det fallet, när han utformade den demokratiska centralismen, den enda möjliga organisationsformen för varje aktionsparti som inte vill degenerera till en diskussionsklubb, förmådde han från 1905 till 1920 i denna metod skilja mellan det som hade universellt värde och det som berodde på de historiska omständigheterna för dagen och i det land där den tillämpades.

Det är givet att i kampen mot den tsaristiska autokratin, under den illegala kampen mot ett barbariskt förtryck och inför den väpnade kampen, måste tonvikten med nödvändighet läggas

på en centralism som drevs ända till — Lenin tvekar inte att uttala det — militär disciplin och sträng sekretess. Det var under dessa villkor för kampen helt riktigt.

Under andra villkor, femton år senare, lade Lenin i samma grundläggande perspektiv — den demokratiska centralismen — tonvikten på demokratin och på kampen mot byråkratismen.

Desto större skäl finns det att göra detsamma i ett land som Frankrike och i vår epok.

I ett land som vårt, där arbetarklassen inte utgör en liten minoritet som i Ryssland 1917, där massorna inte är analfabeter utan tvärtom skolade och genomsytrade av en lång revolutionär och demokratisk tradition, är det kanske inte nödvändigt att den högre partiinstansen i alla frågor och på varje organisationsnivå för de lägre instanserna framlägger en färdig bedömning av varje problem. Jag tror att detta är en snäv tolkning av den riktiga uppfattning enligt vilken partiet tillför arbetarklassen revolutionärt medvetande 'utifrån'. Den innebär att det 'subjektiva momentet' reduceras till en enda av sina komponenter. Hos Marx och hos Lenin utgörs revolutionens subjektiva faktor såväl av vetenskapen om den historiska utvecklingen, vilken partiet tillför arbetarklassen, som av massornas historiska initiativ, vilket förklarar att Marx tog upp statsteorin först när massornas historiska initiativ skapade Pariskommunen och Lenin utarbetade teorin om 'sovjeterna' först efter det teoretiska studiet av massornas spontana historiska initiativ under revolutionen 1905.

Om man i denna avgörande fråga, om den revolutionära aktionens subjektiva faktor, enbart betonar massornas historiska initiativ ger man efter för spontanismen och anarkin. Och om man ensidigt betonar 'teorin tillförd utifrån' närmar man sig en centraliserad, auktoritär uppfattning och slutligen en byråkratisk centralism.

Jag vet att det är en svår uppgift att hålla dialektiken levande mellan vetenskapen tillförd utifrån och massornas historiska initiativ. Inte heller i den frågan gör jag anspråk på att komma med någon färdig lösning, med något schema, utan jag vill bara ställa problemet, därför att vårt partis framtid och dess dragningskraft beror på hur det löses.

Förberedelserna till denna kongress förefaller mig i det avseendet vara ett betecknande exempel. Det är obestridligt att stora framsteg gjorts för att få en friare, mer demokratisk diskussion på alla nivåer. Och det gläder jag mig åt. Men det förflutna har ändå belastat den, exempelvis i diskussionen om vad man kallat mina teser: politiska byråns fördömande av min bok har föregått diskussionen och från början gett en falsk bild av den. Man har gett en så karikerad och vidunderlig bild av min skrift att partiets medlemmar vänt sig mot den med avsky. Jag förstår dem. Eftersom domen fallit i förväg gällde det inte längre att diskutera ett förslag, utan att genomföra en process.

Om jag i dag begärt ordet så är det därför att jag, såsom medlem i vårt parti sedan trettiosex år och medlem av dess centralkommitté sedan tjugofyra år, betraktar det som en plikt att oavsett omständigheterna ställa de frågor jag anser vara livsviktiga för vårt partis framtid och att inte låta det sätt varpå jag ställt dem vantolkas. Min enda omtanke gäller den verkliga bilden av vårt parti, framtidens parti.

Det är inte en personlig fråga och inte enbart en moralisk fråga. En kommunist's samvete och heder är av betydelse, inte bara för honom själv utan för den bild som miljoner människor gör sig av vårt parti.

Frågan om de inre förhållandena i partiet är nämligen intimt förbunden med frågan om förhållandena mellan partiet och massorna.

I en stund i vårt partis historia som inte längre är illegalitetens och sekretessens, i en stund i vårt folks historia då arbetarklassen i allt högre grad själv blir nationen, är vårt partis problem hela nationens problem, och under alla förhållanden samma problem som gäller alla som vill en socialistisk framtid i Frankrike. Dessa problem kan därför inte diskuteras inför lyckta dörrar, utan de måste diskuteras inför hela vårt folk, med deltagande och bidrag av dem som utan att vara partimedlemmar uppriktigt vill socialismen.

Jag förkastar därför det argument enligt vilket man som uppmaning till 'fraktionsbildning' betraktar varje försök till öppen diskussion, varje politisk strävan, varje ansträngning för att mobilisera partiet i dess helhet och vänstern i dess helhet i en debatt som gör det möjligt att tillsammans bättre fastställa det gemensamma målet och de verksammaste medlen för att nå detta mål.

Det skadligaste för partiet är just att i tvistefrågorna, de som det franska folket diskuterar mest, inte acceptera en helt öppen diskussion, som är förutsättningen för att kunna mobilisera dessa massor till ett aktivt deltagande i utformningen av vårt partis politik, om denna en dag skall bli Frankrikes politik. Den fullständiga publiceringen av diskussionen på centralkommitténs sammanträde i Argenteuil, om kulturens problem, markerade en etapp på denna väg.

Besvärar det vårt partis politik, eller är det inte tvärtom ett positivt bidrag till den, att kamrat Aragon vid tre tillfällen under den senaste perioden utsänt en varning för antisemitismen i ett socialistiskt land, förkastat angiveriet där det återuppräktats och försvarat författarens rättigheter där de förhånats?

Jag har i min bok skrivit och jag upprepar här att antisovjetismen är ett brott mot Frankrike och mot freden. Vi har en gemensam fiende. Från Vietnam till Kuba kan vi bekämpa imperialismens aggressioner endast genom en gemensam kamp.

Men vad som gagnar antikommunismen och antisovjetismen är inte en klar och offentlig dom över kränkningar av våra principer, utan de handlingar genom vilka de kränkes.

När ett socialistiskt land, mitt uppe i de asturiska gruvarbetarnas strejk, sänder Franco kol och hjälper honom att bryta strejken; när ett socialistiskt land, efter att ha splittrat Magnolis Glezos' parti bygger upp elstationer för dess bödlar, de grekiska fascisterna, är detta kränkningar av den proletära internationalismen och det gagnar antisovjetismen. Det är inte att säga dessa saker utan att göra dem. Och att förtiga dem.

Jag slutar. Och när jag för sista gången talar från denna tribun vill jag med sorg, men utan bitterhet säga att även om det förgångnas metoder belastat debatten så att den förfalskats så kan ingenting beröva mig min tillförsikt om vårt partis framtid.

Vår sak är rättvis. Vårt mål kommer att uppnås. Och det kommer att ske ju snabbare och grundligare våra metoder förändras. De kommer också att förändras, därför att även om man skjuter åt sidan några av dem som ställer problemen kommer problemen att ställas i livet.

Del IV. Normalisering eller likriktning?

1. Interventionen och de sovjetiska interventionerna

De sovjetiska ledarnas militära intervention i Tjeckoslovakiens kommunistiska partis inre angelägenheter är bara ett särskilt fall — även om det är det mest dramatiska — av 'normaliseringen', det vill säga av alla de påtryckningar som de sovjetiska ledarna utövar för att söka påtvinga alla kommunistiska partier likriktning efter deras 'modell' av centraliserad, auktoritär och byråkratisk socialism.

För att driva igenom detta system och undvika besmittelse av demokratiska uppfattningar som skulle ifrågasätta metoderna för och själva existensen av den centraliserade byråkratiska apparat till vilken Lenins stora parti, oktoberrevolutionens parti, degenererat har skilda medel begagnats alltefter den politiska situationen i de olika länderna.

I de socialistiska länderna kan påtryckningarna växla från ekonomiska sanktioner och allmän bojkott (som fallet var i fråga om Jugoslavien 1948) till invasion och militär ockupation (som fallet var i fråga om Tjeckoslovakien 1968).

I de kapitalistiska länderna är de politiska medlen mer varierade och subtilare: när ett kommunistiskt parti orienteras så att den 'modell' av socialismen mot vilken det strävar tenderar att bli tillräckligt demokratisk för att kunna verka smittande och när det har fördömt interventionen i Tjeckoslovakien tvekar de sovjetiska ledarna inte att mot detta parti hjälpa den regim som har makten, även om det är en fascistisk regim: vi skall visa att så har skett i Spanien och i Grekland.

I andra partier, som också fördömt den sovjetiska interventionen, mångfaldigar de sovjetiska ledarna sina påtryckningar för att förmå dem att samarbeta med partier som bedriver monopolens politik i principlösa koalitioner (eventuellt kallade 'folkfronten' som i Finland), vilket utesluter det 'farliga' perspektivet om en socialistisk demokrati och gynnar monopolens utrikespolitik i förbindelserna med deras sovjetiska grannar.

Det är betecknande att i andra kommunistiska partier i väst de mest envisa anhängarna av de sovjetiska teserna samtidigt är de största opportunisterna i inrikespolitiken.

På andra håll organiserar de sovjetiska ledarna, alltefter styrkeförhållandena inom partierna, medvetet splittring och försvagar följaktligen det kommunistiska partiet, som i Österrike, eller också nöjer de sig med att driva dem som avslöjar deras politik till fullständig uteslutning ur partiet.

Eftersom den mest påtagliga av dessa interventioner är den som ägt rum i Tjeckoslovakien måste vi först studera deras mekanism i detta land.

Den grundtext som definierar 'nystalinismens Magna Charta' är det brev som ledarna i Sovjetunionen, Bulgarien, Ungern, Tyska demokratiska republiken och Polen från Warszawa adresserade till Tjeckoslovakiens kommunistiska partis centralkommitté den 15 juli 1968.

I detta brev uppräknas de 'avvikelser' som gjorts av Dubcek och initiativtagarna till 'januarilinjen'. De tjeckoslovakiska kommunisternas strävan att utforma en 'modell' för socialismen som överensstämde med den dåvarande etappen i deras lands vetenskapliga och tekniska utveckling och med deras nationella traditioner drabbades av en rad anklagelser: 'Vi är övertygade om att ni kommer att som er ögonsten vaka över iakttagandet av den leninistiska principen om den demokratiska centralismen ... Att förbigå en enda aspekt av

dessa principer leder obevekligt till en försvagning av partiet och dess ledande roll, till partiets förvandling ... till en diskussionsklubb.'

Detta var upprinnelsen till alla andra brott: censurens avskaffande, flerpartisystemet osv. Och slutsatsen blev att de ledande tjeckoslovakiska kommunisterna ålades:

'att genomföra en djärv och beslutsam offensiv mot de antisocialistiska högerkrafterna och utnyttja alla undertryckningsmedel som skapats av den socialistiska staten;

att göra slut på den verksamhet som bedrivs av alla politiska organisationer vilka bekämpar socialismen;

att ställa alla informationsmedel, pressen, radion och televisionen under partiets kontroll;

att strikt iaktta den demokratiska centralismens principer...'

I detta dokument sammanfattades redan mot Dubcek alla de anklagelsepunkter som sedan skulle tjäna till att ange varje kommunist som vägrade att blanda ihop den demokratiska centralismen och sitt partis politik med den stalinistiska versionen av dessa principer i den centraliserade, auktoritära och byråkratiska modell som alltsedan 1925 förverkligats i Sovjetunionen. Ifrågasättandet av den demokratiska centralismen, av arbetarklassens och partiets ledande roll är robotbilden av den födde brottslingen, som måste slås ned till varje pris, vare sig det handlar om Alexander Dubcek, Ernst Fischer eller Roger Garaudy, eller de kamrater som stöder dem, liksom det tidigare handlat om Bucharin eller Arthur London.

Vad de sovjetiska ledarna krävde var att de tjeckoslovakiska kommunisterna skulle förneka den väg som de valt för att i sitt land, efter år av byråkratiskt förtryck, återge socialismen en mänsklig gestalt och återge sitt parti en bred grundval bland massorna. Vad Warszawa-brevet krävde av dem var ett moraliskt självmord, och det var vad president Svoboda den 27 juli 1968 med högburet huvud vägrade att göra.

2. Tjeckoslovariens socialistiska republik kommer inte att begå självmord!

av Svoboda, Obrana Lidu den 27 juli 1968

Det är dags att kalla en katt för en katt. Vi skulle kunna betrakta dem som undertecknat Warszawa-ultimatomet och dem som tagit initiativet till förtalskampanjen (det finns inget annat ord för det) mot vår 'januari-linje' i Tjeckoslovakien som analfabeter om vi ännu trodde att det var frågan om misstag eller oförståelse från deras sida. Men det är bara de vanliga medborgarna i dessa länder som är otillräckligt informerade eller rättare sagt medvetet förts bakom ljuset. Vi delar deras vänskapliga känslor, men vi vet att de nu vilseledes. Allt som ägt rum före Warszawa-mötet och därefter bekräftar det. Ledarna för de fem socialistiska länderna som utan några bevis eller någon bedömning tillvällat sig rollen som åklagare och domare, vet mycket väl vad det handlar om och vad som står på spel i Tjeckoslovakien.

Trots detta har de uttalat en dom, presenterad som en gåva och inhöljd i hycklande fraser, som rätt och slätt anbefaller det socialistiska Tjeckoslovakien ett moraliskt självmord. En dag kommer Warszawa-brevet att vid sidan av Kominforms skändliga resolution mot Jugoslavien, räknas till de mörkaste gärningarna i den internationella arbetarrörelsens historia.

Det kommer att förbli ett dokument som visar hur i en del av denna rörelse i mitten av år 1968 parollerna stod i strid med handlingarna, teorin med praktiken, de högtidliga utfästelserna med dagens verklighet. Vi hoppas att de snart kommer att tillhöra historien och upphöra att vara en

smärtsam politisk realitet som kastar sin skugga över de goda förbindelserna mellan broderländer.

Det är inte vårt fel om vår inre kamp mot de dogmatiska och sekteristiska tolkningarna av socialismen och dess stalinistiska modell utsträckts över Tjeckoslovakiens gränser. Vi har inte gjort oss skyldiga till något som tillåter de fem bundsförvanterna att tvivla på vår trohet mot den proletära internationalismen och alla förpliktelser som vi ingått. Vi har inte gjort något som kan ge kommentatorn i Krasnaja Zvezda anledning att erbjuda oss den sovjetiska arméns 'hjälp' för att skapa ordning i våra inre angelägenheter.

Vår enda skuld — som det tycks vara svårt att förlåta — är vår önskan att befria socialismen från alla dess tidigare missbildningar, att återvända till dess mänskliga innehåll och befriande mission, att befria kommunistiska partiet från byråkratiska metoder, att respektera våra nationella traditioner, att bokstavligen respektera vår författning som säger att den enda maktkällan i vår stat är folket — *vårt folk, våra båda nationer, vår självständiga och suveräna stat.*

Tjeckoslovakiens socialistiska republik kommer inte att begå självmord. Dess folk har gett sina representanter ett förtroende som kanske saknar motstycke i vår republiks femtioåriga historia. Vid denna vägkorsning står vi enade som vi aldrig varit förut. Vilka hinder och svårigheter vi än möter kommer vi att fullfölja den väg som vi valde i januari 1968, inte *under* det kommunistiska partiet, utan *med* det. För oss är det ingen prestigefråga. Det är en fråga om liv och död, om att kunna andas i detta land. Det är vår plikt mot oss själva, mot den internationella arbetarrörelsen. Vi står inte isolerade inom de socialistiska ländernas och de kommunistiska partiernas familj och vi vet vem framtiden kommer att ge rätt.

De senaste tjugo årens historia övertygar oss om att vi inte blir de enda som kommer att ompröva vårt nuvarande läge.

3. Den broderliga hjälpen och stridsvagnarna

Denna protest besvarades, i gryningen den 21 augusti 1968, av den 'broderliga hjälpen' flygplan och stridsvagnar.

Den första förevändningen för ockupationen var en föregiven 'begäran om hjälp' från tjeckoslovakiska ledare. Det visade sig omöjligt för de sovjetiska ledarna att nämna en enda av dem.

Den andra förevändningen var att det gällde att slå tillbaka kontrarevolutionen. Men sedan de sovjetiska trupperna besatt hela det tjeckoslovakiska territoriet häktade de inte en enda kontrarevolutionär: de enda som redan första dagen arresterades var ledarna för Tjeckoslovakiens kommunistiska parti.

Ockupationens verkliga syfte var således inte att bekämpa kontrarevolutionen (som då var vanmäktig och som blev en massföreteelse först genom den sovjetiska ockupationen), utan att bekämpa uppfattningen om en 'socialism med mänsklig gestalt' som förordats av de tjeckoslovakiska kommunisterna.

Invasionens och ockupationens verkliga syfte var att återinföra nystalinismen.

Den 2 augusti påtvingades de tjeckoslovakiska ledarna, som var fångar i Moskva, ett 'hemligt protokoll', som borde heta diktat, ur vilket några karakteristiska klausuler återges här nedan:

4. Moskva-diktatet

---

2. Presidiet för TKP:s centralkommitté har meddelat att öppnandet av den s.k. '15:e kongressen' av 22 augusti 1968 utan samtycke från centralkommittén innebär en kränkning av partiets stadgar. Utan deltagande av presidietts medlemmar, sekreterarna i CK och de flesta av delegaterna från armén och andra organisationer är den inte giltig. Alla åtgärder rörande denna fråga kommer att vidtas av TKP:s CK:s presidium så snart den återvänt från Sovjetunionen. En särskild församling kommer att inkallas så snart läget normaliserats mellan partiet och landet.

3. Den tjeckoslovakiska delegationen har meddelat att en session med centralkommittén skall äga rum inom sex eller tio dagar, med deltagande av partiets kontroll- och revisionskommission. Den kommer att ompröva problemen i samband med normaliseringen av läget i landet, åtgärderna för att förbättra partiets och de statliga organens arbete, de ekonomiska problemen och de som gäller levnadsstandarden, åtgärderna för att stärka banden mellan partiet och staten och från deras poster avskilja individer vilkas verksamhet inte överensstämmer med nödvändigheten av att stärka arbetarklassens och det kommunistiska partiets ledande roll...

4. De tjeckoslovakiska representanterna erkänner nödvändigheten av att snabbt vidta åtgärder för att stärka socialismen, med absolut prioritet för alla åtgärder som gäller kontrollen över alla uttrycksmedel så att de helt och fullt tjänar socialismens sak, genom att i radion och televisionen förhindra antisocialistiska framställningar, göra slut på skilda antisocialistiska organisationers verksamhet och förbjuda det antimarxistiska socialdemokratiska partiets verksamhet. Nödvändiga åtgärder för att genomföra dessa uppgifter kommer att vidtas. Partiets och statens organ kommer att avhjälpa situationen inom pressen, radion och televisionen genom nya lagar och beslut. I detta speciella läge blir det, för att genomföra dessa uppgifter, nödvändigt att vidta flera temporära åtgärder som gör det möjligt för regeringen att strikt kontrollera de antisocialistiska individernas och gruppernas verksamhet. Radikala förändringar måste genomföras bland den ledande personalen inom pressen, radion och televisionen.

---

6. Presidiet för TKP:s CK och regeringen kommer att vidta nödvändiga åtgärder inom pressen, radion och televisionen för att förebygga risken för konflikter på tjeckoslovakiskt territorium mellan trupperna och medborgarna.

---

12. Representanterna för TKP har meddelat att de kommer att undersöka den verksamhet som bedrivits av de regeringsmedlemmar som befinner sig i utlandet och avgett deklARATIONER, i Tjeckoslovakiska socialistiska republikens regerings namn, om inrikespolitiken och utrikespolitiken ... De lämpliga konsekvenserna av detta kommer att dras. I detta avseende anser representanterna för TKP:s CK att det är nödvändigt att genomföra förändringar av personalen i partiets och statens organ för att trygga en konsolidering inom partiet och inom landet. Dessa problem kommer att behandlas i alla deras aspekter vid representanternas återkomst till sitt land. Inrikesministeriets verksamhet kommer också att granskas och åtgärder att vidtas för att stärka dess effektivitet och auktoritet.

5. Jag anklagar

Därmed var iscensättningen för restaurationen klar: allt skulle ske med den obevekliga nödvändigheten i det antika ödesdramat.

Inför hela nationens enhälliga opinion måste man åtminstone de första dagarna gå en omväg. Det hade inte varit möjligt att genom direkt ockupation föra Bilak et consortes, som på förhand accepterat denna roll, till makten. Man måste iaktta en viss försiktighet vid övergången, såväl när det gällde de ansvariga som i fråga om lagarna. Det tog ett år att undanröja Dubcek och den andra interimregimen, med Husak, är ännu inte slut. Men fällan hade satts upp och mekanismen fungerar perfekt. Medan arbetarråden avskaffades, censuren återinfördes och partiets demokratiska verksamhet annullerades redan de första dagarna tog det flera månader att till partiets och statens kommandoposter återföra dem som genom samarbetet med ockupationsmakten blivit omöjliga inför massorna. Även om Husak, ett tidigare offer för den stalinistiska Novotny-regimen, energiskt motsätter sig att de beryktade 'processerna' återupptas, fortsätter utrensningen: den 5 januari 1970 meddelade det officiella organet för Tjeckoslovakiens kommunistiska parti, Rude Pravo, att 'utrensningarna inom partiet kommer att avslutas under detta år'.

De cirkulär som rekommenderar och organiserar angiveriet (bland vilka undervisningsministeriets bara är ett exempel) gör det möjligt att påskynda denna utrensning.

Men för att gå ännu snabbare fram meddelade en kommuniké den 12 januari 1970 från den tjeckoslovakiske inrikesministern, kommenterad av Rude Pravo den 18 januari, mycket lägligt att man upptäckt en trotskistisk komplott som 'hotade alla socialistiska länder'.

Bästa tänkbara förhållanden kommer således snart att ha skapats för att i ren stalinistisk tradition och med en liknande vokabulär organisera en kedja av processer mot 'högermännens och trotskisternas block', enligt Stalins eget uttryck.

Definitionen av 'komplotten', som på förhand rättfärdigar fängelsedomar, interventioner och utrensningar, har för övrigt lämnats i en 'historiehandbok' som i samma vecka publicerades på nytt under ledning av Boris Ponomarev, som åter, liksom på Stalins tid, påbörjar Jugoslavien ansvaret för brytningen 1948 och retrospektivt förebrår det samma sak som tjugo år senare Tjeckoslovakien: 'I en rad principfrågor har det intagit ståndpunkter som avviker från de andra kommunistiska partiernas i de socialistiska länderna.'

Man kan till Stalins försvar tillägga att även om detta ledde till att han bannlyste Jugoslavien så företog han ändå ingen invasion av landet.

I Finland ligger problemet annorlunda till och manövrerna där är mer komplicerade. Alltsedan mars 1966 deltar kommunistiska partiet i koalitionsregeringen med socialdemokraterna och centerpartiet. Det är första gången på tjugo år som ett kommunistiskt parti i ett kapitalistiskt land innehar ministerposter (visserligen blygsamma: transportdepartementet och två statssekreterare). Det är ett uppenbart missbruk av ordet att kalla denna gruppering för 'folkfront', desto mer som den genomför en politik som helt motsvarar monopolens krav (de tjugo familjerna och de två bankgrupper som i verkligheten orienterar Finlands hela politik).

En devalvering med 31 procent i oktober 1967 gjorde det möjligt för de finländska monopolerna att tränga in på de europeiska marknaderna och 1968 utarbetades en 'stabiliseringsplan' för att 'bekämpa inflationen', det vill säga för att lönerna inte skulle följa prishöjningarna. Tack vare detta ökade lönerna 1968 med 8 procent medan priserna höjdes med 11 procent, så att Finland blev ett 'mycket fördelaktigt investeringsområde', som de stora internationella monopolerna

erkände. Arbetslösheten tredubblades däremot 1968 i jämförelse med 1964 och mer än fördubblades i jämförelse med 1966.

Allt detta skedde med deltagande från Finlands kommunistiska parti, vilket väckte stort missnöje bland många av dess medlemmar och ledde till en verklig splittring: på aprilkongressen 1969 drog sig 210 delegater av 470 tillbaka och höll en egen kongress. Problemet var svårt att lösa för den sovjetiske delegaten, medlemmen av SUKP:s politiska byrå Arvid Pelsje. Till en början gjorde han en rad framställningar och uppvaktningar för att undvika splittringen, eftersom det sovjetiska partiet godkände regeringsdeltagandet till varje pris, som gynnade goda diplomatiska relationer utan att man löpte risken för någon revolutionär rörelse ledd av ett parti som också fördömt den sovjetiska interventionen i Tjeckoslovakien. Man måste därför bevara enheten inom partiet, som redan var den svagaste partnern av de tre i regeringen och inte kunde bevara sina positioner där vid en splittring. Sedan försöket att bevara enheten misslyckats går operationens andra fas för de sovjetiska ledarna ut på att påtvinga partiets majoritet den inre oppositionens teser. Denna minoritet, som åtnjuter sovjetiskt stöd, återtar, trots att den delat majoritetens alla opportunistiska ståndpunkter, de sovjetiska argumentens klassiska arsenal mot majoriteten: övergivande av marxismen-leninismen, av den demokratiska centralismen, av partiets ledande roll, högerrevisionism och övergivande av den proletära internationalismen eftersom man fördömt den sovjetiska interventionen i Tjeckoslovakien. I stället för att söka återvinna partiets breda massor för en riktig politik förs en systematisk fraktionskamp, med de mäktiga medel som det sovjetiska stödet utgör, för att genom andra representanter samtidigt fortsätta samma politik av samverkan med monopolerna och på det internationella planet reservationslöst inta samma ståndpunkt som Sovjetunionen i Tjeckoslovakien och på andra håll.

De sovjetiska ledarnas mest cyniska operation har varit att döpa oppositionen i minoritet till 'Kommittén för partiets enhet'!

De sovjetiska ledarnas direkta inblandning i Österrikes kommunistiska partis inre angelägenheter är lika typiskt.

När Dubcek vid konferensen i Cierna nad Tisa i augusti 1968 framhöll att om Sovjetunionen skulle påtvinga Prag sitt diktat med våld skulle Tjeckoslovakiens kommunistiska parti energiskt stödjas av de flesta kommunistiska partier i Europa svarade Brezjnev honom brutalt: 'De som skulle våga göra det har vi medel att reducera till obetydliga smågrupper.'

I Österrike förverkligades hotet bokstavligen. Österrikes kommunistiska parti var redan ett litet parti, utan större inflytande på landets politiska liv, men det hade i de sovjetiska ledarnas ögon en särskild betydelse därför att på grund av det gemensamma språket var de österrikiska kommunisternas publikationer mycket lästa i Tyska demokratiska republiken. Det österrikiska partiet hade, liksom många andra, fördömt Warszawa-paktstruppernas intåg i Tjeckoslovakien. Om det hade stannat vid detta hade saken inte varit så allvarlig. Men partiets teoretiska tidskrift *Weg und Ziel*, under ledning av en medlem av politiska byrån, Franz Marek, och partiets tidning *Tagebuch* följde uppmärksamt etapperna i 'normaliseringen', det vill säga likriktningen i Tjeckoslovakien, analyserade orsakerna och begrundade socialismens perspektiv i högt utvecklade länder. Franz Marek hade utgett ett arbete om de revolutionära möjligheterna i Europa. Ernst Fischer, en av partiets äldsta ledare och en marxistisk teoretiker som sedan länge hade ett internationellt forum, hade i en rad arbeten ställt grundläggande frågor om 'konstens nödvändighet', där han ställde frågan om den 'socialistiska realismens' revolutionära betydelse och om ungdomen, vars utveckling han sökte förstå. Han gjorde en skarp och grundlig kritik av interventionen i Tjeckoslovakien och dess följd. Dessa

frågeställare var i de sovjetiska ledarnas ögon fiender som måste avlägsnas och de tvekade inte att inför det österrikiska partiets kongress skapa en tidning som var direkt orienterad av dem, *Berichte und Information*. Den publicerade två specialnummer: det ena riktat mot Ernst Fischer, det andra mot Franz Marek, i vilka det traditionella förrådet av etiketter avsedda att skapa pogromklimat kring en partimedlem utnyttjades: opportunist, likvidatör, oppositionsman, högerman, vänsterextremist, fraktionsmakare, sovjetfiende och trotskist.

Denna klassiska metod för att framkalla en betingad reflex hos tusentals ärliga och trogna partimedlemmar lyckades. Den niddbild som fabricerades genom en systematisk förfalskning av Fischers och Mareks tankar och skrifter ledde till det önskade resultatet. På kongressen blev Franz Marek inte omvald till politiska byrån och Ernst Fischer uteslöts ur partiet. De sovjetiska ledarna hade uppnått sitt mål och deras publikation *Berichte und Information* upphörde att utkomma strax efter kongressen. Tjugosju medlemmar av centralkommittén avgick i protest mot uteslutningen av Fischer. Genom denna splittring blev Österrikes kommunistiska parti, som var svagt redan förut, förvandlat till en obetydlig grupp. Det hot som uttalats i Cierna nad Tisa förverkligades obevekligt.

Återstoden av partiet, samlat kring dess ordförande Franz Muhri, en ärlig partikämpe som inte velat vidta dessa extrema åtgärder (Österrikes Waldeck Rochet), hade emellertid inte anslutit sig till något förbehållslöst godkännande av de sovjetiska åtgärderna i Tjeckoslovakien och på andra håll och därför förblev det nödvändigt att utöva ett ständigt tryck på partiet. En reservationslöst 'prosovjetisk' (i samma bemärkelse som man i liknande fall säger 'prokinesisk') tidskrift, *Neue Politik*, fortsätter därför att utges även efter kongressen. 'Normaliseringen' fortsätter.

Englands kommunistiska parti spelade ingen avgörande strategisk roll och därför var det inte nödvändigt att vidta lika energiska åtgärder mot det. Det räckte med att uppmuntra en prosovjetisk fraktion mot partiets ledning och dess majoritet för att denna, av fruktan för en splittring, skulle dämpa sin kritik av 'normaliseringen' i Tjeckoslovakien. På partiets kongress i november 1969 bekräftades fördömandet av interventionen med 295 röster mot 118. Men analysen av interventionens orsaker och konsekvenser drevs inte vidare. För de sovjetiska ledarna räckte denna neutralisering.

När det gäller stora masspartier är uppgiften svårare, särskilt när ifrågavarande partis ledning konsekvent hävdar sin självständighet, som Italiens kommunistiska parti. Redan efter SUKP:s 20:e kongress och Chrusjtjavs avslöjanden om den stalinistiska perioden hade Palmiro Togliatti börjat att ställa det verkliga problemet, analysen av orsakerna till personkultens uppkomst, som inte var en historisk tillfällighet orsakad av Stalins egenheter, utan berodde på själva systemet, inte det socialistiska systemet utan den snävt centraliserade, auktoritära och byråkratiska form som det fått i Sovjetunionen. Togliatti drog de teoretiska och praktiska lärdomarna av detta beträffande 'partiet av ny typ'. Just för att vara trogen Lenins anda och hans lärdomar, som visar oss att organisationsformerna för den revolutionära kampen i varje ögonblick måste motsvara landets och epokens särskilda förhållanden, kan en leninistisk uppfattning av partiets organisation under Italiens eller Frankrikes förhållanden i mitten av det tjugonde århundradet inte vara någon mekanisk kopia av den organisation som Lenin skapade i Ryssland 1902. På alla dessa punkter ställde Togliatti frågorna riktigt. Han blev för övrigt fördömd för detta av de sovjetiska ledarna och av ledningen för Frankrikes kommunistiska parti, liksom av mig själv då jag blev dess talesman i kritiken av Italiens kommunistiska partis 8:e kongress. Vi gjorde fel när vi anslöt oss till denna kritik i stället för att i vår tur grundligt studera de problem som ställdes av Togliatti.

Troget Togliattis anda behandlade Italiens kommunistiska parti orsakerna till och konsekvenserna av den sovjetiska interventionen på ett kritiskt sätt, vilket omvittnas av tidigare citerade inlägg av Enrico Berlinguer, ledare för den italienska delegationen vid Moskva-konferensen, och av generalsekreteraren Luigi Longos artikel i l'Unità på årsdagen av invasionen i Tjeckoslovakien.

Naturligtvis pågår det diskussioner inom Italiens kommunistiska parti (och ledningen söker inte alls att kväva dem). Debatten blev skarpare när vissa partimedlemmar skapade en särskild tidskrift, *Il Manifesto*. Det italienska partiets ledning beslöt för övrigt, efter att ha framlagt frågan vid ett centralkommittésammanträde, att demokratiskt föra diskussionen i alla partiets grundorganisationer innan man drog slutsatserna vid nästa sammanträde med centralkommittén. Det var helt det italienska partiets egen angelägenhet.

Under den pågående inre diskussionen i partiet, innan centralkommittén skulle uttala sig, publicerade emellertid nyhetsbyrån Tass ett meddelande i dessa frågor. I detta anatema mot redaktörerna för *Il Manifesto* utnyttjades samma schema som förut använts mot Ernst Fischer, med den återkommande raden av etiketter (revisionister, höger- och vänsteropportunisterna på en gång, anarkister, baktalar av Sovjetunionen, fiender till den demokratiska centralismen, partifiender osv.), men allvarligast var slutsatsen i en artikel i Pravda som utgjorde en uppenbar inblandning i Italiens kommunistiska partis inre angelägenheter: 'Utrensningen av dessa opportunistiska element är en nödvändig förutsättning för Italiens kommunistiska partis verksamhet.' Samtidigt bedrevs en verklig utpressningskampanj mot partiets enhet. Vissa element, som godkände den sovjetiska interventionen i Tjeckoslovakien, hotade ledningen med att organisera fraktionsarbete: om redaktörerna för *Manifesto* inte utesluts har 'vi' möjlighet att skapa ett organ med motsatt tendens. På det sättet begränsade de rörelsemöjligheterna för en ledning som med rätta ville bevara partiets enhet.

Även där visar oroande fakta att hoten inte varit fåfänga och att prosovjetiska påtryckningsgrupper börjat bildas. Tidskriften för italiensk-sovjetisk vänskap, *Rassegna sovietica*, har med utgångspunkt från den grundläggande viljan att gynna goda förhållanden mellan Italien och Sovjetunionen, som en lojal och fri vän, ibland publicerat kritiska bedömningar av Sovjetunionens politik. Det är mer än vad de sovjetiska ledarna kan tåla, eftersom de förväxlar vänskap med ovillkorlig likriktning. De har därför, med stöd från en lojal sektion av de italiensk-sovjetiska vänskapsföreningarna, skapat en ny tidskrift som är en italiensk version av den gamla apologetiska publikationen 'Sovjetunionen'. Dessutom har *Via Nove*, en annan av det italienska partiet tidigare utgiven tidskrift som inte längre står under partiets finansiella och politiska kontroll, efter att helt ha bytt ut redaktionskommittén, med undantag för chefredaktören, blivit den exemplariska publikation som utesluter minsta reservation gentemot Sovjetunionens politik.

Hittills har de sovjetiska ledarnas 'normaliserings'-försök (dvs. försök till likriktning) i Italien motstått av en ledning som — i spetsen för ett stort massparti, alltjämt strävande efter att förebygga en brytning med Sovjetunionen och att bidra till den internationella rörelsens enhet — ämnar beslutsamt hävda sin självständighet för att uppfylla den främsta och mest oavvisliga av den proletära internationalismens plikter: att inte låta sig förvandlas till en oförbehållsam propagandist för en modell av socialismen som inte motsvarar dess folks behov, utan lämna sitt bidrag till den internationella rörelsens stärkande genom att förankra viljan till socialism djupt bland massorna och utarbeta den modell, de former och de vägar till socialismen som motsvarar dessa nationella behov.

Det systematiska arbetet för att splittra och försvaga alla dem som inte identifierar vänskapen

med Sovjetunionen med blind underkastelse för dess nuvarande ledare är naturligtvis mycket lättare när det gäller partier som är tvungna att kämpa illegalt mot fascismen, som i Spanien och i Grekland.

Sådana försök är ännu brottsligare gentemot dessa partier, vilkas medlemmar varje dag möter illegalitetens faror, fascismens fångelser och deras bödlar.

Spaniens heroiska kommunistiska parti har trots svårigheterna i kampen mot Franco inte sökt göra det lättare för sig genom att godkänna Sovjetunionens politik i Tjeckoslovakien. Dolores Ibarruri, den stora 'Pasionaria', har från första dagen, trots att hon lever i Moskva, oböjligt tagit ställning mot interventionen i Prag. Generalsekretären i Spaniens kommunistiska parti, Santiago Carrillo, har trots påtryckningarna vägrat att tuga om det tjeckoslovakiska dramat och genom sina teoretiska och politiska skrifter lämnat ett fruktbart bidrag till utformningen av en modell för socialismen som motsvarar vår tids förhållanden, till en djärv strategi för den kommunistiska rörelsen, till själva begreppen om organisationen och partiet. Allt detta är mycket obekvämt för den dogmatism och det beskydd av apparaterna som de sovjetiska ledarna praktiserar. De har därför försökt att i första hand bland de spanska kommunister som lever i Moskva organisera en prosovjetisk fraktion för att bekämpa partiets ledning. Tack vare 'la Pasionarias' och de spanska ledarnas vaksamhet och auktoritet slutade emellertid detta fraktionsförsök med ett bakslag. De enda två nystalinister som försökt bedriva sådan undermineringsverksamhet inom centralkommittén har avlägsnats. Då tillgrep de sovjetiska ledarna grövre medel: för att straffa Spaniens kommunistiska parti i dess kamp för sin självständighet tvekade de efter Moskva-konferensen inte att ändra sin hållning gentemot Franco. Trots att under mer än trettio år efter krigets slut i Spanien varken Sovjetunionen eller de andra socialistiska länderna erkänt Franco mottogs i januari 1970 för första gången Francos utrikesminister, Lopez Bravo, i Moskva av en vice utrikesminister. De spanska fascisterna dolde varken sin glädje eller sina syften. Den 10 januari 1970 skrev M. Romero, chefredaktör för den Francotrogna tidningen Pueblo, i sin kommentar att dessa nya relationer med Sovjetunionen kommer att underlätta kampen mot 'den omstörtningens verksamhet som i dag bedrivs mot Spanien av kommunismen och ... att med diplomatiska medel hejda den'.

Några dagar senare, när Asturiens gruvarbetare stod mitt uppe i en strejk, avgick båtar lastade med kol för att bryta strejken inte bara från hamnarna i Förenta staterna, utan också från en av Warszawa-paktens medlemsstater, Polen.

Mundo Obrero, det illegala organet för Spaniens kommunistiska partis centralkommitté i Madrid, protesterade den 23 januari 1970 mot att 'de socialistiska länder som inte erkänt Franco sedan trettio år tillbaka nu upprättar politiska relationer med den regim som införts med Hitlers och Mussolinis hjälp, en regim som dessutom går mot sitt slut'. I samma nummer publicerades ett brev som Spaniens kommunistiska partis verkställande utskott adresserat till Polens enade arbetarparti i vilket det ombads dementera de kolsändningar tack vare vilka den fascistiska regeringen kunde skryta med att den skulle bryta gruvarbetarnas strejk. Sedan de polska båtarna i början av februari lossat sin last i de spanska hamnarna undertecknade gruvarbetarna i Asturien ett kollektivt brev till de polska fackföreningarna för att vädja till deras proletära solidaritet och visa denna genom att vägra att till Franco leverera det kol som han behövde för att bryta deras strejk. Där ser man vilka låga medel som kan tillgripas för att bryta motståndet mot 'normaliseringen'. Man gör vad som helst för att förekomma en seger för det kommunistiska parti som har en annan uppfattning av organisationen av ett socialistiskt samhälle än de sovjetiska ledarnas, enligt Ponomarevs definition i den historiehåndbok vi nyligen citerat.

Det mest karakteristiska exemplet på de metoder som de sovjetiska ledarna använder, utan att tveka att organisera en partisplittring eller hjälpa en fascistisk diktatur emot partiet, när detta handlar självständigt i sin kamp för socialismen och när det fördömer interventionen i Tjeckoslovakien, dess orsaker och följder, är deras uppförande mot Greklands kommunistiska parti.

Efter militärkuppen den 21 april 1967, som överraskade de grekiska kommunisterna och demokraterna, var det nödvändigt att göra en kritisk analys av de misstag som lett till att partiet låtit sig överrumplas på detta sätt. Centralkommitténs sekreterare, Koliyannis, inkallade — för att undvika varje självkritik av partiledningen — i februari 1968 ett sammanträde med centralkommittén utan alla de medlemmar av densamma som i själva Grekland förde den illegala kampen och som inte ens underrättades. Detta tolfte plenarsammanträde samlade uteslutande de medlemmar av centralkommittén som levde i de socialistiska länderna. De sovjetiska ledarna ingrep i Greklands kommunistiska partis inre angelägenheter genom att före centralkommitténs diskussion om dessa problem sända Koliyannis ett brev i vilket de understödde hans politiska linje, för att genom denna manifestation av auktoritet utöva påtryckningar på de närvarande medlemmarna. I denna stympade centralkommitté, utan någon representant för det inre motståndet och sammansatt endast av de socialistiska ländernas gäster, fick Koliyannis stöd av 12 medlemmar och 7 suppleanter, medan 9 medlemmar och 10 suppleanter röstade mot honom. I strid med vad partiets stadgar uttryckligen fastslagit och den särskilda resolution, antagen av CK:s tionde plenarsammanträde, stipulerade, nämligen att varje beslut blev giltigt först sedan det godkänts av de medlemmar av CK som verkade inom motståndsrörelsen i själva Grekland, uteslöt Koliyannis, i förlitan på de sovjetiska ledarnas stöd, tre medlemmar av politiska byrå och adjungerade nya medlemmar till centralkommittén.

Sedan centralkommitténs inrikespolitiska byrå, den illegala ledningen för kampen i Grekland, tagit del av dessa resolutioner avvisade den dem enhälligt. En stor majoritet av den centralkommitté som stadgeenligt valts av den 8:e kongressen och hela den inre motståndsledningen hade alltså uttalat sig mot Koliyannis och hans fraktion av emigranter, som stod isolerade från den inre motståndsrörelsen.

När interventionen i Tjeckoslovakien ägde rum fördömdes denna aggression enhälligt av den inre motståndsrörelsen och av majoriteten inom centralkommittén. Redan den 21 augusti skrev Manolis Glezos, den ärorikaste ledaren i Greklands kommunistiska parti, som första gången dömdes av nazisterna för att han ryckt bort Hitlers flagga från Atens Akropolis, blev nationalhjälte i kampen mot fascismen och sedermera erhöll Leninpriset: 'Vi har, som den militära diktaturens fångar, med häpnad och stor smärta mottagit nyheten om de upprörande händelser som äger rum i Tjeckoslovakien. Vi brännmärker kränkningen av Tjeckoslovariens socialistiska republiks suveräna rättigheter. Det går inte att rättfärdiga invasionen på något sätt ... Vi uttrycker vår fullständiga solidaritet med det tjeckoslovakiska folket och dess ledning. Vi begär av regeringarna i de fem socialistiska länderna att de drar tillbaka sina trupper och låter det tjeckoslovakiska folket fritt avgöra sitt eget öde.'

Sedan Koliyannis och hans grupp av emigranter uttryckt sitt högljudda gillande av invasionen ställde de sovjetiska ledarna betydande propagandamedel till deras förfogande. Koliyannis kunde till och med utnyttja sovjetiska radiostationer för att sprida förtal mot Manolis Glezos, ett förtal som de fascistiska överstarnas junta med glädje återgav i sin press. Huvudfienden för de sovjetiska ledarna liksom för 'samarbetsmannen' Koliyannis var inte fascismen utan den inre motståndsrörelsen, Manolis Glezos och EDA, den demokratiska Lambrakis-ungdomen och dess ordförande, kompositören Mikis Theodorakis.

Här är den dubbla bekräftelsen: i december 1969 stängde Tjeckoslovakiens kommunistiska parti, sedan det vederbörligen 'normaliserats' och likriktats, de byråer som innehades av Partikommittén för de grekiska kommunisterna i Tjeckoslovakien och av Centrala rådet för de grekiska politiska flyktingarnas förbund, vilket innebar ett direkt slag mot den inre motståndsrörelsen i Grekland därigenom att det uttömde en viktig källa till de pengar som insamlats bland grekerna och som var avsedda för de politiska fångarna i Grekland och deras familjer, och vidare förbjöds utgivningen av informationsorganet för den inre motståndsrörelsen i Grekland, Agonistis. Den förevändning som anfördes var att Tjeckoslovakiens kommunistiska parti (efter 'normaliseringen') endast erkände Koliyannis och hans grupp som legitim och enda ledning för Greklands kommunistiska parti.

Men det var ändå inte nog: Glezos och den grekiska motståndsrörelsen måste bestraffas för att den brännmärkt invasionen i Prag. De 'stora medlen', i Grekland liksom i Spanien, efter att ha organiserat partiets splittring, består i att hjälpa dess bödlar. Den 14 december 1969 meddelade den grekiska fascistpressen triumferande att den sovjetiske ambassadören i Aten tillsammans med den grekiske ministern för samordningen, Makarezos, lagt den första stenen för elkraftscentralen Kératsini, i Pireus, som den fascistiska juntan bygger upp med Sovjetunionens finansiella, vetenskapliga och tekniska hjälp. Det ursprungliga projektet hade visserligen utformats 1966 tillsammans med den förutvarande regeringen men bekräftades först genom ett tilläggfördrag år 1967, undertecknat av den fascistiska juntan. Värre ändå är att ett nytt avtal undertecknats mellan 'Greklands elektricitet' och det sovjetiska 'Energomach-export' för att bygga upp en ny elstation i Philippoi i Makedonien.

Inga falska undanflykter, inga ursäkter är möjliga.

Det är normalt att de socialistiska länderna har handelsutbyte med alla länder utan undantag. Men, som Fidel Castro underströk i sitt tal den 1 o augusti 1967, det existerar en grundläggande skillnad mellan handelsförbindelserna, som är helt legitima och nödvändiga mellan socialistiska och kapitalistiska länder och finansiell, vetenskaplig och teknisk hjälp, som ger de reaktionära och fascistiska oligarkierna krediter för att finansiera deras tunga utrustning och därmed gör det lättare för dem att kuva det inre motståndet, så som den sovjetiska regeringen hjälpt de reaktionära klickarna i Venezuela, Argentina och Brasilien och den i dag hjälper de grekiska fascisterna mot den inre motståndsrörelsen, mot kommunisterna, mot Manolis Glezos.

Jag framlägger således en allvarlig anklagelse, och jag väger mina ord: jag anklagar de nuvarande sovjetiska ledarna för att föredra vilken som helst regim och stödja denna framför att hjälpa ett kommunistiskt parti, vilket det än må vara, när detta tycks eftersträva en socialism som skiljer sig från den sovjetiska modellen och ifrågasätter den senare. De tar denna risk endast när deras maktpolitik står på spel, exempelvis i Vietnam, därför att om de släppte Vietnam skulle deras närvaro vara utesluten i hela Sydostasien, till fördel för Kina och USA. Att avslöja denna politik i världsskala — är det att kränka den proletära internationalismen eller tvärtom att försvara den mot dem som förråder den? Att försvara våra partier mot de prokinesiska gruppernas fraktionsverksamhet — är det att kränka den proletära internationalismen? Vi har här att göra med operationer som är mycket farligare för våra partiers och för socialismens framtid. Men det finns två slags vikter och två måttskalor: när det gäller de kinesiska kommunisterna tycks vi inte längre ha någon förpliktelse till proletär internationalism, när det gäller dem kan man ostraffat blanda ihop det värsta förtal med den riktiga kritiken. Det är gott och väl därför att det tjänar de sovjetiska ledarna i deras polemik mot de kinesiska ledarna.

Men när det gäller de sovjetiska ledarna innebär det ringaste avslöjande av deras verksamhet ett förräderi, ett majestätsbrott.

Man har beskyllt mig och kommer ännu att beskylla mig för sovjetfientlighet.

Sovjetfientligheten är en hållning som innebär att man diskrediterar socialismen i själva dess princip, genom att förebrå Sovjetunionen varje slag som den tillfogar kapitalismen.

Vad jag förebrår de sovjetiska ledarna är de slag som de tillfogar de kommunistiska partierna och den socialistiska rörelsen i dess helhet. Jag anklagar dem för att genom sina handlingar, från Asturiens gruvområde till Makedonien, från Prag till Caracas, fördunkla den riktiga bild av socialismen som miljoner människor bär i sina sinnen och sina hjärtan.

Lenin och oktoberrevolutionen var inte detta. Inte heller den långa marschen och den kinesiska revolutionen.

Sammanfattning. Och nu?...

Det är vår plikt att rädda förhoppningarna.

Det kan vi inte göra genom tystnad utan genom att sprida ljus.

Vi kan inte behandla vårt partis medlemmar som minderåriga barn som det gäller att skydda mot sanningen så att de bevarar sin 'tro' orubbad. Vi behöver mogna partimedlemmar, som är kommunister inte hitom utan bortom Stalins, Lin Piaos och Arthur Londons erfarenheter. Kan vi — ja eller nej — trots detta förlita oss på socialismen och kämpa för att bygga upp den?

Det är frågan.

Det är därför som jag med smärta men ändå i förvissning om att tjäna den nödvändiga förnyelsen skriver denna bok, först och främst för mina kamrater.

Jag blir alltmer övertygad om att de trehundrafemtiotusen medlemmarna i vårt parti utgör den största och sundaste politiska kraften i vårt land. Ingenting av värde för framtiden kan göras utan dem och ännu mindre mot dem. Även om man skulle gå så långt som att utesluta mig ur partiet kan jag inte ge någon ett bättre råd än detta: om ni vill en bättre framtid, anslut er till Frankrikes kommunistiska parti.

Allt annat är oväsentligt.

Till och med de trollkonster, de personliga uppgörelser och de moraliska bedrägerier som ett halvt dussin personer ägnat sig åt under förberedelserna till den 19:e kongressen och dess förhandlingar.

De hätska utbrotten mot min person och den systematiska vantolkningen av mina tankar och mina skrifter, för att mot denna nidsbild väcka tusen delegaters och tiotusentals partimedlemmars hat genom att vädja till det bästa hos dem — deras klasskänsla, deras hängivenhet för partiet och för oktoberrevolutionen — allt detta är bara ett moment i en lång historia vars insats är vårt partis och socialismens framtid i vårt land.

För mig handlar det inte om någon personlig fråga. Det enda som räknas är de ställda problemen och avslöjandet av de lögnare med vilka man söker fuska bort dem.

Jag skall bara erinra om ett avgörande exempel som gäller själva principerna.

Man har till leda upprepat att jag, som i trettiosex år försvarat och undervisat om den dialektiska materialismen, skulle förneka själva dess kärna. Man har ur dess sammanhang

lösryckt en sats i min bok 'Socialismens stora vändpunkt', där jag skrev att för att inte förvandlas till en sekt av dogmatiker, utan för att bli jäsämnet för alla de krafter som i Frankrike vill bygga socialismen, kan vårt parti inte ha någon 'officiell' filosofi. Lexikonet (Larousse) ger oss denna definition av ordet 'officiell': 'Säges om allt som är kungjort, deklarerat, anbefallt av en erkänd auktoritet; det som kommer från regeringen, administrationen.' Är det en sådan status som ett kommunistiskt parti kan ge den dialektiska materialismen?

Varför då dessa upprörda rop? Och i synnerhet, varför detta ohederliga klipp i det som jag skrivit i min bok: 'Det är ingalunda fråga om att avstå från den marxistiska materialismen som har gjort det möjligt att övergå från den utopiska socialismen till den vetenskapliga genom upptäckten av metoder som gör det möjligt att studera samhällets objektiva lagar. Det gäller att placera in den marxistiska materialismen i dess rätta sammanhang som är den vetenskapliga forskningens och den revolutionära kampens. Marxismen är inte en politisk dogm vars accepterande är förutsättningen för ett aktivt deltagande i den revolutionära kampen och vars avvisande skulle utestänga från ledande poster i partiet.' ('Socialismens stora vändpunkt', s. 166).

Det är ett exempel på organiserad förfalskning, efter alla dem som jag lämnat i mitt brev till l'Humanité och i mitt inlägg på kongressen om klasskampen, arbetarklassens ledande roll, det 'historiska blocket' och den demokratiska centralismen.

Detta skulle inte ha någon större betydelse om det bara var frågan om en personlig angelägenhet. Det viktiga, för partiets framtid, är att känna till skälen för dessa angrepp.

De kanske klarnar om jag erinrar om vissa fakta som jag härmed förelägger för varje partimedlems bedömning.

l'Humanité har inte med ord berört den artikel på en halv sida i Pravda den 15 januari 1970 som ägnades åt förberedelserna till Frankrikes kommunistiska partis kongress och i själva verket till fyra femtedelar upptogs av ett ytterst våldsamt angrepp mot Garaudy. Där återfanns samma schema som begagnats mot Bucharin, mot Arthur London och mot Ernst Fischer. För att fastnagla denne 'vänsterextremist på högerflygeln' anklagade man mig för 'dubbelspel' och 'trotskism', liksom av en tillfällighet i samma stund som man i Prag upptäckte en 'internationell trotskistisk sammansvärjning' mot socialismen. Artikeln antydde klart att det inte räckte med att utestänga mig från politiska byrån och centralkommittén, utan att jag måste uteslutas ur partiet.

Det var normaliseringens logik.

Man kan fråga sig om några andra fakta — däribland de senaste utnämningarna till partiets sekretariat — inte är en följd av samma logik.

Det är betecknande att de två rapporter som framlades på kongressen, under fyra respektive två timmar, vardera endast innehåller en och en halv rad som erinrar om vårt fördömande av den militära interventionen i augusti 1968, utan den ringaste reflexion över lärdomarna av den nuvarande 'kursen' i Tjeckoslovakien.

Det är betecknande att sedan FKP på Moskva-konferensen i juni 1969 visat sig vara det enda parti som ogillade interventionen men accepterade att inte tala om den på själva konferensen, så har man på dess 19:e kongress låtit alla hänsyftningar på Tjeckoslovakien utgå ur de tal som hölls av våra broderpartiers representanter.

Det är betecknande att medan det italienska och det spanska partiet under de föregående veckorna, trots de sovjetiska påtryckningarna, inbjudit och mött representanter för De grekiska demokraternas motståndsförbund (EDA) tillhörde de enda grekiska gäster som inbjudits till FKP:s 19:e kongress i Nanterre Koliyannis grupp.

Det är betecknande att l'Humanité för första gången inte protesterar mot det anslående mottagande som beretts Francos utrikesminister, medan vi tidigare, alltsedan trettio år, med rätta protesterat varje gång en Francorepresentant besökte Paris eller en fransk minister reste till Spanien, mot förbindelserna med Hitlers och Mussolinis siste arvtagare. Men det kanske skulle vara svårt att i Paris protestera mot vad man accepterar i Moskva.

Det är hög tid att hejda denna normalisering, denna 'bilakisering', som oundvikligen skulle medföra vårt partis förfall.

Jag vet att det kommer att göra många kamrater ont att läsa om dessa saker. Jag förstår dem. Tror de inte att jag upplever samma smärta, samma drama? Men om vi inte vill förtvivla om framtiden, på nytt överraskas av andra morgnar i Prag, får vi inte invagga oss i illusioner, myter eller lögn.

Ett nytt förtroende för den sak som är vårt livs mening kan endast byggas på sanningen, denna enda revolutionära sanning, som Gramsci sade.

Bölden måste skäras upp. Det var inte längre möjligt att tiga inför de lömska hugg som riktades mot den internationella rörelsen och mot vårt parti.

Jag förstår den normala och sunda reaktionen hos den som i kampen med arbetsköparna och förtrycket på sitt 'jobb' vet att han kan stå mot dem endast tack vare styrkan och sammanhållningen i hans klassorganisation, i hans parti, i hela rörelsen. Ja, vi lider av Kinas linje och vi lider av Sovjetunionens. Vi kan resa våra huvuden och jubla först då enheten återvunnits. Men vi kan inte återvinna denna enhet genom att blunda för handlingarna av dem som förstör den. År 1948 öppnade anatemat mot Jugoslavien den första bränschen, det första såret i rörelsens enhet, schismen med Kina blev det andra och slutligen splittrades rörelsen genom invasionen i Tjeckoslovakien. Varför förneka krisen? Och hur skall vi kunna övervinna den om vi inte erkänner att det råder en kris? Om vi inte försöker ta reda på vem som är ansvarig för den? Vi behöver vänskap med det stora kinesiska folket. Vi behöver ett stort och mäktigt Sovjetunionen. Det vore inte att hjälpa Sovjetunionen om vi skulle tiga inför åtgärderna av en handfull ledare vilkas dogmatism och vägran att godta allt som inte liknar deras föräldrade scheman driver dem till att inte bara bromsa upp den internationella rörelsen mot socialismen, utan också att i deras eget land bromsa upp utvecklingen av ekonomin, tillsnörd av apparaten och kvävd därför att man inte låter envars personliga initiativ utvecklas demokratiskt.

Att tiga är inte att hjälpa. Denna tystnad liknar till slut förtvivlan. Vi har sökt ställa några grundläggande frågor: om det 'historiska blocket', för att tina upp den demokratiska oppositionen i Frankrike och aktivera omgrupperingarna och enheten, om perspektiven och modellen för socialismen i Frankrike, om partiets inre liv, om en centralism som är verkligt demokratisk. Vi har, i 'För en fransk modell av socialismen' och 'Socialismens stora vändpunkt' skisserat en början till svar på dessa frågor. Men ingen kan ensam besvara så stora frågor. Vårt parti har rika erfarenheter, föredömliga medlemmar, tusentals sökande människor. Vid befrielsen var vi nära en miljon medlemmar. Sedan tjugo år tillbaka har vi rekryterat mellan fyrtio tusen och femtio tusen medlemmar om året. Vi vet att även kommunister dör, men det betyder att om vi i dag är omkring trehundrafemtio tusen eller fyrahundra tusen, så har över en miljon människor som under någon del av sitt liv sett sina förhoppningar förkroppsligade i

vårt parti ändå glidit ut ur det. De flesta av dem kan återkomma med nya förhoppningar. Och med dem tusentals andra som vi måste visa socialismens verkliga ansikte, inte genom att till varje pris förtiga eller dölja det som i världens ögon fläckar eller kränker den, inte genom att klamra oss fast vid den fåfänga och skadliga stoltheten att 'inte vara som andra', utan genom att återge socialismen dess verkliga ansikte, hos oss och bortom oss. I ett så allvarligt läge är en av Maurice Thorez' paroller aktuellare än någonsin: 'Låt munnarna öppnas!' Diskussionen står öppen för en grundlig förnyelse. Vi kommer inte att gå baklänges mot framtiden. Under förutsättningen att envar är medveten om sitt personliga ansvar för denna framtid, medveten om att med varje nytt slag, antingen det förloras eller vinns, ingenting slutar utan allt börjar.